

Práce strážníků městské policie s lidmi bez přístřeší ve městě Brně

Bc. Petr Jelínek

Diplomová práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Petr Jelínek**
Osobní číslo: **H160280**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Práce strážníků městské policie s lidmi bez přístřeší ve městě Brně**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k problematice bezdomovectví a práce městské policie v Brně.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BARTÁK, M., Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-441-7.

BYRNE, D. Social Exclusion. New York: Open University Press, 1999. ISBN 0 335 21594 7.

HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila BEZDOMOVECTVÍ ? EXTREMNÍ VYLOUČENÍ Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4

MALLET, S., ROSENTHAL, D., KEYS, D., AVERILL, R., Moving out moving on. London, Rutledge, 2009. ISBN 9780415470308.

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. 2008. Bezdomovectví. Praha: Triton, ISBN 978-80-7387-100-0.

VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: 4. října 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 24. dubna 2020

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou t
  - na diplomové práci jsem pracoval samostatně ;
- V případě publikace výsledků budu uveden jako sp

Ve Zlíně 4. 6. 2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za zveřejnění práce pořizovat na své náklady výpisy, optky nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpývá-li autor takového díla udělit svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Magisterská práce pojednává o efektivitě práce strážníků městské policie ve městě Brně s lidmi bez přístřeší na jedné straně a o akceptaci této pomoci ze strany lidí bez přístřeší na straně druhé. Teoretická část práce se zabývá vysvětlením základních pojmů v dané problematice, zkoumá téma v dostupné literatuře, věnuje se historii bezdomovectví na našem území i v zahraničí, příčinami kvůli nimž se lidé ocitají bez přístřeší, a dále sociálními službami pro tyto lidi. Závěr teoretické části práce se zabývá historií městské policie ve městě Brně, pravomocemi strážníků a jejich možnostmi spolupráce s ostatními organizacemi, které se zabývají prací s lidmi bez přístřeší. Praktická část je věnována výzkumu vzájemných vztahů mezi lidmi bez přístřeší a strážníky městské policie, které budou zjišťovány formou rozhovoru s oběma zainteresovanými skupinami. Závěrem práce bude návrh na zlepšení efektivity práce městské policie a dalších institucí pracujících s lidmi bez přístřeší.

Klíčová slova: městská policie, bezdomovectví, domov, sociální exkluze, sociální koheze

ABSTRACT

The master's thesis discuss about the effectiveness of the work of municipal police officers in Brno with homeless people. The theoretical part of the thesis deals with the explanation of basic terms in the given issue, examines the topic in the available literature, deals with the history of homelessness in the Czech Republic and abroad, the reasons for which people find themselves homeless, and social services for these people. The conclusion of the theoretical part deals with the history of the municipal police in the city of Brno, the competences of individual police officers and their possibilities of cooperation with other organizations dealing with work with homeless people. The practical part is devoted to the research of mutual relations between homeless people and municipal police officers, which will be investigated in the form of an interview with both interested groups. In conclusion, the work will be a proposal to improve the effectiveness of the work of the municipal police and other institutions working with homeless people.

Keywords: municipal police, homelessness, home, social exclusion, social cohesion

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce, doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc., za cenné rady, které mi byly v rámci vypracování této práce nápomocny. Dále bych rád poděkoval všem, kteří mě v průběhu mé práce podporovali a byli moji oporou.

„Nikoho nelze vystrkat po žebříku, když neleze aspoň trochu sám.“ - A. Carnegie

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	13
1.1 STAV ZKOUMÁNÍ TÉMATU V DOMÁCÍ A ZAHRANIČNÍ LITERATUŘE	13
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	22
1.3 ZÁKLADNÍ POJMY POUŽÍVANÉ V DIPLOMOVÉ PRÁCI.....	24
1.3.1 DOMOV.....	25
1.3.2 BEZDOMOVECTVÍ	26
1.3.3 SOCIÁLNÍ EXLUZE.....	29
1.3.4 SOCIÁLNÍ KOHEZE	30
2 HISTORIE BEZDOMOVECTVÍ NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	32
2.1 BEZDOMOVECTVÍ PŘED ROKEM 1948	32
2.2 BEZDOMOVECTVÍ V LETECH 1948 - 1989.....	33
2.3 BEZDOMOVECTVÍ PO ROCE 1989	34
3 FORMY BEZDOMOVECTVÍ	36
3.1 ZJEVNÉ BEZDOMOVECTVÍ.....	36
3.2 SKRYTÉ BEZDOMOVECTVÍ	37
3.3 POTENCIOÁLNÍ BEZDOMOVECTVÍ	37
4 PŘÍČINY VZNIKU BEZDOMOVECTVÍ	39
4.1 SUBJEKTIVNÍ PŘÍČINY.....	39
4.2 VZTAHOVÉ FAKTORY	39
4.3 MATERIÁLNÍ FAKTORY	40
4.4 OBJEKTIVNÍ PŘÍČINY	43
5 MĚSTSKÁ POLICIE BRNO	44
5.1 HISTORIE OBECNÍ POLICIE	44
5.1.1 První léta obecní policie na území města Brna	44
5.1.2 Obecní policie v 70. a 80. letech 19. století	45
5.1.3 Obecní policie na přelomu 19. a 20. století.....	45
5.1.4 Obecní policie od roku 1918 do zestátnění v roce 1923	46
5.1.5 Začátky novodobé městské policie (1990 – 1993).....	47
5.2 ZŘÍZOVÁNÍ OBECNÍ POLICIE.....	48
5.3 PRAVOMOCI STRÁŽNÍKŮ MĚSTSKÉ POLICIE.....	48
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	51
6 VÝZKUM.....	52
6.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	53

6.1.1	Porozumění a vysvětlení	54
6.1.2	Zásady kvalitativního výzkumu	55
6.2	VLASTNÍ KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	56
6.2.1	Rozhovory	56
6.2.2	Semistrukturovaný rozhovor	56
7	OSOBNÍ DOTAZOVÁNÍ STRÁŽNÍKŮ MĚSTSKÉ POLICIE BRNO	58
7.1	ROZHOVORY	59
7.1.1	Kódování	67
8	OSOBNÍ DOTAZOVÁNÍ LIDÍ BEZ DOMOVA.....	78
8.1	ROZHOVORY	78
8.1.1	Kódování	86
9	DISKUZE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	93
9.1	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	94
	ZÁVĚR	95
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	97
	SEZNAM OBRÁZKŮ	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	101

ÚVOD

Bezdomovectví se jako společenský jev objevuje v lidské společnosti již od jejího vzniku. Jedná se o velmi složitý společensko-sociální jev, který ovlivňuje celou společnost, protože zdaleka nejde o izolovaný problém, neboť bezdomovectví zasahuje do mnoha oblastí života společnosti a u každého bezdomovce najdeme jiné problémy, jiné příčiny a jiné důsledky života na ulici.¹ Zkoumat bezdomovectví jako takové je však z mnoha důvodů poněkud obtížné. Velmi zjednodušeně by se ovšem dalo říci, že bezdomovectvím se rozumí neschopnost nebo neochota jedince žít v souladu s požadavky společnosti a ztotožňovat se s jejími pravidly.²

Spolu s nemožností jasného určení a definování pojmu „bezdomovectví“ je stejně tak složité, byť jen odhadnout, natož s přesností určit, počet lidí žijících na ulici. A to i přes skutečnost, že během posledních dvaceti let bylo provedeno několik pokusů o sčítání lidí bez domova. Složitost totiž vychází ze skutečnosti, že výsledky těchto sčítání se značně rozcházejí. Je však možné si povšimnout, že počet lidí bez domova roste. Na tento fenomén je tak třeba reagovat, a to minimálně tím, že se budou rozšiřovat počty lidí, kteří se lidem bez přístřeší budou aktivně věnovat, a to buď přímo už v terénu nebo v nejrůznějších podobách ubytovacích zařízení či poradenských centrech.

Jednou ze skupin osob, které se pravidelně s bezdomovci setkávají, jsou strážníci městské policie. A právě o práci městské policie s osobami bez přístřeší v městě Brně pojednává tato diplomová práce. Téma diplomové práce bylo zvoleno s ohledem na můj profesní život, neboť již řadu let pracuji jako strážník Městské policie Brno. Dle mého názoru i praxe bohužel práce s lidmi bez přístřeší není ze strany strážníků městské policie dostatečně efektivní. Tento fakt koresponduje se i skutečností, že v rámci Městské policie Brno neexistuje ani snaha o zmapování celkové problematiky mezi bezdomovci a nalezení prostoru pro lepší pomoc lidem, kteří zůstali bez prostředků a bez domova.

Právě výše uvedenou problematikou se předmětná diplomová práce zabývá. S ohledem na přehlednost celého zpracovávaného tématu je diplomová práce rozdělena do dvou stěžejních částí – části teoretické a části praktické. Teoretická část diplomové práce je pak rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole jsou definovány základní pojmy týkající se problematiky bezdomovectví, jako jsou domov, bezdomovectví či sociální exkluze. V druhé části je pak nahlíženo do historie bezdomovectví na našem území od dob

---

¹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.

² CVEČEK, D. *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce: [projekt Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2348-8.

Rakouska – Uherska až po blízkou minulost. Ve třetí a čtvrté části jsou uvedeny jednotlivé formy bezdomovectví a objasněny důvody, proč lidé končí bez přístřeší. V poslední části diplomové práce je přiblížena historie a práce městské policie ve statutárním městě Brně.

Praktická část diplomové práce je rozdělena do dvou bloků, kdy první z nich je věnován strážníkům městské policie. Za pomoci komparace poznatků získaných studiem materiálů a literatury použité v teoretické části práce a výsledků vzešlých ze strukturovaného rozhovoru zkoumám fungování a efektivitu práce městské policie s lidmi bez přístřeší.

Druhý blok praktické části je věnován rozhovorům se samotnými lidmi bez domova, tedy s inkriminovanou skupinou lidí, kdy jsem se snažil zjistit, jak tyto osoby reagují na intervenci městské policie do jejich životů, do jaké míry vidí pomoc v jejich práci a v čem by mohla být vzájemná spolupráce a pomoc lepší. Pro sociální práci s lidmi bez domova je nutné si uvědomit, že každého člověka v nouzi je nutné brát vážně a respektovat jeho jedinečnost.

Diplomová práce se zabývala výzkumným problémem:

Jaké strategie řešení a spolupráce existují v problematice bezdomovectví mezi strážníky Městské policie Brno a lidmi bez přístřeší ve městě Brně?

Cílem diplomové práce pak bylo potvrdit nebo vyvrátit stanovené hypotézy:

H1: Strážníci Městské policie Brno dostatečně využívají dostupných a možných forem pomoci lidem bez přístřeší v městě Brně.

H2: Intervence příslušníků MP ovlivňuje životní a sociální situaci lidí bez přístřeší.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

1.1 STAV ZKOUMÁNÍ TÉMATU V DOMÁCÍ A ZAHRANIČNÍ LITERATUŘE

V rámci diplomové práce jsem využil níže uvedené publikace, které mi byly nápomocny v kontextu teoretického pochopení dané problematiky. Nejedná se o obligatorní výčet publikací, nýbrž o výčet toliko nejzásadnějších, a dle mého názoru nejvíce důležitých publikací, které úzce souvisí s daným tématem.

HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila - BEZDOMOVECTVÍ - EXTRÉMNI VYLOUČENÍ

„Kéž publikace dál slouží ku prospěchu lidí, o kterých pojednává!“³

Publikace manželů Hradeckých *„Bezdomovectví – extrémní vyloučení“* je upozorněním na ve své době nový sociální jev v naší společnosti. Její kvalita vychází jak z šestileté zkušenosti s prací s bezdomovci, tak i z osoby autora. V knize manželé Hradečtí poukazují na problematiku bezdomovectví zejména s odkazem na značnou koncentraci lidí ve městech a transformaci naší společnosti. Tato skutečnost do jisté míry koresponduje s faktem, že Česká republika je, jako stát uprostřed Evropy, odsouzena k permanentnímu styku s cizinci, i když je tvořena téměř homogenní populací. I tito se totiž podílejí na rozšiřování fenoménu bezdomovectví. Důležitý je pohled autorů na skutečnosti a faktory, které ovlivňují vznik bezdomovectví a ve velké míře se zabývají rodinnou problematikou, která je velkým zdrojem mladých bezdomovců, jak to ve své knize *„Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí“* uvádí také Vágnerová.⁴

Mgr. Ilja Hradecký je jednou z nejvýznamnějších autorů zabývajících se problematikou chudoby a bezdomovectví. V roce 1990 vybudoval se svojí manželkou Vlastimilou Hradeckou, a dalšími spolupracovníky, největší nestátní organizaci poskytující sociální služby – občanské sdružení Naděje, v rámci něž se společně začali věnovat mj. projektům pomáhajícím lidem bez přístřeší, a to aktivní interakcí. Občanské sdružení Naděje vyhledává lidi bez střechy nad hlavou přímo v místech, kde přežívají. Nabízí jim pomoc, kterou v této situaci bezprostředně potřebují, i další péči. Tu Naděje zajišťuje

³ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé*. Tématická zpráva 2005. Praha: Naděje, 2005.

⁴ VÁGNEROVÁ M., CŠEMY L., MAREK J. *Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2209-5.

v jejich denních centrech, noclehárnách a azylových domech. V nízkoprahových denních centrech přijímá každého, kdo nemá domov a přichází požádat o pomoc.⁵

V letech 1992 až 1994 byl Ilja Hradecký zakladatelem Společnosti pro rozvoj potravinových bank a České federace potravinových bank. Je také zástupcem Evropské federace národních sdružení pracujících s bezdomovci – FENATSA.

Po roce 1996 se manželé Hradeckí věnují výzkumu v oblasti bezdomovectví a sociálních služeb a publikační činnosti.

Publikaci „*Bezdomovectví – extrémní vyloučení*“ bych bezesporu označil jako stěžejní materiál pro práci s tematikou bezdomovectví a sociálního vyloučení obecně. V úvodu publikace se autoři věnují několika výzkumům provedeným v 90. letech 20. století v Praze. Tyto výzkumy byly činěny zejména prostřednictvím anket občanského sdružení Naděje v letech 1993 a 1996, Agentury marketingových a sociálně informačních analýz AMASIA, s.r.o. a výzkumu Institutu pro výzkum veřejného mínění IVVM. Většina oslovených osob v těchto anketách odmítá odpovídat ve chvíli, kdy zjistí, že jde o téma bezdomovectví. Průzkumy ukazují, že lidé mají zjednodušené a zkreslené představy o lidech bez domova a že názor široké veřejnosti na problém bezdomovectví je v naprosté většině negativní až kritický.

Knihy je určena zejména občanským iniciativám a lidem, kteří pomáhají lidem zdravotně postiženým a zvláště jedincům sociálně ohroženým. Měla by být zdrojem informací pro orgány státní správy, odborníky i studenty.

Práce manželů Hradeckých nabízí komplexní pohled na problematiku lidí bez přístřeší. Přidanou hodnotou celé publikace je skutečnost, že autoři se v knize věnují fenoménu bezdomovectví z mnoha úhlů pohledu. Zabývají se sociálním prostředím se zaměřením na bytovou politiku a sociální zabezpečení, kde poukazují na Listinu základních práv a svobod, a to čl. 26 odst. 3: „*Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje*“ a čl. 30 odst. 2: „*Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek*“⁶

Za velmi důležitou část publikace považuji kapitolu s názvem Společenské vyloučení jako globální problém, kde nacházíme spoustu zajímavých informací, ať už ze summitů o výživě a sociálním rozvoji či projektech Evropské unie

⁵ Viz https://www.nadeje.cz/integracni_program

⁶ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNI VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

jako FEANTSA, EAPN – síť proti chudobě, FEBA – síť potravinových bank, EUR-HOPE NETWORK - Evropská síť pro zdraví chudých a vyloučených nebo ATD QUART MONDE - Mezinárodní hnutí za odmítnutí bída a za práva člověka.

Závěrečnou kapitolou autoři prezentují práci organizace Naděje v rámci integračních programů, postpenitenciární pomoci a pomoci jak starým, tak mladým lidem. Nedílnou součástí práce Naděje jsou doplňkové služby, potravinová pomoc a misijní programy.

Dílo je rozsáhlým pojednáním a nezbytným zdrojem informací pro práce zabývající se sociální politikou, zaměstnaností, chudobou, zdravotní péčí o sociálně vyloučené a prevencí těchto nežádoucích společenských jevů.

HRADECKÝ, I. - Profily bezdomovectví v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé

Další publikací tohoto autora je tematická zpráva pro Evropskou observatoř bezdomovství z roku 2005 s názvem „*Profily bezdomovectví v České republice*“. S ohledem na její charakter si i tuto knihu dovoluji označit za stěžejní dílo v rámci poznání a pochopení problému bezdomovectví.

Evropská observatoř bezdomovství je organizace seskupující odborníky z členských států Evropské unie, kteří se zabývají problematikou bezdomovectví ve své zemi. Zpráva popisuje profily bezdomovectví a měla by odpovědět na otázky, proč lidé přespávají na ulici a kým tyto lidé jsou. Autor využil terénní práce sociálních pracovníků ve dvou městech s různou charakteristikou a podmínkami vzniku bezdomovectví, a to v Praze a Havířově.

Síť sociálních služeb pro lidi bez přístřeší je poskytována nestátními neziskovými organizacemi. Jedná se převážně o ubytovací služby, které však podporuje i ministerstvo práce a sociálních věcí, kraj či obec. Z tohoto důvodu byli autorem vybráni poskytovatelé sociálních služeb - veřejnosprávní zařízení Poradna pro osoby bez přístřeší v Praze a Armáda spásy v Havířově. Autor se snažil získat informace od osob, které sice přespávají na ulici, ale mají i zájem o pomoc poradny. Sběr informací proběhl formou dotazníku (viz PŘÍLOHA I). Výzkumem bylo získáno velké množství dat o počtu lidí žijících bez přístřeší, o důvodech, proč se lidé dostávají na ulici (především důvody vztahové), o příčinách, proč nevyužívají služby poskytované pro lidi bez přístřeší a o rozdílnosti těchto dvou lokalit. Zpráva je zajímavým odrazem vnímání vlastního stavu a pohledu

na situaci každého jedince i budoucnost samotných bezdomovců. Z průzkumu jasně vychází najevo, že většina bezdomovců řešení své situace odkládá do budoucna. „Výsledky výzkumu však zpochybňují mýtus, šířený sdělovacími prostředky. Na otázky novinářů bezdomovci často odpovídají, že jim tento stav vyhovuje. Mezi všemi respondenty však odpověděl pouze jeden, že je s tímto způsobem života spokojený. Sociální pracovníci ve službách prvního kontaktu potvrzují tezi, že se první odpovědi liší od toho, co bezdomovec sdělí později, až získá k sociálnímu pracovníkovi důvěru.“⁷

VÁGNEROVÁ M., CSÉMY L., MAREK J. - Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí

Fenomén bezdomovectví nám ukazuje hluboký společenský propad a komplexní sociální selhání. Často však nemusí být konečnou stanicí, zvláště pro mladé lidi.

Jak jsem již uvedl výše, mezi významná díla problematiky bezdomovectví patří kniha „*Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí*“. Jde o práci prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerové, CSc.⁸, která je přední odbornicí v oblasti pedopsychologie, psychologie handicapu a psychopatologie. Společně s Mgr. Jakubem Markem, sociálním pedagogem a dlouholetým pracovníkem o.s. Naděje a PhDr. Ladislavem Csémym PhD.⁹, který je dlouholetým vedoucím Centra epidemiologického a klinického výzkumu závislostí Národního ústavu duševního zdraví a zabývajícího se mimo jiné sociomedicínskými aspekty závislostního chování a psychologií zdraví, vytvořili publikaci zaměřenou na mladé lidi, jejich cestu na ulici a zpět.

V první části díla profesorka Vágnerová přináší popis mladých bezdomovců, kteří ztratili své zázemí, příčiny sociálního propadu a popis jejich života na ulici. Informace vychází z narativních rozhovorů s devadesáti mladými lidmi ve věku 19-26 let, kteří popisují život bez domova, ztrátu soukromí i sebeúcty a jak je těžké na ulici zabezpečit základní potřeby a přežít. Z rozhovorů s mladými lidmi o poměrech v rodinách

---

⁷ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé*. Tematická zpráva 2005. Praha: Naděje, 2005.

⁸ Prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc. je přední odbornicí v oblasti pedopsychologie, vývojové psychologie a psychologie handicapu. Je uznávanou psycholožkou, vysokoškolskou pedagožkou, odbornicí v oblasti pedopsychologie, vývojové psychologie a psychologie handicapu (dostupné z <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/marie-vagnerova-3720>).

⁹ Psycholog, zabývající se rizikovým chováním mládeže. V současné době působí v Národním ústavu duševního zdraví jako vedoucí Centra epidemiologického a klinického výzkumu závislostí. Zabývá se psychologickými a sociomedicínskými aspekty závislostního chování, psychiatrickou epidemiologií a psychologií zdraví.

je možné se dozvědět, že v mnoha případech důvodem, proč mladí lidé skončili na ulici, byly problémy s rodiči, kteří byli závislí na alkoholu a docházelo k násilí v rodině, sexuálnímu zneužívání či nedostatku zájmu. Častým důvodem také bývá rozpad rodiny, příchod nového partnera či ztráta prarodičů. Autorka vytváří celkový obraz o příčinách odchodů mladých lidí z domova a o jejich životě na ulici, ať už jde o výčet míst, kde se zdržují, nebo o žebrání, sběračství, prostituci, tedy o způsoby obživy na ulici. Rozsáhlou částí je zpověď mladých lidí o tom, jak oni vidí sami sebe, jak vidí svoji budoucnost a co bylo tou příčinou, že právě oni skončili jako bezdomovci.

Za velmi důležitou považují část, kde autorka rozebírá s oslovenými mladými lidmi mezilidské vztahy v rámci bezdomovecké komunity a způsoby komunikace s majoritní populací. Problematika je vždy uváděna v několika kontextech a souvislostech. Snahou autorky je poznání osobnosti mladých bezdomovců.

V části pod názvem „*Duševní zdraví mladých bezdomovců*“ se doktor Csémy zabývá duševními poruchami u mladých bezdomovců. Poukazuje na časté suicidální chování, posttraumatické stresové poruchy, depresivní a úzkostné poruchy či schizofrenii. Autor se zabývá vlivem návykových látek, jako jsou alkohol či jiné ilegální tvrdé drogy, např. pervitin, na psychiku a psychická onemocnění mladých lidí. Součástí knihy je i rozbor života pražských bezdomovců a souvislosti mezi drogami a psychickými poruchami. Text vychází z rozhovorů s bezdomovci a je autentickým náhledem na tuto sociální skupinu.

Magistr Jakub Marek nám v druhé polovině publikace nabízí náhled na proces reintegrace mladých bezdomovců zpět do společnosti. Jak sám uvádí, důležité je nejdřív poznat charakteristicky dané skupiny a následně přesvědčit osoby na ulici, že rozhodnutí začlenit se zpět do majoritní společnosti chce právě konkrétní jednotlivec. Drtivá většina respondentů bere svůj pobyt na ulici jako dočasnou záležitost, která skončí, a oni se začlení zpět do běžného života. Autor však varuje, že proces reintegrace je velice složitý, náročný a časově dlouhodobý. U mnoha dotázaných jsou překážky v podobě dluhů, nedostatečné kvalifikace či vzdělání a špatné sociální a pracovní návyky.

Autor popisuje sociální práci v různých institucích, jako je např. Naděje, Armáda spásy a další nabídky programů a ubytovacích zařízení. Poukazuje jedním dechem na to, že u fenoménu bezdomovectví nejde jen o materiální stránku věci, ale o komplexní jev. Jak bylo řečeno výše, život na ulici bere lidem sebeúctu, sebehodnocení a také smysl života.

Z publikace můžeme vyvodit, že příčin vzniku bezdomovectví u mladých lidí je mnoho. Může jí být vliv rodinné výchovy, školy, drogové závislosti, charakteru či malá vůle až lenost a neochota pracovat.

Kniha je nesmírně intimním, surovým a věcným náhledem do života mladých bezdomovců. Svou srozumitelností, logickým uspořádáním a provázaností jednotlivých problematik je publikace důležitým zdrojem informací jak pro odborníky, tak i pro laickou veřejnost.

MAREŠ, P. - Sociologie nerovnosti a chudoby

Důkladným rozbořením chudoby a sociálního vyloučení v našich zemích napříč staletími se zabývá profesor katedry sociologie na fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.¹⁰ Profesor Mareš svým rozsáhlým dílem patří k nejvýznamnějším autorům zabývajícím se sociálními problémy. Nejen publikováním v odborných časopisech (jako je např. Sociologický časopis) a teoretických publikacích, ale také vědeckovýzkumnou činností v oblastech, jako jsou příčiny nečerpání dávek a nevyplácení sociální pomoci, sociální kompetence marginalizovaných rodin, nezaměstnanost jako sociální problém, segmenty nezaměstnaných, sociální politika v přijímání a začleňování cizinců do české společnosti a vypracování struktur na národní i regionální úrovni, nebo v úzké spolupráci s profesorem Sirovátkou v oblasti sociální exkluze a inkluze v naší společnosti, lze profesora Mareše považovat za jednu stěžejních osobností věnujících se problematice bezdomovectví. V díle „*Sociologie nerovnosti a chudoby*“ autor pojednává o nejdůležitějších tématech sociální nerovnosti. Zajímavostí je skutečnost, že se autor nesnaží o ucelený obraz sociální stratifikace, neboť dle něj není možné tak obsáhlou oblast popsat ve všech kontextech, ale snaží se prostřednictvím sociologie popsat stav společnosti a ukázat změny v jejím vývoji.

Velmi přínosná pro tuto diplomovou práci je konceptualizace chudoby, kde nám autor osvětluje problematiku relativní chudoby a absolutní chudoby, kdy lidé nemají přístup k základním potřebám, jako je jídlo, voda, přístřeší, hygienické zařízení či zdravotní péče.

---

¹⁰ prof. PhDr. Petr Mareš, CSc. působí na Masarykově univerzitě působí od roku 2002, a to Katedře sociologie na Fakultě sociálních studií, kde zastával funkce Ředitele Institutu pro výzkum reprodukce a integrace společnosti (2005-2011), Vedoucího katedry sociologie (1998-2002), Předsedy oborové rady doktorského studia sociologie (2001-2011) – dostupné z <https://www.muni.cz/lide/2193-petr-mares/zivotopis>.

Autor se také zabývá ekonomickými dopady na řešení chudoby a proč a jak chudobu měřit. Velice důležitou částí knihy je analýza sociálních skupin, které jsou nejvíce ohroženy chudobou a jaké strategie chudí k přežití používají.

Jak bylo již uvedeno výše, profesor Mareš je častým spolupracovníkem profesora Masarykovy univerzity v Brně, a to PhDr. Tomáše Sirovátky, CSc. Profesor Sirovátka je vedoucím katedry Sociální politiky a Sociální práce Masarykovy univerzity v Brně. Z jeho nespočetných publikací byla pro diplomovou práci využita anglicky psaná kniha „*The Challenge Of SocialInclusion: Minorities and Marginalised Groups in Czech Society.*“

BYRNE, D. - SocialExclusion

Fenomén bezdomovectví nesouží jen Českou republiku, ale potýká se s ním většina států světa, proto je sociální vyloučení je klíčovou frází v sociální politice i ve většině zemí současné Evropy.

Rozsáhlé dílo Davida Byrneho „*Social Exclusion*“ pojednává o problému společenského vyloučení napříč společnostmi i časem. Dle autora tento pojem popisuje stav jednotlivců, rodin, domácností, etnických i jiných skupin založených na identitních vztazích či celých čtvrtí. Jde o skupiny osob, které by mohly být označeny jako společensky vyloučené.

V knize najdeme hodnotnou analýzu vývoje sociálních teorií transformace, sociální zkušenosti a sociální politiku vztahující se k sociálnímu vyloučení. Autor nám představuje sociální vyloučení jako dynamický proces částečného nebo úplného vyloučení ze sociálních, politických, ekonomických a kulturních systémů.

V důsledku měnícího se sociálního uspořádání se mění také sociální rozdělení v postindustriálním městě. Zobrazuje se každodenní problematika vyloučení z běžného života, genderové problémy, nemožnost přístupu k adekvátní zdravotní pomoci a ke vzdělání či nebezpečí sociálně-patologických jevů. Přitom čím je větší sociální exkluze, tím více musí jednotlivci i celé skupiny riskovat ve snaze o lepší podmínky a přežití.

V knize také nalzáme autorovu vlastní analýzu postindustriální kapitalistické společnosti ve Velké Británii, USA, Francii a Německu, která nám ukazuje špatnou práci sociální politiky v těchto státech, neporozumění problematice sociálního vyloučení a nejistotu pro většinu obyvatel. „*Otázkou zůstává, jestli se nové formy politického*

začleňování a radikální politické alternativy pro bezmocné v současné kapitalistické společnosti prosadí.“¹¹

GREEN, A., JANMAAT J. – Regimes of Social Cohesion: Societies and the Crisis of Globalization

V rámci studia daného tématu musím konstatovat, že světová literatura zabývající se problematikou bezdomovectví, je samozřejmě mnohem rozsáhlejší, než ta česká. V rámci pochopení problematiky bezdomovectví a možností s touto efektivně pracovat, je velice důležitý pojem „sociální soudržnost“. V díle „*Regimes of Social Cohesion: Societies and the Crisis of Globalization*“ Andy Green a Jan Germen Janmaat zkoumají různé významy společenské soudržnosti v západní Evropě a jihovýchodní Asii v historických a současných společnostech. Součástí knihy jsou rozsáhlé zdroje a data výzkumu. Autoři využívají originální interdisciplinární metodu, která právě tyto souvislosti a významy analyzuje. Opírají se o smíšený způsob srovnávání historické sociologie a politické ekonomie, kde ke srovnání využívají jak logické metody, tak statistickou analýzu.

V úvodu publikace autoři definují pojem sociální soudržnost z pohledu tradičních západních intelektuálních společností. V druhé části práce se pak autoři snaží identifikovat možnosti průzkumu jednotlivých regionů nebo skupin k empirickému zachycení agregovaných sociálních postojů a typických charakteristik těchto skupin. Autoři se také snaží nalézt společné základy sociální koheze a možnosti jejich využití v současné velice stratifikované společnosti. Green a Janmaat uvádějí, že dnešní společnost má daleko složitější režimy sociální soudržnosti, zejména vlivem globalizace.

MALLET, S., ROSENTHAL, D., KEYS, D., AVERILL, R. – Moving out moving on
„*Moving out moving on*“ je publikace, která na základě bohatých údajů z rozhovorů získaných z rozsáhlé longitudinální studie mladých lidí bez domova, nabízí pohled na osobní, rodinné a strukturální faktory, které mají dlouhodobý dopad na životy mladých lidí bez domova. Při vyprávění osobních příběhů a zkušeností mladých lidí se kniha odvolává na širší výzkumnou a politickou literaturu o bezdomovectví mládeže, která se zabývá klíčovými diskuzemi o příčinách a významu bezdomovectví v západních společnostech. Kniha se věnuje důležitým otázkám, jako je zaměstnanost a vzdělání,

---

¹¹ BYRNE, D. *Social Exclusion*. New York: Open University Press, 1999. ISBN 0 335 21594 7.

zapojení se do služeb, sociální podpora, spojení s rodinou a přáteli, stejně jako osobním faktorům, včetně fyzického a duševního zdraví, sexuálních praktik a užívání drog. Mladí lidé bez domova jsou typicky vyliční jako lidé vedoucí chaotický, riskantní život, kteří uvízli v sestupné spirále užívání drog, duševních a jiných zdravotních problémů a dlouhodobého bezdomovectví. Tato kniha zpochybňuje tento stereotyp a demonstruje schopnost mladých lidí vymanit se z bezdomovectví a vést uspokojivý život.

1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE

Sociální pedagogika představuje obor zahrnující činnosti, kterými předcházíme nebo jimi upravujeme problémy jedinců nebo skupin vznikajících z konfliktů mezi potřebami jedince a společnosti. Tuto činnost provádíme se záměrem zlepšovat jejich kvalitu života.

Sociální pedagogika je vědou, která se zaměřuje na otázky pomoci při utváření optimálního životního způsobu. Vstupuje do interakčních a socializačních teorií, kde jsou procesy výchovy a organizování podmínek rozhodující a také tam, kde standardní výchovné postupy selhávají. Stručně by se sociální pedagogika dala charakterizovat jako věda o tom, jak usměrňovat životní procesy a situace ve snaze o sociální rozvoj. Tento rozvoj by měl přinášet aktivizaci sil každého vychovávaného.¹² Vzhledem k tomu, že bezdomovectví je zřejmým konfliktem mezi potřebami jedince a společenskými normami, může sociální pedagogika přinášet možná řešení či preventivní činnost pro zlepšení života každého jednotlivce ohroženého sociálně patologickými jevy a může působit na všechny věkové skupiny a tedy celou populaci a předcházet tím sociálně patologickým jevům ve společnosti.

„V rámci sociálně pedagogické práce s lidmi bez domova, ostatně jako u všech forem sociálně patologických jevů, přichází do úvahy využití jak postupů resocializace, reedukace, tak i psychoterapie, socioterapie, příp. dalších terapií. Základním a výchozím předpokladem všech těchto procesů a možnosti úspěšného dosažení cíle je ochota a snaha se změnit, spolupracovat, ze strany té osoby, která do těchto procesů vstupuje. Pokud jde o konkrétní postupy, které může sociální pedagog využít, jedná se o tzv. stimulaci, tedy posilování (odměňování) žádoucích způsobů jednání a současně o postupy potlačování, trestání nežádoucího jednání, tedy inhibici.“¹³ V praxi můžeme využít metod usměrňujících aktivitu, kam patří např. výchovné rady, organizování chování, učení racionálního zvládání zátěžových situací. Dále metody podmiňující aktivitu, např. osobní vliv, příklady, posilování sebevědomí a motivační trénink. Poslední metodou je využívání sociálních skupin.

V každé z metod hraje nezbytnou roli individuální přístup, který staví na základě důkladné znalosti dané osobnosti a také prostředí, z něhož přichází. Resocializace a reedukace, jakožto jedny ze základních procesů sociální pedagogiky, musí počítat

¹² KRAUS B. *Sociální pedagogika II*. Institut mezioborových studií Brno: Brno, 2007. Sign. 4-1325.584

¹³ KRAUS B. *Sociální pedagogika II*. Institut mezioborových studií Brno: Brno, 2007. str. 316 – 318 Sign. 4-1325.584

s bariérami na straně klienta - jako jsou nepřipouštění vlastní chyby, svého stavu, bagatelizace vlastního jednání, přenášení viny na jiné, stálé ospravedlňování vlastního jednání, odmítání odpovědnosti za své jednání, neschopnosti vidět východisko ze své situace, tak i na straně sociálního pedagoga – rezervovanost v přístupu (např. k zapáchajícímu bezdomovci) či sociální, kulturní předsudky vytvořené postoji veřejnosti.¹⁴

Vedle řešení patologického jednání je jedním ze základních kompetencí sociální pedagogiky prevence. Úkolem primární a sekundární prevence je vytvořit ve společnosti atmosféru přijetí a pochopení problémů, vůči kterým zaujímají odborníci předsudkové jednání a odmítají ho. Jde především o postoj a způsob jednání vzhledem k národnostním menšinám, k Romům, dětem ulice, k dětem z dětských domovů, k bezdomovcům. Preventivní pomocí formou letáků, poskytování přímých informací nebo ukázek, samostatné práce v komunitě je možno dosáhnou poznání lidí a překonání bariér. Lidé jsou na různém stupni poznání, informovanosti, spolucítění či solidarity s těmi, kteří v důsledku vnějších nebo vnitřních podmínek, případně odlišných šancí a příležitostí, mají ve svém životě mnoho deficitů a neobejdou se bez pomoci.¹⁵

I když se to na první pohled nezdá, velká část lidí žijících na ulici se rekrutuje ze skupiny dětí z dětských domovů a z rozvrácených rodin. Z toho vyplývá, že jedním ze sociálně pedagogických úkolů v této oblasti je práce s dětmi, které jsou přímo ohroženy jevem sociálního vyloučení. Konkrétní možností pomoci sociálního pedagoga je především manažerská činnost, která využívá spolupráci s úřady práce, sociálních věcí a rodiny, s policií, se školami v regionu, s dětskými lékaři, místně příslušným soudem. Snahou sociální pedagogiky je zabezpečit dostatek informací a monitoring diferencování sociálních problémů, vypracování interdisciplinárního systému pomoci se speciální výchovou a vzděláváním, které se snaží o možnou integraci a stabilitu každého dítěte na ulici. V dané problematice sociální pedagogové spolupracují s učiteli škol a se školním psychologem. Druhá strana práce sociální pedagogiky je preventivní činnost ve vztahu k veřejnosti a její příprava k pochopení lidí na ulici, k solidaritě a k soucitu. V neposlední řadě je pak na místě poradenská činnost.¹⁶

¹⁴ KRAUS B. *Sociální pedagogika II. Institut mezioborových studií Brno: Brno, 2007. Sign. 4-1325.584*

¹⁵ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*, 3. rozšířené vydání. Bratislava: Public promotion, 2008. s. 195. ISBN 9788096994403.

¹⁶ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*, 3. rozšířené vydání. Bratislava: Public promotion, 2008. s. 180 – 181. ISBN 9788096994403.

„Sociální pedagogika může, při problémech dětí, které jsou sociálním vyloučením bezprostředně ohroženy, pomoci na úrovni teorie rozpracováním kompetencí sociálního pedagoga, kvalitativním výzkumem o dětech ulice, jejich perspektivách. V praktické oblasti může apelovat na potřebu změn zákonné úpravy ochrany dětí, mládeže a rodin. Její teoretická výzkumná a terénní práce může přinést dobré výsledky pro praxi a osudy takto postižených dětí i dospělých.“¹⁷

1.3 ZÁKLADNÍ POJMY POUŽÍVANÉ V DIPLOMOVÉ PRÁCI

Úvodem nutno uvést, že neexistuje jednotná definice, resp. významu, slova „bezdomovec“, stejně tak jako jednoznačné vymezení slova „domov“. S určitostí však lze říci, že oba pojmy spolu velmi úzce souvisí a do značné míry je možná alespoň jejich charakteristika.

Domov můžeme charakterizovat fyzickou, právní a sociální doménou. Fyzickou doménu lze označit jako způsob bydlení, právní doménou pak jako nárok na užívání prostoru a osobní vztahy zastupuje sociální doména.¹⁸ Domov je velice důležitý pojem pro sociální život každého z nás. Je to místo, kde jsme přijatí a jsme nejvíce sami sebou. Domov často znamená určitou projekci lidských vztahů do věcí, místa a prostředí. Prostor domova je tím, co nám otevírá prostory širší, je místem setkávání generací, povolání, přátel, známých, sousedů.¹⁹ „V domově se setkává minulost, současnost a budoucnost. Rozděluje se a setkává mládí a stáří, dětství a dospělost. Domov je místem setkání.“²⁰

Pokud bychom se měli zaměřit na tvorbu domova, pak je jistě tím nejdůležitějším jeho interpersonální rozměr. Bez lidí, kteří náš domov spoluvytváří, o něj do jisté míry přicházíme.

Fenomén domov je také silně spojen s pocitem bezpečí. Domov je tedy našim útočištěm.²¹ Místo, které můžeme označit jako svůj domov, bývá také místem pro vlastní sebeaktualizaci a realizaci představ, fantazií a nápadů. Domov v tom nejlepším případě může uspokojit všechny potřeby, které jsou nutné k zachování zdravého vývoje jedince.²²

¹⁷ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*, 3. rozšířené vydání. Bratislava: Public promotion, 2008. s. 181. ISBN 9788096994403.

¹⁸ HRADECKÝ I. a kol. *DEFINICE A TYPOLOGIE BEZDOMOVSTVÍ zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR*. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

¹⁹ PATOČKA, J. *Přirozený svět jako filosofický problém*. Praha: Československý spisovatel, 1992, s.88. ISBN 80-202-0365-6.

²⁰ PATOČKA, J. *Přirozený svět jako filosofický problém*. Praha: Československý spisovatel, 1992, s.86. ISBN 80-202-0365-6.

²¹ MORGENSTERNOVÁ, M. a kolektiv. *Interkulturní psychologie*. Praha: Karolinum, 2007. s. 52. ISBN 978-80-246-136-1.

²² ibidem

Vzhledem k výše uvedenému se lze domnívat, že právě ztráta domova bývá pro osoby označené jako bezdomovci největší překážkou v návratu do běžného života, neboť člověk se ztrátou domova ztrácí nejen střechu nad hlavou, ale, jak bylo řečeno výše, přichází o svoje bezpečné místo a svoje zázemí.

1.3.1 DOMOV

Domov můžeme charakterizovat fyzickou, právní a sociální doménou. Fyzickou doménu můžeme označit jako způsob bydlení, právní doménou je nárok na užívání prostoru a osobní vztahy zastupuje sociální doména.²³ Domov je velice důležitý pojem pro sociální život každého z nás. Je to místo, kde jsme přijatí a jsme nejvíce sami sebou. Domov často znamená určitou projekci lidských vztahů do věcí, místa a prostředí. Prostor domova je tím, co nám otevírá prostory širší, je místem setkávání generací, povolání, přátel, známých, sousedů.²⁴

*„V domově se setkává minulost, současnost a budoucnost. Rozděluje se a setkává mládí a stáří, dětství a dospělost. Domov je místem setkání.“*²⁵

Interpersonální rozměr je pro tvorbu domova to nejdůležitější. Bez lidí, kteří náš domov spoluvytváří, o něj do jisté míry přicházíme. Fenomén domov je také silně spojen s pocitem bezpečí. Domov je tedy našim útočištěm.²⁶ Místo, které můžeme označit jako svůj domov, bývá také místem pro naši sebeaktualizaci a realizaci našich představ, fantazií a nápadů.

Domov v tom nejlepším případě může uspokojit všechny potřeby, které jsou nutné k zachování zdravého vývoje jedince.²⁷ Vzhledem k výše uvedenému se lze domnívat, že právě ztráta domova bývá pro osoby označené jako bezdomovci největší překážkou v návratu do běžného života, neboť člověk se ztrátou domova ztrácí nejen střechu nad hlavou, ale jak bylo řečeno výše, přichází o svoje bezpečné místo a svoje zázemí.

---

²³ HRADECKÝ I. a kol. *DEFINICE A TYPOLOGIE BEZDOMOVSTVÍ zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR*. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

²⁴ PATOČKA, J. *Přirozený svět jako filosofický problém*. Praha: Československý spisovatel, 1992, s.88. ISBN 80-202-0365-6.

²⁵ ibidem

²⁶ MORGENSTERNOVÁ, M. a kolektiv. *Interkulturní psychologie*. Praha: Karolinum, 2007. s. 52. ISBN 978-80-246-136-1.

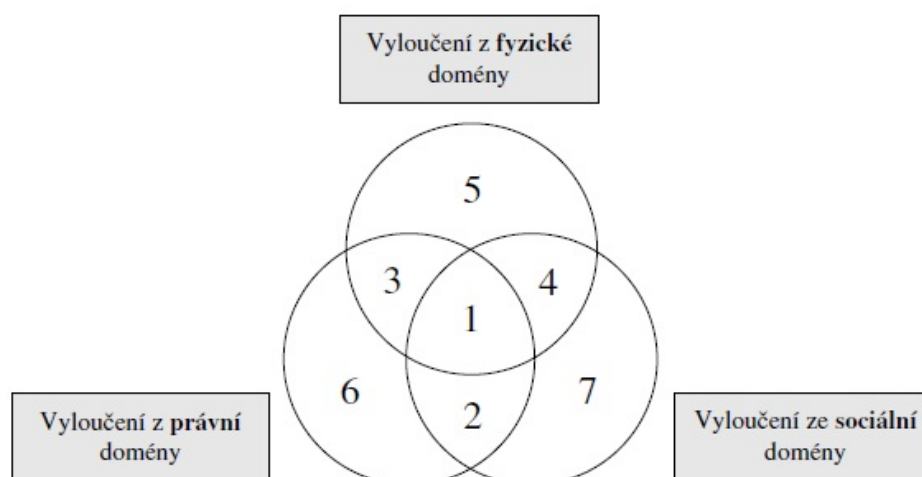
²⁷ ibidem

1.3.2 BEZDOMOVECTVÍ

Evropskou federací národních sdružení pracujících s bezdomovci (FEANTSA²⁸) byl v roce 2006 vytvořen projekt ETHOS, neboli typologie bezdomovectví v členských státech Evropské unie. Jedním z úkolů je vytvořit českou terminologii pro charakterizování typických rysů bezdomovectví u nás, popsat typologii bezdomovců a definovat pojem bezdomovec.²⁹

Typologie ETHOS je založena na třech oblastech působnosti - právní, fyzické a sociální.

Každá z nich je ve smyslu vyloučení ze společnosti a jejich vzájemné průniky dodefinují různé ohrožené skupiny dle jejich zařazení.

Obrázek 1 Grafické znázornění skupin ohrožených lidí

Výsledkem je rozdělení na sedm skupin ohrožených lidí.

²⁸ FEANTSA, evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci, představuje střešní organizaci nad neziskovými subjekty, které jsou v ní zapojeny nebo přispívají k boji s bezdomovectvím v Evropě. Cílem FEANTSA je zabránit chudobě a sociálnímu vyloučení lidí ohrožených bezdomovectvím nebo již v něm žijících, případně je zmírnit pomocí povzbuzování a usnadňování spolupráce mezi všemi relevantními aktéry bojujícími s bezdomovectvím v rámci Evropy. FEANTSA má v současné době více než 100 členských organizací pracujících po Evropě téměř ve všech státech Evropské unie. Většina členů FEANTSA jsou národní nebo regionální střešní organizace poskytovatelů služeb, které zajišťují bezdomovcům široké spektrum služeb včetně bydlení, zdraví, zaměstnání a sociální podpory. Dostupné z https://www.feantsa.org/download/fea_001-09_cs8408415970561309313.pdf

²⁹ HRADECKÝ I. a kol. *DEFINICE A TYPOLOGIE BEZDOMOVSTVÍ zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR*. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

Č.	Typologie	Koncepční kategorie	Fyzická doména	Právní doména	Sociální doména
1.		Bez střechy	Žádné obydlí (střecha)	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
2.		Bez domova	Má místo k bydlení, vhodné k obývání	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
3.		Nejisté a nevyhovující bydlení	Má místo k bydlení (nejisté a/nebo nevhodné k obývání)	Žádná jistota užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
4.		Nevyhovující bydlení a sociální izolace v legálně obývaném obydlí	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
5.		Nevyhovující bydlení (jisté užívací právo)	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
6.		Nejisté bydlení (vhodné k obývání)	Má místo k bydlení	Žádná jistota užívacího práva, ztráta vlastnictví	Má prostor pro sociální vztahy
7.		Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení	Má místo k bydlení	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy

Obrázek 2 Tabulkové znázornění skupin ohrožených lidí, vč. komentáře

Bezdomovec je následně definován ve dvou skupinách. V první jsou osoby nejvíce ohrožené sociálním vyloučením, které nemají kde bydlet, nemají žádný majetek a ani žádné sociální vazby a zázemí. Ve druhé skupině jsou lidé, kteří mají sice kde bydlet, ale mají bydlení formou krátkodobého či nejistého pobytu. Pro české prostředí byly vytvořeny čtyři rozšiřující kategorie, které vzešly z evropského členění.

„Bezdomovci jsou lidé bez střechy (přežívají venku nebo v noclehárně), druhou skupinou jsou bezdomovci bez bytu. Žijí v ubytovnách pro bezdomovce, ve věznicích. Třetí skupinou jsou lidé v nejistém bydlení. Tito lidé například žijí u příbuzných, v bytě, kde mají

výpověď. Čtvrtou kategorií jsou označováni lidé, kteří žijí v nevyhovujícím bydlení, například maringotky, boudy nebo v přelidněných bytech.“³⁰

Na bezdomovectví můžeme nahlížet také z pohledu sociálního vyloučení, neboť je jeho extrémní podobou. Sociální vyloučení nemá ve většině případů jeden rozměr, ale jde o souhru více faktorů. Sociální vyloučení jde nejčastěji ruku v ruce s vyloučením ekonomickým. Dochází k porušení spojení mezi jedincem a zdroji, které společnost nabízí. Jsou zpřetrhané především vazby s trhem práce, vzdělávacím systémem, bydlením a péčí o zdraví.³¹

Sociální vyloučení v sobě nese narušení mezilidských vztahů, rozpad sociálních kontaktů, ztrátu zaměstnání, s níž je spojena ztráta ekonomické soběstačnosti a následkem je ekonomická chudoba, závislost na pomoci a podpoře charitativních organizací, útek od reality prostřednictvím alkoholu, drog, snížení lidské důstojnosti žebřáním, prohledáváním odpadků, uchýlení se ke kriminální činnosti. Bezdomovectví přináší společenskou stigmatizaci, protože pro společnost je život na ulici odchylkou od normy.³²

Na základě výše uvedeného mohu uvést, že rizikovými faktory bezdomovectví jsou zejména dlouhodobá nezaměstnanost, nedostatečné vzdělání a kvalifikace, případně kvalifikace již nevyhovující aktuálním požadavkům, špatný fyzický nebo duševní stav. Z hlediska změn v uspořádání společnosti se setkáváme s oslabením rodiny, což má za následek nárůst počtu osamocených rodičů s dětmi, zejména žen. Více ohroženi jsou i příslušníci menšin a přistěhovalci.³³

Velice důležitou roli hraje také to, jak společnost na osoby bez přístřeší nahlíží. Pohled veřejnosti na bezdomovce se formuje nejen z osobních zkušeností, ale také z mediální prezentace. Osobní zkušenost vychází obvykle z pohledu na prostředí těch bezdomovců, kteří se pohybují a zdržují na veřejně přístupných prostranstvích.³⁴ Musím

³⁰ ŠTĚCHOVÁ M., LUPTÁKOVÁ M., KOPOLDOVÁ B. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Is. 21. SBN 978-80-7338-069-4.

³¹ KOTÝNKOVÁ, M. *Chudoba, sociální vyloučení a Evropský kontext sociální-ho začleňování*. In KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 123-126. ISBN 978-80-7357-276-1.

³² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

³³ KOTÝNKOVÁ, M. *Chudoba, sociální vyloučení a Evropský kontext sociální-ho začleňování*. In KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 123-126. ISBN 978-80-7357-276-1.

³⁴ KOPECKÁ, I. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3875-8.

však říci, že zjevné bezdomovectví je jen špičkou ledovce a díky tomu řešení tohoto fenoménu mnohem složitější.

1.3.3 SOCIÁLNÍ EXLUZE

Jak bylo uvedeno výše, bezdomovectví je extrémní podobou sociálního vyloučení. Sociální vyloučení bylo v minulosti především jedním z nástrojů sociální kontroly, který měl zajistit konformitu s pravidly a hodnotami společnosti. Dřívější společnost zasahovala do osobních životů lidí mnohem více než dnes. Sociální vyloučení bylo tedy velmi tvrdým trestem. Šlo často o vyloučení z celé společnosti. V dnešní době je člověk členem více společenských skupin či komunit, takže vyloučení z jedné neznamena vyloučení ze všech.³⁵

Sociální exkluzi, neboli společenské vyloučení, dnes chápeme jako jev, který působí změny ve společnosti a ohrožuje jejich soudržnost. Projevují se nechtěné tendence vylučovat určité skupiny osob z možných životních příležitostí. Nejzranitelnějšími jsou skupiny lidí zdravotně nebo společensky handicapované. Sociální exkluzí dnes tedy označuje situaci, kdy je jednotlivec nebo skupina vyloučena z plnohodnotného života ve společnosti a vyjadřuje stav určitého nedostatku. Může jít například o nedostatek vzdělání, pracovních příležitostí, finančních prostředků, kvalitního bydlení, zdravotní péče, politických práv a podobně. Sociální vyloučení většinou zasahuje do několika oblastí zároveň. Pod pojem sociální exkluze tak můžeme také shrnout pojmy jako chudoba, sociální deprivace, bída atd. Sociální exkluze je pojem, který se začíná ve větší míře objevovat v době pozdně moderní společnosti, v době, kdy se začíná objevovat tržní ekonomika, transformuje se trh a dochází ke ztrátě tradičních hodnot a institucí, např. rodiny. V této době dochází k individualizaci společnosti.³⁶

Dnešní společnost však neuznává společenské příčiny chudoby nebo nezaměstnanosti a poukazuje na neschopnost jednotlivce. Ztráta práce je tak brána jako trest pro ty neschopné a zaměstnání je bráno jako odměna pro ty schopnější. Lidé si tak vytváří obrázek o lidech bez práce a o lidech žijících na ulici, který ukazuje, jak společnost těmito lidmi opovrhne a bere je jako viníky jejich situace.³⁷

---

³⁵ SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií: Gergetown, 2004. ISBN 80-210-3455-6.

³⁶ BYRNE, D. *Social Exclusion*. New York: Open University Press, 1999. ISBN 0 335 21594 7.

³⁷ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.

Sociální exkluze vytváří otevřený náhled a vysvětlení k nezaměstnanosti strukturální, kterou nemohou lidé ovlivnit, a nezaměstnanosti z nedbalosti či neochoty lidí pracovat.

Důležité tedy je sledovat exkludované a stejnou pozornost věnovat exkludujícím, neboť obě skupiny jsou sociálními aktéry dané problematiky.³⁸

Bezdomovectví, jako extrémní typ sociálního vyloučení, je součástí procesu marginalizace, tedy vyloučení z účasti na způsobu života, jež je běžný pro jedince z většinové společnosti. Marginalizací dochází k bránění přístupu k pěti základním zdrojům majoritní společnosti, což je vzdělání, zaměstnání, zdravotní péče, bydlení a sociální ochrana.³⁹

1.3.4 SOCIÁLNÍ KOHEZE

Sociální kohezi překládáme do češtiny jako sociální soudržnost. Tento pojem označuje kvalitu vztahů v rámci určité společnosti, a to ať už menší, jako je např. rodina, tak i větší sociální skupiny, jako jsou firmy, politické strany či třeba státy. Sociální soudržnost je soubor společenských procesů, pomáhajících vstřípit jednotlivcům pocit sounáležitosti v rámci společenství a pocit, že jsou jako členové této komunity uznávaní.⁴⁰

„Sociální soudržnost zahrnuje sociální vztahy, sdílené identity, mezilidskou důvěru, sociální kontrolu a solidaritu, stejně jako loajalitu a vzájemná očekávání, jež si lidé pravidelně ve svých vzájemných vztazích budují a prokazují. Sociální soudržnost vzniká v každodenních interakcích lidí, kteří vystupují ze své individuální anonymity, podílejí se na veřejném nebo kolektivním životě a přijímají svůj díl odpovědnosti za dění mimo hranice jejich úzce vymezených individuálních zájmů“⁴¹

Důležitými faktory soudržnosti skupiny jsou vztahy každého člena ke skupině jako celku a vztahy mezi jednotlivými členy skupiny. Mezi tyto faktory patří blízkost k ostatním členům, síly působící proti opuštění skupiny, vzájemné emoční vztahy mezi členy navzájem nebo jak je vnímána důležitost skupiny a její hodnota. Důležitou složkou sociální

³⁸ BYRNE, D. *Social Exclusion*. New York: Open University Press, 1999. ISBN 0 335 21594 7.

³⁹ POTŮČEK, M. a kol. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Gutenberg, 2002. s. 12. ISBN 80-86349-06-3.

⁴⁰ GREEN, A., JANMAAT J. *Regimes of Social Cohesion: Societies and the Crisis of Globalization*. London: Palgrave Macmillan UK, 2009. ISBN 978-0-230-29013-6.

⁴¹ POTŮČEK, M. a kol. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Gutenberg, 2002. s. 146. ISBN 80-86349-06-3.

koheze je integrace. Pro každého člena jakékoliv sociální skupiny je důležité jeho začlenění do skupiny a akceptování ostatními členy.⁴²

Za typické sociální skupiny, které rozvíjejí sociální kohezi, považujeme rodinu, školu, stát, náboženské organizace či nejrůznější občanské organizace. Avšak i skupina osob sociálně vyloučených vykazuje velice silné známky sociální soudržnosti. V těchto skupinách je často veškerý majetek společný a vzniká typická bezdomovecká pouliční kultura. Tato kultura je typická svým oblečením, stěhováním veškerého majetku společně s jejím majitelem a také tím, že život jejich členů ztrácí na ulici hranice i řád, řeší pouze uspokojení svých základních potřeb a vyplnění mnoha hodin volného času. To se děje často s pomocí alkoholu a návykových látek, které vhání skupinky lidí bez přístřeší do začarovaného kruhu a brání jim v běžném společenském fungování.⁴³

---

⁴² JANDOUREK, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. s. 109. ISBN 80-7178-535-0.

⁴³ BARTÁK, M. *Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-441-7.

2 HISTORIE BEZDOMOVECTVÍ NA NAŠEM ÚZEMÍ

2.1 BEZDOMOVECTVÍ PŘED ROKEM 1948

Bezdomovectví není pouze problematikou současnosti. Již v 18. století se píše o velkých masách tuláků v rámci habsburské monarchie a již v této době bylo nezbytné situaci řešit. V 19. století a první polovině století 20. se objevuje pojem domovské právo, které úzce souvisí s bezdomovectvím a chudobou obecně. Domovské právo se dotýkalo chudých a nemocných, ale také obecní pokladny.⁴⁴

Domovské právo ukládalo obci povinnost postarat se o své chudé a dávalo jejím občanům právo na nerušený pobyt. Právní základy veřejné chudinské péče představoval především domovský zákon z roku 1863 a novela domovského zákona z roku 1868. Domovský zákon z roku 1863 uváděl podmínky, za kterých osoba mohla získat nárok na domovskou příslušnost k obci. Dle zákona č. 105/1863z.ř., jímžto se pořádají záležitosti domovské, musel být každý občan příslušný do některé obce. Domovské právo bylo možné získat přímo, a to přijetím do svazku obecního nebo dosažením veřejného úřadu, anebo nepřímo narozením či provdáním se. Domovské právo bylo nezcizitelné a musel ho mít každý občan. Mohlo být pouze nahrazeno domovským právem k jiné obci.⁴⁵

Nárok na chudinská opatření v nouzi byl podmíněn domovským právem, prokázanou chudobou, neschopností výdělků a nedostatkem osob, které byly dle předpisů povinny nebo zavázány k zaopatření chudého. V případě, že nebyla třetí osoba, která měla povinnost se o chudé postarat, nastávala povinnost obci. Obec měla povinnost poskytnout výživu a v případě nemoci ošetření. V případě, že šlo o děti, byla ustanovena jejich výchova. Obec rozhodovala o způsobu péče a osoba odkázaná na obec musela tento způsob přijmout. Na obsah a způsob pečovatelské povinnosti dohlížely nadřízené orgány.⁴⁶

Tato veřejná chudinská péče se týkala nejen příslušníků obce, ale vztahovala se i na bezdomovce, přespolní a cizince. Dle správního úřadu byli bezdomovci přiděleni některé

---

⁴⁴ FASORA, L., HANUŠ, J., MALÍŘ, J. *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-091-8.

⁴⁵ TRÁVNÍČEK, J. *Domovské právo dle zákona ze dne 3. prosince 1863 ř. z. č. 105 a zákona ze dne 5. prosince 1896 ř. z. č. 222, opatřené rozhodnutími nejvyšších instancí a poznámkami autora*. Praha: F. Šimáček, 1901. s. 65.

⁴⁶ TRÁVNÍČEK, J. *Domovské právo dle zákona ze dne 3. prosince 1863 ř. z. č. 105 a zákona ze dne 5. prosince 1896 ř. z. č. 222, opatřené rozhodnutími nejvyšších instancí a poznámkami autora*. Praha: F. Šimáček, 1901. s. 66 - 104

obci, ve které následně měli nárok na chudinskou pomoc stejně jako její příslušníci. Zákon tedy považoval za bezdomovce osoby, které nemohly prokázat své domovské právo.⁴⁷

Zákonnými nositeli chudinské péče byly obce, okresy, země a částečně stát. Okresy měly povinnost vypomoci obcím příliš zatíženým chudinským břemenem. Okresy zřizovaly a spravovaly sirotčince, stravovny, úřady pro zprostředkování práce a okresní nemocnice. Země měly povinnost zaopatřovat chudé a bezdomovce, kteří se narodili ve veřejných porodnicích. Země dále hradily náklady na ošetření chudých v zemských nemocnicích a ústavech pro choromyslné, zaopatřovaly sirotky i opuštěné a zanedbané děti. Další pomoc poskytovaly chudým a bezdomovcům tradičně charitativní a církevní organizace.⁴⁸

Po vzniku samostatného státu v roce 1918 mělo dojít k převzetí chudinské správy státem prostřednictvím vyšších složek samosprávy. Tamější vláda se zavázala k vypracování potřebných zákonů a návrhů, které by řešily danou problematiku. Nikdy však k předložení těchto návrhů v období první republiky nedošlo., *Zároveň se také po vzniku ČSR dostal do popředí pozornosti další právní aspekt domovského práva, a to jeho úzká souvislost s institutem státního občanství, kdy občanství bylo právní skutečností prvořadou a pro domovské právo prejudiciální.*⁴⁹

2.2 BEZDOMOVECTVÍ V LETECH 1948 - 1989

Před rokem 1989 a změnami, které přinesla politická a ekonomická transformace, byla v Československu ústavou, tedy konkrétně zákonem č. 100/1960 Sb. Ústava Československé socialistické republiky v čl. 19 odst. 2., uzákoněna povinnost pracovat. V roce 1956 byl zaveden velkou novelou trestního zákona trestný čin příživnictví. Příživnictví bylo zakotveno v § 188 zákona č. 63/1956 Sb. trestního zákona, který tento institut definuje způsobem: *„Kdo se živí nekalým způsobem a vyhýbá se poctivé práci, bude potrestán odnětím svobody na tři měsíce až dvě léta.*⁵⁰

⁴⁷ Svaz měst a obcí České republiky, dostupné z <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/bezpecnost/domovske-pravo.aspx>

⁴⁸ TRÁVNÍČEK, J. *Domovské právo dle zákona ze dne 3. prosince 1863 ř. z. č. 105 a zákona ze dne 5. prosince 1896 ř. z. č. 222, opatřené rozhodnutími nejvyšších instancí a poznámkami autora.* Praha: F. Šimáček, 1901. s. 65.

⁴⁸ TRÁVNÍČEK, J. *Domovské právo dle zákona ze dne 3. prosince 1863 ř. z. č. 105 a zákona ze dne 5. prosince 1896 ř. z. č. 222, opatřené rozhodnutími nejvyšších instancí a poznámkami autora.* Praha: F. Šimáček, 1901.

⁴⁹ Svaz měst a obcí České republiky, dostupné z <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/bezpecnost/domovske-pravo.aspx>

⁵⁰ Zákony pro lidi, dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63?text=%C2%A7188>

Díky tomu nebyla žádná viditelná nezaměstnanost, neboť lidé, kteří se nechtěli nebo neuměli zařadit do pracovního procesu, byli odsouzeni do vězení nebo hospitalizováni v léčebnách. Totalitní režim své občany chránil před negativními jevy. Díky neexistující nezaměstnanosti, velkému množství ubytoven pro dělníky a další profese a mnoho kontrolní činnosti ze strany vládnoucího aparátu bylo bezdomovectví téměř neznámým pojmem.⁵¹

2.3 BEZDOMOVECTVÍ PO ROCE 1989

Sociální situaci u nás po roce 1989 silně ovlivnily dva druhy událostí. Jednou byly amnestie v roce 1990 a 2013 a druhou migrace osob přes naše území.

Amnestie v rámci České republiky nemá jednotný právní výklad. Jako ústavní prerogativu prezidenta republiky ji můžeme vymezit dle Ústavy České republiky zákon č. 1/1993 Sb. v čl. 63 odst. 1 písm. j) a § 11 odst. 1 písm. a) trestního řádu.⁵²

Na rozdíl od milosti prezidenta republiky se amnestie nevztahuje na konkrétní osoby, ale na specifický okruh osob, které spáchaly trestnou činnost. Amnestie má tedy hromadný charakter a amnestovány jsou všechny osoby, které splňují amnestijní kritéria.⁵³

V roce 1990 došlo k vyhlášení amnestie prezidenta České republiky Václava Havla (viz PŘÍLOHA II Rozhodnutí prezidenta České republiky Václava Havla 1. 1. 1990).

Během této amnestie bylo propuštěno přes patnáct tisíc osob, převážně mužů, z výkonu trestu odnětí svobody. Rozsáhlá amnestie byla odůvodněna potřebou vypořádání se s předchozím obdobím bezpráví. To vše v době, kdy nevládní organizace a zkušenost s bezdomovectvím prakticky neexistovala.⁵⁴

Dne 1. 1. 2013 vyhlásil prezident Václav Klaus amnestii u příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky. Amnestie byla vyhlášena v tradičním novoročním projevu prezidenta republiky. Následně byla dne 2. 1. 2013 publikována ve Sbírce zákonů pod č. 1/2013 Sb. (viz PŘÍLOHA č. III Rozhodnutí prezidenta České republiky Václava Klause 1. 1. 2013). Díky této amnestii bylo propuštěno přes šest tisíc vězňů. Společnost i stát byly sice na tuto situaci lépe připraveny než v roce 1990, ale i přesto došlo k rapidnímu nárůstu kriminality a problematiky bezdomovectví.

⁵¹ PRINC, P. *Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti. Rozšířený sborník z konference konané u příležitosti 10. ročníku „DNŮ O BEZDOMOVECTVÍ“*. Olomouc: Charita Olomouc, 2012. s. 11. ISBN 978-80-905260-0-6.

⁵² Sbírka zákonů, dostupné z <http://www.sbirkazakonu.info/ustava-ceske-republiky/prezident-republiky-dale-a-zastupuje-stat-naven.html>

⁵³ NETT, A. *Trestní právo procesní*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. s. 80. ISBN 80-210-1016-9.

⁵⁴ KOUDELKA, Z. *Amnestie. Trestní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2013.

Jak bylo řečeno, vedle amnestií se na rapidním růstu bezdomovecké problematiky podílela migrace. Hlavní vlna migrace na území našeho státu po roce 1989 přišla po otevření hranic na západ na začátku roku 1990. Díky tomu projížděly přes naše území ve vlacích velké skupiny občanů Balkánu, které směřovaly do Německa. Mnoho z těchto uprchlíků zůstalo na našem území, často na nádražích jako osoby bez přístřeší. Veřejná správa na tyto situace nebyla připravena.

3 FORMY BEZDOMOVECTVÍ

Mezi první kroky při řešení problematiky bezdomovectví patří vyčlenění si hranice, koho za bezdomovce již považovat nebo kdo je sociálním vyloučením ohrožen. Často bývá ukazatelem míry ohrožení hmotná nebo sociální nouze. Příjem člověka ohroženého hmotnou nouzí nedosahuje životního minima a ani jej nemůže zvýšit vlastním přičiněním. Díky tomu dochází k vážnému ohrožení základních životních potřeb. Pokud není poskytnuta účinná pomoc, může dojít až ke společenskému vyloučení.

Společenské vyloučení hrozí i člověku ohroženému sociální nouzí. Jde o sociální situaci, kdy člověk pro vysoký věk, nezletilost, zdravotní potíže, nemoc, dysfunkci rodiny, úraz, úmrtí v rodině není schopen uspokojit svoje základní životní potřeby.⁵⁵ V tomto kontextu můžeme rozdělit bezdomovectví na zjevné, skryté a potencionální.

3.1 ZJEVNÉ BEZDOMOVECTVÍ

*„Většinou je poznáme na první pohled podle zanedbaného zevnějšku, zápachu, znečištěného oděvu, nepřiměřené obuvi a podle jejich počínání (sbírání nedopalků cigaret, přehrabování se v kontejnerech, žebrání atd.). Málodky jsou bez zavazadel, protože u sebe mívají veškerý svůj majetek.“*⁵⁶ Nejviditelnější, ale zároveň nejredukovanější část bezdomovecké populace tvoří skupina zjevných bezdomovců. Patří sem osoby žijící na ulicích, nádražích, patří sem ti, kteří vyhledávají ubytování v zimních noclehárnách, azylových domech, v noclehárnách připravených městy i charitativními organizacemi.⁵⁷

Z vlastní zkušenosti však vím, že tito lidé ve většině případů dlouhodobé ubytování nechtějí a dávají přednost přespávání právě v místech, jako jsou parky, mosty, kontejnery, sklepy, opuštěné chaty, nádraží či vlaky. Často bývá problémem alkohol, který je v těchto zařízeních zakázán a mnoho osob přežívajících na ulici není schopno tento zákaz akceptovat a podřídit se pravidlům, které obec nebo organizace poskytující služby nastavila.

---

⁵⁵ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

⁵⁶ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 13. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁵⁷ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. s. 36. ISBN 80-902292-0-4.

3.2 SKRYTÉ BEZDOMOVECTVÍ

Jako skryté bezdomovce můžeme označit lidi bez přístřeší, kteří se z nějakého jen jim známého důvodu neobracejí na veřejné nebo charitativní služby, aby našli nocleh. Počet těchto osob může být značný hlavně v regionech, kde je nabídka sociálních služeb nedostačující. Bezdomovectví skryté zdaleka předčí viditelnější formu bezdomovectví zjevného. Reprezentuje další část populace bez trvalého bydliště, putující, často měnící svá dočasná útočiště, která přinášejí potíže zdravotní, problémy s úřady i policií.⁵⁸

Skrytí bezdomovci nalézají svá útočiště ve sklepích, domech určených k demolici, ve squatech, ve starých automobilech, v kanálech, kontejnerech nebo ve stanech. Jinou formu pomoci hledají u svých známých, příbuzných nebo jsou ubytováni u přátel, ale tato forma pomoci není dlouhodobě přijatelná. Využívají příležitostná ubytování na kratší období, neboť přecházejí z jednoho místa na druhé. Jejich bydlení je vždy nejisté a přechodné. Mezi jedince skrytých bezdomovců se řadí osoby odcházející z psychiatrických léčen, osoby propuštěné z vězení, adolescenti, kteří opouštějí, často po konfliktech s rodiči, rodinný domov ve snaze nalézt svou identitu nebo odchovanci ústavní péče.⁵⁹

*„Mladí lidé z dětských domovů, z dětských domovů se školou, z ústavní výchovy po dovršení 18 let přicházejí často nepřipraveni na samostatný život, chybí jim kvalifikace, vzdělání, nemají zázemí, na které by se v různých svízelných obrazení, nejsou materiálně zajištěni, neumějí pracovat, protože nemají pracovní návyky. Zcela zákonitě se stávají členy různých skupin, kterými jsou využíváni a vydíráni.“*⁶⁰ Tyto osoby se za svůj status často stydí a nepřijímají ho zcela a stávají se proto skrytými bezdomovci.

3.3 POTENCIOÁLNÍ BEZDOMOVECTVÍ

„Patří sem osoby, jejichž potřeby jsou úřadům buď neznámé, nebo známe jen částečně. Žijí v různých životně těžkých podmínkách, denních rodinných problémech, v potížích osobního charakteru, v potížích udržet si byt a v riziku jej ztratit. Často žijí v podmínkách zdravotně závadných, v domech určených k asanaci či demolici, v holobytech, v přeplněných

⁵⁸ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. s. 40. ISBN 80-902292-0-4.

⁵⁹ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

⁶⁰ ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J. *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. s. 11. SIGN PK-0107.846 2-0934.322.

podnájmech. Patří sem i osoby čekající na propuštění z různých ústavů, vězení, dětských domovů, migranti a exulanti.“⁶¹

Lidé označováni za potenciální bezdomovce zpravidla mají střechu nad hlavou, ale jejich bydlení je nejisté. Ze dne na den se mohou ocitnout na ulici a je jen otázkou času, kdy se tak stane. Potenciální bezdomovectví se týká mladých lidí, kteří prošli ústavní výchovou, lidí propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody nebo z terapeutické komunity či z psychiatrické léčebny, a kteří nemají kam jít. Také sem řadíme osoby žijící v podnájmu, osoby rozvedené, oběti domácího či sexuálního násilí, nezaměstnané a ty, kteří pracují příležitostně a nelegálně, také lidé závislí na návykových látkách, patologičtí hráči.⁶²

Potencionální bezdomovci jsou často na hranici chudoby. Situace potenciálních bezdomovců je nelehká, neboť jsou odkázáni sami na sebe a pomoc úřadů.⁶³

---

⁶¹ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. s. 41. ISBN 80-902292-0-4.

⁶² PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁶³ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

4 PŘÍČINY VZNIKU BEZDOMOVECTVÍ

Následkem sociálních a ekonomických změn ve společnosti se stav bezdomovectví může týkat kteréhokoliv občana. Je třeba pochopit příčiny bezdomovectví a následně využít nástrojů sociální politiky k prevenci či případné následné pomoci této cílové skupině.

V České republice se příčiny bezdomovectví nejčastěji rozdělují na příčiny, pro které jsou rozhodující objektivní faktory, a příčiny, jejichž hlavní stránkou jsou faktory subjektivní.

4.1 SUBJEKTIVNÍ PŘÍČINY

Subjektivní faktory jsou úzce spojené s osobním životem každého jednotlivce. Jsou úzce vázány na osobnost jedince, jeho socializaci a sociální zařazení. Mezi hlavní skupiny objektivních příčin patří vztahové, materiální či osobní faktory.

4.2 VZTAHOVÉ FAKTORY

V dnešní době se nezdá, kdy setkáváme se situací, kdy rodiny nejsou schopny zajistit bezpečné zázemí. Často se stává, že rodiče nezvládají svoji roli, objevují se duševní poruchy a poruchy osobnosti nebo závislosti na drogách či alkoholu a tím se zvyšuje riziko, že v roli rodičů selžou. Život v dysfunkční rodině vede často k tomu, že se mladí lidé cítí doma přehlíženi a podceňováni, že na nich nikomu nezáleží. Vzhledem k nedostatku opory a často se kumulujících traumatických zážitků mají mladí lidé tendenci opustit domov co nejdříve i za cenu odchodu na ulici. Dysfunkční rodina je tak impulsem k odchodu z prostředí, které nic pozitivního neposkytuje. Nedostatek opory a negativní zkušenosti zvyšují nejistotu a vybízí k riskantnímu chování. Dochází k oploštění citového vývoje a upevnění si nežádoucích způsobů chování a návyků. Kvůli negativním zkušenostem může být nevhodné chování projevem nápodoby rodičů. Toto vše vede často k nesprávnému vývoji daného jedince. Dochází k užívání psychotropních látek, přičlenění se k asociálním skupinám, získávání prostředků k obživě nezákonným způsobem, kriminalitě. Jedinci se projevují vysokou mírou agresivity a necitlivosti k ostatním lidem.⁶⁴

---

⁶⁴ MALLETT, S., ROSENTHAL, D., KEYS, D., AVERILL, R. *Moving out moving on*. London: Rutledge, 2009. ISBN 9780415470308.

Mladí bezdomovci popisují rodiny, ve kterých vyrůstali, jako problematické, neuspokojující a v průběhu času neměnicí se k lepšímu.⁶⁵

Rodiče mladých lidí, kteří skončili mezi bezdomovci, byli často hůře disponovaní, s nižším vzděláním či bojující se závislostí na alkoholu. Děti byly často zanedbávané a rodiče k nim neměli žádný pozitivní vztah. V těchto rodinách často dochází k domácímu násilí a sexuálnímu zneužívání, ať už páchaném přímo na dítěti nebo na matce, sourozencích či prarodičích. Spouštěcím mechanismem k odchodu z domova často bývá nový partner jednoho z rodičů, což může mít negativní vliv na rodinné vazby, nebo odchod jednoho nebo obou prarodičů, kteří byli zdrojem jistoty a bezpečí. V některých případech dochází k rozpolcení dítěte mezi náhradní rodinou a vlastní matkou, a tím se umocňuje jeho pocit, že nepatří nikam a dítě se snaží od tohoto stavu utéci.⁶⁶ Kvůli nedostatečné socializaci a osvojení si základních návyků naší společnosti tyto jedinci nejsou schopni systematicky studovat a pracovat, jsou nedostatečně odpovědní. Nedisponují návyky, jak hospodařit s penězi, a tím dochází ke kumulaci finančních problémů a následné kriminální činnosti.⁶⁷

V případech partnerských vztahů jsou nejčastější příčinou odchod jednoho z partnerů či rozpad manželství. Ve většině případů je důvodem úmrtí partnera či jde o sociální problémy v podobě různých závislostí či domácího a sexuálního násilí.⁶⁸

Mezi lidmi bez přístřeší se často objevují osoby v důchodovém věku. Často se tak děje v osamělosti po ztrátě partnera, kdy člověk z důvodu závislosti na partnerovi není schopen zvládat bytovou situaci, nebo jen kvůli tomu, že byl zvyklý žít s partnerem po dlouhou dobu, rezignuje a nastává úpadek sociální i osobní.

4.3 MATERIÁLNÍ FAKTORY

Mezi faktory materiální patří ztráta nebo nejisté bydlení, dlouhodobá nezaměstnanost a s tím spojený nedostatečný příjem, který často vede k hmotné nouzi.

Hmotná nouze je situace, kdy příjem člověka nedosahuje životního minima a nemůže ho zvýšit vlastním přičiněním. Tím bývá často ohroženo uspokojení jeho základních životních potřeb. V případě, že je poskytnuta účinná pomoc, jde o krátkodobou

⁶⁵ VÁGNEROVÁ M., CSÉMY L., MAREK J. *Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. s. 17. ISBN 978-80-246-2209-5.

⁶⁶ VÁGNEROVÁ M., CSÉMY L., MAREK J. *Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. s. 18. ISBN 978-80-246-2209-5.

⁶⁷ VÁGNEROVÁ M., CSÉMY L., MAREK J. *Bezdomovectví jako alternativa existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. s. 59. ISBN 978-80-246-2209-5.

⁶⁸ KORUNKOVÁ, M. *Fenomén sociálního vyloučení v kontextu české společnosti*. Příspěvek z konference Česká společnost na konci tisíciletí. Praha: FSV UK, 1998.

hmotnou nouzi. Pokud ovšem hmotná nouze trvá delší dobu, může se změnit až v sociální nouzi nebo až ve společenské vyloučení.⁶⁹

4.3.1 OSOBNÍ FAKTORY

Faktory osobní představují duševní či tělesné nemoci, mentální retardaci, invaliditu, alkoholismus, a další závislosti aj.⁷⁰

Jednou z osobních příčin bezdomovectví jsou duševní a tělesné poruchy. Osoby takto postižené se často nejsou schopny o sebe postarat ani zvládnout soužití z některých sociálních pracovišť pro tyto osoby určené. Nejvíce jsou u psychických poruch a onemocnění zastoupeny:

- závislosti (23%)
- depresivní stavy (19%)
- poruchy spánku (17%)
- reakce na stres a poruchy přizpůsobení (16%)
- nemoci schizofrenního okruhu (8%)
- poruchy osobnosti (4%)
- úzkostné poruchy (2%)

Riziko závislosti na alkoholu mezi lidmi bez domova je velice vysoké. Důvodů je několik. U mladých lidí, kteří jsou nejvíce ohroženou skupinou, se závislost vytváří velmi rychle. Mladí si na ulici již přinášejí návyky z rodin, kde často jeden nebo oba rodiče zneužívali alkohol. Toto chování se v prostředí lidí bez přístřeší jen posílí.⁷¹

U osob pracujících ve stavebnictví dochází ke konzumaci alkoholu i v pracovní době. Díky těžké práci dochází k rychlému metabolizování alkoholu, a tak závislost vzniká pozvolna, neboť její účinky se projevují pomaleji. V komunitách stavebních dělníků se stává alkohol společenskou samozřejmostí, protože pijí i všichni ostatní. V drtivé většině případů se bez domova ocitá člověk, který prožívá životní krizi. Alkohol velice dobře zmírňuje úzkost a stavy ohrožení, uspokojuje základní potřeby člověka – zasytí, zahřeje a uspokojí pocit žízně. Alkohol je často důležitým faktorem sociální koheze, kdy vytváří určitý druh spojení mezi členy skupiny, jsou tzv. na stejné vlně. Tato sdílená

⁶⁹ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. s. 25. ISBN 80-902292-0-4.

⁷⁰ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

⁷¹ NEŠPOR, K. *Zůstat strýzlivý: praktické návody pro ty, kteří mají problém s alkoholem, a jejich blízké*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-206-9.

závislost je typickým rysem u lidí bez přístřeší. Sociální rozměr alkoholismu je často překážkou v léčbě. Tito jedinci nemohou postoupit úspěšnou léčbu, pokud zůstávají stále v sociální komunitě bezdomovců. Závislost přivádí jedince do krajních situací, a ti se po ukončení léčby v protialkoholních léčebnách nemají kam vrátit, a tak se vrací zpět na ulici do komunity, která je do závislosti na alkoholu přivedla. Ve většině případů je otázka několika dnů, kdy tito lidé začnou opět užívat alkohol.

Užívání alkoholu se samozřejmě pojí s dalšími negativními společenskými jevy, jako jsou agresivita a kriminalita. Podíl osob pod vlivem alkoholu na celkovém množství trestné činnosti, a to zejména násilného charakteru, je většinový.⁷² Lidé závislí na alkoholu jsou také oběťmi závažných zdravotních problémů, jako jsou alkoholická kardiomyopatie, atrofická gastritida, alkoholická neuropatie, alkoholická encefalopatie. Nemoci, které ohrožují přímo život jedince, bývají vyvolané ve většině případů dlouhodobým abusem a ztrátou mozkových buněk nebo poškozením ostatních orgánů.⁷³

Práci sociálních pracovníků, kteří se snaží lidem závislým pomoci, často ztěžuje to, že jedinou aktivizující věcí pro lidi bez přístřeší je právě alkohol. Značnou část dne věnují shánění finančních prostředků na alkohol. Alkohol je jedinou věcí, pro kterou ráno vstávají, jsou ochotni podstoupit řadu nepříjemností a nekonformity či riskovat. Alkohol je pro tyto lidi jediným smyslem života.⁷⁴

4.3.2 INSTITUCIONÁLNÍ FAKTORY

Velmi významnou skupinou potencionálních bezdomovců jsou i lidé čekající na propuštění z výkonu trestu a děti opouštějící ústavní zařízení, jako jsou dětské domovy či výchovný ústav. Lidé po odpykání si výkonu trestu mají často zprerhané sociální vazby a nemají se kam vrátit.

Děti vyrůstající v kojeneckých, výchovných a jiných ústavech nebo domovech jsou po dosažení plnoletosti vrženi do světa, který neznají a ve kterém neumějí žít. Tento svět je plný nástrah a nejistot, se kterými se během svého života v ústavu nesetkali. Mladí lidé jsou často poznamenáni osobními problémy v rodinných vztazích, jako násilí v rodině, týrání, zanedbání péče, sexuální násilí či problémy alkoholismu u rodičů. Všechny tyto

⁷² NEŠPOR, K. *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*. Praha: Armex, 1998. ISBN 80-902283-9-9.

⁷³ JANÍK, A., DUŠEK, K. *Drogy a společnost*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-00873.

⁷⁴ CHARITA OLOMOUC. *SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A ZTRÁTA DOMOVA V KONTEXTU ZÁVISLOSTI*. Olomouc: Charita Olomouc, 2007. ISBN 978-80-239-9765-1

faktory mohou vést k nezvládnutí nové životní role a člověk v této těžké životní situaci bude hledat kohezní sociální skupinu, která ho přijme. Často jí bývá právě skupina osob bez přístřeší – bezdomovci. Zde je důležité, jak dokáže stát pomoci takovým jedincům se socializací a jak se stát postará o tyto mladé lidi, aby se vhodně začlenili do společnosti.⁷⁵

4.4 OBJEKTIVNÍ PŘÍČINY

Objektivní faktory můžeme také označit za faktory společenské. Objektivní faktory jsou ovlivněny legislativou a zpětně na legislativu působí. Vznikají nové zákony, které mají zajistit začleňování jedinců z ohrožených skupin zpět do společnosti či již existující zákony tvoří sociální politiku státu. Důležitá je tedy politika státu v oblastech nezaměstnanosti, nedostatku finančních zdrojů, bytové politiky, migrační politiky, problematiky menšin či zajištění ve stáří.⁷⁶

---

⁷⁵ HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila. *BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

⁷⁶ ibidem

5 MĚSTSKÁ POLICIE BRNO

Na území statutárního města Brna byla městská policie zřízena Obecně závaznou vyhláškou města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., a která nabyla účinnosti 1. 3. 1992. Do tohoto data však obecní policie prošla značným vývojem a disponuje bohatou historií.

5.1 Historie obecní policie

První zmínky o obecní policii na našem území obecně (nikoli výhradně na území statutárního města Brna) lze nalézt již v 19. století. Tehdy účinný zákon č. 18/1862 z.ř., jímžto se vyměřují základní pravidla, dle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní, přiznával obcím pravomoc obecní policii na svém území zřídit. V případě, kdy se obec, resp. volení zástupci obce, rozhodli na jejich území obecní policii zřídit, učinili tak vydáním nařízení, které bylo označeno jako „Policejní řád“.⁷⁷

5.1.1 První léta obecní policie na území města Brna

Pokud se podíváme do historie města Brna, tak zjistíme, že první zmínky o obecní policii nalezneme již v roce 1866, kdy zabezpečení veřejného pořádku bylo nutno řešit z úrovně obecní samosprávy, a to jako důsledek opuštění c. k. bezpečnostních složek v kvůli blížícímu se pruskému vojsku. *„Úkolu se narychlo zhostil na žádost nově zvoleného purkmistra Karla Giskry měšťanský ozbrojený sbor, jehož uniformované hlídky doplňovali i dobrovolníci označení pouze bílou páskou na rukávu. Protože však bylo nutné přijít s koncepcí nejším řešením, odsouhlasila městská rada vznik alespoň provizorní bezpečnostní stráže. Její členové v hnědých uniformách, doplněných límcem v městských barvách a v čepicích s tzv. francouzským štítkem, drželi v ulicích i na hlavních stanovištích patroly. K této rizikové činnosti byli v denní i noční době vyzbrojeni pro tento účel upravenými dřevěnými holemi.“*⁷⁸

Tento ozbrojený sbor se osvědčil a po několika jednáních, které ve Vídni inicioval purkmistr s žádostí o neobnovení předválečného stavu, kdy byly pravidelné dohlídky a policejní služba realizovány říšskými vojenskými a policejními úřady, můžeme oficiální vznik městské policie datovat k 1. prosinci 1866.

⁷⁷ V rámci intencí v současné době účinné legislativy se obecní policie na území obce zřizuje nikoli nařízením, ale obecně závaznou vyhláškou.

⁷⁸ Městská policie Brno, dostupné z <https://www.mp.cz/historie/zalozeni-a-prvni-leta-mp-1866-1870/>

„Mezi hlavní povinnosti strážníků patřila péče o bezpečnost osob a jmění, věci postrku se týkající, dohled ku hospodám a hostincům, noclehárnám a veřejným místnostem, dohled ku svěcení nedělí a svátků, zapovězených her i mravnostních věcí vůbec, dohled ku veřejným povozům, dostavníkům a nosičům, zvláště s ohledem na předepsanou taxu, činiti narovnání mezi stranami spor vedoucími a trestní právo v příčině policejních přestupků“.⁷⁹

5.1.2 Obecní policie v 70. a 80. letech 19. století

Druhá polovina 19. století pro obecní policii znamenala jisté změny. Ta největší nastala v roce 1882, kdy došlo k obměně vedení. Dosavadního velitele nahradil jeho dlouholetý kolega Alois Makowsky, který dříve působil u říšské policie. Toho, stejně tak jako celý sbor čekalo v následujících letech ověření schopností a umu. Na území města Brna probíhaly časté stávky (v roce 1869, 1875 a 1885), které byly iniciovány zejména nespokojenými dělníky z textilních továren.

V 80. letech obecní policie také čelila kritice, která se týkala její velikosti. Počet strážníků nefretkoval dynamicky se rozvíjející se město. *„Proti stovce původních zaměstnanců, tvořících městskou policii v roce jejího založení, tj. 1866, zde v roce 1884, tedy o 18 let později, působilo 114 zaměstnanců (1 vrchní velitel s titulem městského rady, 1 inspektor, 10 okrskových velitelů a zástupců, 97 strážníků a 5 detektivů. Personál zajišťující administrativní, kontrolní a logistickou činnost – cca 15-20 osob – se tenkrát ve stavu personálu neuváděl).“⁸⁰* Bohužel však ani v následujících letech počet příslušníků obecní policie nevzrostl. K výraznějšímu nárůstu došlo až na přelomu 19. a 20. století, kdy počet příslušníků městské policie překročil počet 200 zaměstnanců.

Další změnu, kterou obecní policie zaznamenala, byla změna uniforem. Tato spočívala v obměně původních vysokých cylindrů za nižší. Zavedeny byly také plstěné klobouky se širokou kreprou, které byly využívány pro slavnostní příležitosti.

5.1.3 Obecní policie na přelomu 19. a 20. století

Přelom století opět pro obecní policii znamenal přísun jistých změn. Osobně však soudím, že tyto byly ku prospěchu. Opět došlo k obměně vedení, kdy byl velitel Alois Makowsky nahrazen Franzem Walkem. *„Tento velitel se do historie městské policie zapsal mimo jiné*

⁷⁹ Městská policie Brno, dostupné z <https://www.mpb.cz/historie/zalozeni-a-prvni-leta-mp-1866-1870/>

⁸⁰ ibidem

tím, že přikládal velkou váhu neustálému vzdělávání strážníků v právní i kriminalistické oblasti.“⁸¹

V roce 1905, poté, kdy došlo ke konfliktu českých vlastenců, kteří svolali Velký sjezd lidu jako manifest za zřízení české univerzity a Němců, kteří demonstrovali kvůli opačnému postoji k dané věci, se městská rada usnesla na zřízení jízdní jednotky, jejímž úkolem byla udržitelnost dvou zneprátených táborů v případě dalších konfliktů. Vedle zřízení nové jednotky městská rada také rozhodla o zvýšení počtu příslušníků obecní policie (z 220 na 300 mužů).

I v tomto období docházelo ke změnám, které se týkaly uniforem strážníků. Nyní měli strážníci k dispozici přilby s hrotem, tzv. piklhaubny. *„Řadoví strážníci nosili přilby označené orlem s městským znakem a hrotem vídeňského typu ve tvaru kapky. Toto kování bylo podle prvních předpisů ze žlutého kovu, později ho zřejmě nahradil kov barvy stříbrné (alpaka)“*⁸² V roce 1895 byla výstroj příslušníků obecní policie doplněna o revolvery.

5.1.4 Obecní policie od roku 1918 do zestátnění v roce 1923

Před vznikem samostatného Československa se na personálním obsazení obecní policie podepsala první světová válka. V rámci té totiž narukovala na vojnu celá řada strážníků. Bylo třeba obsadit jejich místa a správa města se proto rozhodla přijmout tzv. výpomocné strážníky. Ti plnili úkoly v plné rozsahu jako zaměstnanci obecní policie, ovšem za značně nižší odměnu.

Když se z bojů první světové války nevrátili všichni strážníci, bylo výpomocným strážníkům nabídnuto setrvání ve sboru. Podmínkou bylo úspěšné složení zkoušky, která měla prověřit jejich fyzické schopnosti, znalost služebních předpisů a znalost řeči, a to slovem i písmem.

---

⁸¹ Městská policie Brno, dostupné z <https://www.mpb.cz/historie/od-zavedeni-piklhauben-po-rozpad-rakouska-uherska-1892-1918/>

⁸² Městská policie Brno, dostupné z <https://www.mpb.cz/historie/od-zavedeni-piklhauben-po-rozpad-rakouska-uherska-1892-1918/>

Marck	1	1	1	v Rusku	4/6 1918 Polung Lager Jonsch. Pilsener
Memara	1	2		v Itálii	14/7 1918 Puccionevi de Biura Doughstone
Piller	1	1		-	14 1918 Pilsner, Castella sic. Pilsner, Pilsner Pilsner, Pilsner
Bartl Jan	1	1		v Rusku	27/4 1918 Pilsner, Pilsner Jonsch. Pilsener
Giesl Alois	1				27/6 1918 Pilsner, Pilsner Jonsch. Pilsener
Pustaner	1				27/7 1918 Pilsner, Pilsner Pilsner, Pilsner
Antoška Jan	1			-	jízdní správa
Kopelcov	1			-	nezvěstný od roka 1915
Šmeider	1			-	jízdní správa
Teibert Josef	1			v Rusku	27/4 1918 Pilsner, Pilsner Jonsch. Pilsener

Obrázek 3 Seznam strážníků pohřešovaných po I. světové válce

Po rozpadu Rakouska-Uherska se na vrub obecní policie ozývaly hlasy, které považovali zestátnění sboru. Údajnými pohnutkami vedoucími k této snaze bylo ušetření co nejvíce obecních peněz. Lze však usuzovat, že pravým důvodem, tedy alespoň ve městě Brně, byly tyto hlasy poháněny potlačením německého vlivu. Tyto hlasy byly do značné míry vyslyšeny, když v roce 1919 můžeme vidět snahu o minimálně redukci jízdních policistů. K této došlo v roce 1921, kdy jízdních policistů napočítáme 4. „*Termín definitivního zestátnění brněnské úřady dlouho odsouvaly, až rozhodly, že nejprve budou (1. 10. 1922) oficiálně převedeny veškeré nemovitě prostory a do 20. 11. má každý strážník možnost podat žádost o přestup do služeb policie státní. Toho většina strážců pořádku využila, a tak skutečně k 1. 3. 1923 přestoupilo 263 strážníků, 16 policejních agentů, 2 inspektori a 2 úředníci.*“⁸³ Tímto okamžikem můžeme považovat působení obecní policie za ukončené a na svoji další existenci si městská policie musela počkat skoro 70 let.

5.1.5 Začátky novodobé městské policie (1990 – 1993)

Opětovný vznik obecní policie umožnil zákon č. 376/1990 Sb., o obcích. Díky tomuto zákonu bylo na brněnském magistrátu zřízeno oddělení pořádku a čistoty, které bylo od 15. ledna 1991 změněno na samostatný odbor s názvem Městská policie. V roce 1991 však ještě nemůžeme o zaměstnancích městské policie hovořit jako o strážnících, neboť všichni zaměstnanci předmětného odboru vykonávali svou agendu toliko jako zaměstnanci města z pozice pověřených pracovníků.

⁸³ Městská policie Brno, dostupné z <https://www.mpb.cz/historie/od-vzniku-csr-po-zestatneni-1918-1923/>

Důležitým průlomem v oblasti zřizování obecní policie bylo přijetí zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, účinného od 1. ledna 1992, kterým obecní policie získala postavení samostatného městské subjektu. A tak, po téměř 70 letech se občané Brna opět setkávají s uniformovanými příslušníky městské policie, se strážníky.

5.2 Zřizování obecní policie

V současné době je obecní policie zřizována na základě usnesení voleného orgánu obce, kterým je zastupitelstvo,⁸⁴ které k tomuto kroku nepotřebuje žádného dalšího souhlasu či zmocnění.⁸⁵ Jedná se o projev vůle tohoto voleného orgánu, v žádném případě se nejedná o jeho povinnost. Tato skutečnost je také patrná i ze skutečnosti, že v i současné době jsou na území České republiky obce, které obecní policii zřízenou nemají. V takové případě buď na území dané obce obecní policie nepůsobí vůbec, příp. její úkoly vykonává obecní policie obce jiné, a to na základě tzv. veřejnoprávní smlouvy.⁸⁶ I v rámci města Brna jsou uzavřeny veřejnoprávní smlouvy, které opravňují strážníky Městské policie Brno vykonávat své pravomoci na území jiných obcí.

Na území statutárního města Brna je obecní policie od 1. března 1992 zřízena obecně závaznou vyhláškou č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje městská policie podle zákona č. 553/1991 Sb., ve znění obecně závazné vyhlášky města Brna č. 13/1996 a obecně závazných vyhlášek statutárního města Brna č. 4/2001, 11/2001, 25/2002, 4/2005, 12/2008, 1/2011, 2/2012, 2/2015, 16/2017 a 4/2018. (viz Příloha IV)

5.3 Pravomoci strážníků městské policie

Lidé, kteří jsou zaměstnanci obecní policie, jsou nazýváni strážníky a jsou v pracovně právním poměru k obci, která obecní policii zřídila. Stěžejním právním předpisem (mimo příslušnou obecně závaznou vyhlášku), který upravuje postavení, pravomoci, ale i povinnosti obecní policie, je zákon o obecní policii.

Městská policie je speciální bezpečnostní složkou obce, kdy jejím stěžejním úkolem je dohlížet na veřejný pořádek (vedle dohledu nad dodržováním právních předpisů,

⁸⁴ ust. § 1 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, v platném znění. In: *ASPI* [právní informační systém]. WoltersKluwer ČR [cit. 02. 05. 2018].

⁸⁵ pozn.: obecně závazná vyhláška je normativní právní akt obce, který je vydáván v rámci tzv. samostatné působnosti obce a k jejímu vydání je oprávněno zastupitelstvo obce.

⁸⁶ V případě, kdy je uzavřena veřejnoprávní smlouva, která upravuje postavení a úkoly obecní policie obce odlišné od obce, v níž má tato kompetence, jedná se o typ koordinační veřejnoprávní smlouvy. Podmínkou pro uzavření tohoto typu veřejnosprávní smlouvy s tímto předmětem plnění je, aby obě obce byly součástí jednoho vyššího územního samosprávného celku.

také dohled nad dodržováním právních předpisů obce). V tomto kontextu považuji za vhodné dodat, že obecní policie není jedinou složkou, které je na území obce svěřeno plnění úkolů v rámci zajištění veřejného pořádku. Tento úkol je také svěřen Policii České republiky, nicméně se nejedná o její jediný nebo snad primární úkol a tato v žádném případě úlohu obecní policie na území obce nemůže nahradit. Tyto dvě instituce však spolu velmi úzce spolupracují. Osobně se domnívám, že s ohledem na množství právních předpisů obce (v městě Brně je na 150 platných obecně závazných vyhlášek a na 50 nařízení), na jejichž dodržování příslušníci městské policie dohlíží, je obecní policie právě tím orgánem, jehož znalost je v tomto ohledu nezpochybnitelná, a tudíž je tak nejerudovanějším orgánem k řešení jejich případných porušení.

K činnosti strážníka městské policie je třeba uvést, že většinu svého pracovního času tráví tzv. pochůzkovou činností, a to zejména na místech, která jsou veřejnosti přístupná, a kde se podílejí na ochraně veřejného pořádku (což je stěžejní činností strážníka obecní policie, ostatně jak již bylo uvedeno výše). K řádnému výkonu této agendy je třeba, aby strážníci disponovali jistými oprávněními na jedné straně a povinnostmi na straně druhé. Jedná se o podobné povinnosti a oprávnění, jakými disponují i příslušníci Policie České republiky.⁸⁷

Oprávnění strážníků jsou dána § 11 až § 20 zákona obecní policii. Tato oprávnění jsou pro svou závažnost v zákoně zvýrazněna nejen názvem, ale i svou posloupností, tj. gradací s ohledem na jejich závažnost z hlediska újmy, která může být jiné osobě z hlediska jejich aplikace způsobena.⁸⁸

Přijetím zákona o obecní policii svěřil zákonodárce do rukou obce možnost zřídit obecní policii. Obce k tomu kroku přistupují povětšinou s vidinou řádného starání se o veřejný pořádek. S ohledem na mou dosavadní praxi si dovoluji tvrdit, že na území statutárního města Brna (a obcích přilehlých, kde Městská policie Brno vykonává svou

---

⁸⁷ Jedná se např. povinnost provést zákrok, úkon nebo jiné opatření, je-li páčán trestný čin, přestupek nebo správní delikt, a to i v mimopracovní době, oprávnění požadovat vysvětlení, požadovat prokázání totožnosti, předvést osobu, odebrat zbraň, zakázat vstup na určená místa, otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, odejmout věc, použít technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla, rozhodnout o odstranění vozidla, které tvoří překážku silničního provozu nebo neoprávněně parkuje na vyhrazeném parkovišti, zastavovat vozidla, usměrňovat provoz na pozemních komunikacích, měřit rychlost vozidel, zjišťovat, zda není osoba pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, použít donucovací prostředky včetně služební zbraně – dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09OA%3d%3d>

⁸⁸ MACEK, P., HÁJEK, V.: *Obecní policie II*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003, ISBN 80-7251-133-5. str. 94

činnost) je úloha městské policie nezastupitelná, a to nejen v kontextu řešení problematiky bezdomovectví.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

V rámci této diplomové práce byl realizován tzv. kvalitativní výzkum, který jsem si vybral s ohledem na relevantní využitelnost jeho výstupů. „Zatímco kvantitativní výzkum se zabývá stabilizovanými jevy a jejich vzájemnými odhadnutelnými poměry, kvalitativní výzkum zachycuje jevy v jejich dynamice a zejména v jejich podmínění. Kvalitativní výzkum se proto orientuje na pochopení smyslu jednajících sociálních subjektů. Kvalitativní výzkum odhaluje reálné souvislosti mezi jevy jako faktické závislosti, a to, pokud možno, v jejich úplnosti. Cílem kvalitativního výzkumu není změření jednotlivých parametrů stanovených ukazatelů, ale vytváření adekvátního popisu nebo logické konstrukce celku sociálního a sociálně psychického jevu. Technicky se kvalitativní výzkum zaměřuje na ty zdroje, které poskytují informace o složitých jevech jako celcích a o vzájemných podmíněních jejich částí. Nástroje kvalitativního výzkumu mají dát nikoli matematicky a statisticky zpracovatelné množství informací. Důležité jsou informace, podle kterých si lze učinit přesnou představu o složité podobě sociálních a sociálně psychických jevů. Kvalitativní výzkum také bezprostředně zachycuje vlastní dynamiku sociálních a sociálně psychických jevů a její příčiny. Novost, proměnlivost, individuální specifičnost těchto jevů v kvalitativním výzkumu způsobují, že standardizace postupů zkoumání není možná“⁸⁹

Tabulka 1 Rozdíly kvalitativního a kvantitativního výzkumu

Kvalitativní výzkum	Kvantitativní výzkum
Mnoho informací o velmi malém počtu jedinců	Omezený rozsah informace o mnoha jedincích
Silná redukce počtu sledovaných jedinců	Silná redukce počtu pozorovaných proměnných a silná redukce počtu sledovaných vztahů mezi těmito proměnnými
Generalizace na populaci je problematická a někdy i nemožná	Generalizace na populaci je většinou snadná a validita této generalizace je měřitelná

Majerová et al. 2008

Domnívám se, že je více než na místě uvést pár poznámek a postřehů k tomuto typu výzkumu.

⁸⁹ SURYNEK, A., KOMÁRKOVÁ, R., KAŠPÁRKOVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. 2001. Praha: Management Press. s. 26 – 27. ISBN 80-7261-038-4.

6.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je metoda, jež většinou doplňuje výzkum kvantitativní. Ostatně ještě v 70. letech 20. století nalezneme stran vědecké obce jisté pochybnosti o jeho využití, či relevantnosti výstupů, a to i přes to, že jako takový je znám již dlouhá staletí. Za jeho „otce“ je považován Aristoteles. „Přibližně od 90. let 20. století se metodologové vědy shodují, že kvalitativní i kvantitativní přístupy ve zkoumání a interpretaci sociální reality mají stejnou váhu, vzájemně se doplňují a oba hrají nezastupitelnou roli.“⁹⁰

Stejně tak jako panuje názorový nesoulad v otázce samostatné použitelnosti kvalitativního výzkumu, tak také nelze nalézt jeho jedinečnou definici. Tato skutečnost do jisté míry koresponduje také s faktem, že kvalitativního výzkumu je využíváno v rámci několika rozličných vědních disciplín a sám o sobě také nabízí mnoho přístupů ke zkoumání dané věci. Vzhledem k tomu, že kvalitativní výzkum je staven do opozice k výzkumu kvantitativního, můžeme si v rámci jeho charakteristiky vypomoci definicí kvantitativního výzkumu, čímž získáme tzv. negativní vymezení výzkumu kvalitativního. Nejprostší negativní definici kvalitativního výzkumu nabízejí Glaser a Corbinová, kteří uvádějí, že se jedná o jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace.⁹¹ Osobně se však domnívám, že tato negativní definice spíše hovoří o povaze kvantitativního výzkumu, než by definovala kvalitativní výzkum. „Poměrně vyčerpávající definici nabízí např. Creswell. Kvalitativní výzkum chápe jako proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“⁹²

Kvalitativní výzkum umožňuje výzkumníkovi vytvořit komplexní obraz zkoumané oblasti. Jeho účelem však není pouze nalézt odpověď na výzkumnou otázku, ale hlouběji porozumět důvodům, proč je výzkum prováděn. Pochopitelně na počátku celé studie stojí výzkumná otázka, která však musí být propojena s metodami, které se použijí k jejímu zodpovězení. Níže je graficky znázorněn vztah mezi výzkumnou otázkou, pohledem výzkumníka na problémovou situaci, teoretickým rámcem, výzkumnou otázkou a

---

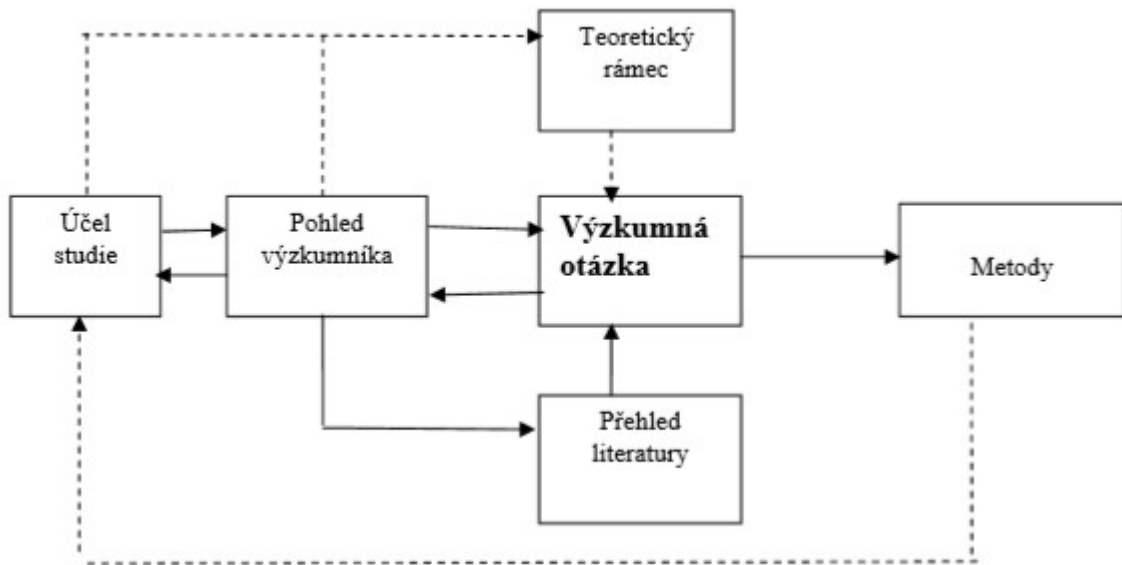
⁹⁰ Vysoká škola polytechnická v Jihlavě, dostupné z <https://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20VŠPJ/Úvod%20do%20metodiky%20výzkumu%20-%20Linderová,%20Scholz,%20Munduch.pdf>

⁹¹ ibidem

⁹² ibidem

metodami.

93

Obrázek 4 Grafické znázornění vztahu mezi výzkumnou otázkou, pohledem výzkumníka na problémovou situaci, teoretickým rámcem, výzkumnou otázkou a metodami

Důležitým faktem je skutečnost, že kvalitativní výzkum neslouží k objevování nového, nýbrž spíše k interpretaci skutečnosti. Podstatnou proměnnou je čas, neboť jeho postupem se daná realita může měnit. Kvalitativní výzkum ovšem nabízí na dané otázky odpovědi v konkrétním čase. Výzkumník v rámci kvalitativního výzkumu považuje chování vybraného vzorku společnosti za determinované, tedy jako důsledek předchozích událostí či příčin a zároveň předpokládá, že vše, co se děje, se děje jako svobodná volba za účelem uskutečnění individuálních tužeb.

6.1.1 Porozumění a vysvětlení

V rámci kvalitativního výzkumu je nutné uvést stěžejní pojmy, které slouží k řádnému vyhodnocení výsledků jím získaných. Jsou jimi porozumění a vysvětlení. Pod pojmem „porozumění“ chápeme transkripci informací, jak námi zkoumaná osoba spojuje skutečnost v závislosti na zákonitostech, které jsou jí vlastní, za účelem vyřešení jejího problému. K tomu, aby byla možná bezvadná aplikace porozumění, je třeba, aby výzkumník oplýval empatií, ale také, aby měl osvojené socializační procesy.

⁹³<http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/kvalvyzkpedhendl.pdf>

Pojem „vysvětlení“ lze chápat jako propojení uznávaných událostí. K aplikaci vysvětlení výzkumník přistupuje v okamžiku, kdy tento použil teoretické koncepty, které jsou ovšem v rozporu s porozuměním zkoumané osoby. Může se jednat o koncepty druhého řádu. Znamená to, že může existovat více vysvětlení pro zkoumané chování.⁹⁴

6.1.2 Zásady kvalitativního výzkumu

Za neoptimálnější podmínky pro provedení kvalitativního výzkumu je situace, kdy je tento prováděn intenzívně a dlouhodobě, resp. kdy je výzkumník v dlouhodobém a intenzívním kontaktu se zkoumaným subjektem či subjekty. Vedle časové dotace a intenzity jsou ale pro kvalitní provedení výzkumu třeba dbát i dalších zásad. Hendl za hlavní zásady kvalitativního výzkumu považuje

- a) otevřenost, kterou se rozumí otevřenost výzkumníka vůči zkoumanému subjektu, a to vč. situace, ve které se nachází nebo kterou popisuje,
- b) zahrnutí subjektivity, v rámci které je třeba počítat s přispěním vlastním subjektivních názorů a postojů ke zkoumané situaci,
- c) procesualnost, kdy výzkum je chápán jako proces, u kterého v jeho průběhu dochází k jeho ovlivňování,
- d) reflexivita ověřuje výzkumnímu dovednost reagovat na nečekané okamžiky,
- e) zaměření na případ,
- f) historicita a kontextuálnost je důležitou zásadou kvalitativního výzkumu, neboť událostem lze porozumět v případě, kdy jsme schopni je situovat do širšího historického a sociálního kontextu,
- g) problematizace determinovanosti – cílem kvalitativního výzkumu je hledání pravidelnosti v jednání lidí, které je živým procesem a neustále prochází změnami,
- h) iterativní heuristika, ke které Hendl uvádí „v kvalitativním výzkumu se etapy identifikace problému a formulace výzkumné otázky, přípravy výzkumu, sběru dat a jejich vyhodnocování vzájemně prostupují“⁹⁵

---

⁹⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2005. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

⁹⁵ ibidem

6.2 Vlastní kvalitativní výzkum

V rámci vlastního výzkumu, který byl realizován od počátku roku 2020, bylo použito toliko empirického výzkumu, který spočíval ve vlastní záměrné a systematické poznávací činnosti, která byla motivována sběrem informací. Sběr informací spočíval v řízeném pozorování sociálních jevů a procesů, zejména osobních názorů a subjektivních pocitů respondentů, které byly následně zpracovány a vyhodnoceny. Pomocí empirického výzkumu v kombinaci se zvoleným způsobem vedení kvalitativního výzkumu jsem ověřoval stanovené hypotézy a získal poznatky o sociální realitě.

6.2.1 Rozhovory

Ve většině případů je v rámci kvalitativního výzkumu využíváno rozhovorů a diskuzí. S ohledem na charakter celé práce jsem si v rámci své diplomové práce zvolil pro provedení kvalitativního výzkumu metodu rozhovorů. Díky nim lze prostřednictvím odpovědí předem vhodně vybraných respondentů porozumět zkoumanému lidskému jednání a získat tak jedinečný přehled o stanovené problematice z pohledu zkoumaných osob.

Rozhovory mohou být buď strukturované, nestrukturované nebo polostrukturované. Strukturovaný rozhovor je svou povahou velmi striktní. Spočívá v situaci, kdy tazatel, resp. výzkumník klade předem jasně definované otázky a respondent na ně odpovídá. Není zde prostor pro debaty. Naproti tomu nestrukturované rozhovory jsou volné, neformální rozhovory. Jejich volnost, resp. neformálnost spočívá v tom, že celý rozhovor volně plyne, není tedy nikým moderován. Výzkumník nemá dopředu připravené otázky, do rozhovoru nezasahuje svými hypotézami, naopak směr rozhovoru je dán volným během dialogu. *„Neformální rozhovor se spoléhá na spontánní generování otázek v přirozeném průběhu interakce (např. během zúčastněného pozorování v terénu). Informátor si přitom ani nemusí uvědomit, že jde o explorační rozhovor.“*⁹⁶

6.2.2 Semistrukturovaný rozhovor

Mezi striktně vedeným a volným rozhovorem pak existuje i tzv. semistrukturovaný, resp. polostrukturovaný rozhovor. Je to jakýsi kompromis mezi těmito dvěma extrémy. V rámci své diplomové práce jsem si zvolil právě tento typ rozhovoru, neboť poskytuje

---

⁹⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 175. ISBN 80-7367-040-2

nejlepší možnost sběru relevantních dat pro vyhodnocení daných hypotéz. Polostrukturované rozhovory jsou flexibilnější a volnější než strukturované, ale jsou organizovanější a systematictější než nestrukturované rozhovory.⁹⁷

Pomocí polostrukturovaného rozhovoru jsem zjišťoval individuální názhedy a postoje k předem připraveným tématům, které jsem formuloval do otázek. Obě výzkumné skupiny pak na tyto otázky odpovídali v závislosti na svých zkušenostech a pocitech, čímž bylo možné relevantně zhodnotit jednotlivé pohledy na zkoumanou problematiku.

K tomu, aby bylo možné získat kvalitní informace a data, které by sloužily pro vyhodnocení stanovených hypotéz, bylo třeba věnovat patřičnou pozornost a péči vytvoření vodítka polostrukturovaného rozhovoru. Stěžejním bylo soustředění se na získání informací, nikoli na zachování dané struktury rozhovoru, tedy nechat rozhovor plynout a dílčími otázkami ho jen směřovat, v žádném případě do něj nezasahovat svými pocity nebo subjektivními názhedy.

S ohledem na dané téma bylo nutné otázky vytvářet toliko s ohledem na citlivost tématu a zjišťovaných informací. Na tento fakt ostatně poukazuje i Hendl, když uvádí, že kvalitativní rozhovor by měl být citlivý, otevřený, neutrální a jasný.⁹⁸

---

⁹⁷ WILDEMUTH, Barbara M. a Yan ZHANG. Unstructured Interviews. WILDEMUTH, Barbara M. *Applications of social research methods to questions in information and library science*. Westport, CT: Libraries Unlimited, 2009, 222 - 231. ISBN 9781591585039.

⁹⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 175. ISBN 80-7367-040-2.

7 OSOBNÍ DOTAZOVÁNÍ STRÁŽNÍKŮ MĚSTSKÉ POLICIE BRNO

V rámci diplomové práce byl činen výzkum, který se uskutečnil od počátku roku 2020 a byl zaměřen na sledování názorů a subjektivních pocitů respondentů, strážníků Městské policie Brno. Hlavní metodou pro sběr dat byl použit kvalitativní přístup. Jak bylo výše uvedeno, tato metoda je s ohledem na charakter práce a zkoumané problematiky nejjednodušší, neboť díky ní lze porozumět významům lidského chování, čímž je pak možné získat podrobný pohled do stanovené problematiky očima dotazovaných jedinců.

Výzkumné otázky:

- 1. Jak strážníci MP hodnotí spolupráci s dalšími institucemi zabývající se situací lidí bez přístřeší?**
- 2. Jak vnímají strážníci MP vlastní kompetence, které mohou využít při řešení problematiky lidí bez přístřeší?**
- 3. Jak vnímají strážníci MP přístup vedení k řešení otázky bezdomovectví ve městě Brně?**

Rozhovory byly vedeny s celkem pěti strážníky Městské policie Brno, kteří byli tazatelem náhodně vybráni z řad pracovníků, jež mají osobní a přímou zkušenost s prací s lidmi bez domova. Tato skutečnost byla rozhodujícím faktorem pro jejich zapojení do výzkumu. Vzorek vybraných respondentů je však pouze orientačním pohledem na zkoumanou problematiku, a to z důvodu malého počtu oslovených respondentů. Lze však předpokládat, že s ohledem na charakteristickou činnost příslušníků Městské policie Brno, budou sdílet týž nebo velmi podobný pohled na danou problematiku. Rozhovory byly vedeny osobně tazatelem a zaznamenány na diktafon a následně tazatelem doslovně přepsány.

Po té byla získaná data z rozhovorů analyzována, kdy bylo zjištěno, že celková struktura rozhovorů vedla k získání relevantních informací k dané problematice a také poskytla ucelený vzhled do aktuální situace týkající se práce a případného zásahu (ať již pozitivního, či negativního) strážníků Městské policie Brno do sociální situace lidí bez domova. Posledním krokem bylo vytvoření kauzálního modelu a shrnutí všech poznatků o zkoumané problematice.

7.1 Rozhovory

Rozhovory byly vedeny s lidmi obou pohlaví. Ve zkoumaném vzorku celkem čtyř respondentů však převažují muži, a to v poměru 4:1. Před zahájením samotného dotazování byli všichni respondenti seznámeni s důvodem vedeného rozhovoru. Struktura rozhovorů, resp. volené otázky, byly nastoleny tak, aby jejich vyhodnocení umožnilo relevantní zodpovězení výzkumných otázek. Tazatel pokládal respondentům níže uvedené otázky. U každé z nich je nyní uveden i důvod jejich zařazení do rozhovoru⁹⁹:

1. S kterými institucemi v rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracujete a jak často?

Vzhledem k téměř každodennímu kontaktu strážníků městské policie Brno a osob bez přístřeší, je znalost institucí, které mohou lidem „na ulici“ pomoci, zcela nezbytná. Výzkumník se snaží zjistit, do jaké míry mají strážníci znalost v této oblasti.

2. Jaké služby těchto organizací nabízíte lidem bez přístřeší?

Vedle znalosti samotných institucí, které nabízejí pomoc lidem bez domova, je bezesporu důležitá i znalost nabízených služeb. Jejich přehled a znalost mohou osoby v tíživé životní situaci motivovat k využití těchto služeb a následně k řešení své životní situace a mohou se stát odrazovým můstkem pro tyto osoby.

3. Jak přijímají lidé bez přístřeší nabízenou pomoc, jak na tuto aktivitu reagují?

V této otázce považuje výzkumník za velice důležité zjistit, jaká je reakce lidí bez přístřeší na nabízenou pomoc a v jaké míře je pomoc, kterou nabízí strážníci městské policie pro tyto osoby akceptovatelná.

4. Jak jste spokojeni v rámci práce strážníka se spoluprací s institucemi zabývajícími se životem lidí bez přístřeší? (v čem vidíte pozitiva a v čem negativa?)

Bez ucelené koncepce a metodiky, kdy každá instituce ve statutárním městě dělá svoji činnost bez jakékoliv provázanosti, dochází k výraznému snížení efektivity práce všech těchto institucí. Proto je důležité vědět, jak funguje spolupráce mezi městskou policií a dalšími složkami města, které se situací lidí bez přístřeší zabývají.

---

⁹⁹ Pozn.: v rámci vedení rozhovoru vyvstaly skutečnosti, které vyžadovaly otázky konkretizovat, doplnit či nově formulovat. Proto je v rámci některých rozhovorů k nalezení více otázek.

5. *Domníváte se, že máte adekvátní pravomoci a kompetence k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší? (které to jsou, co by Vám práci v této oblasti mohlo usnadnit? Školení, výcvik, praxe, legislativa?)*

Prostřednictvím této otázky se snaží výzkumník zjistit, zda se strážníci městské policie orientují ve struktuře zákonů a vyhlášek vztahující se k dané problematice a mají dostatek informací k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší a v případě, že tomu tak není, tak jaká opatření by jim tyto informace či zaškolení mohly přinést.

6. *Existují překážky ve vaší práci s lidmi bez přístřeší, které vám brání v jejím výkonu?*

I přes veškerou snahu strážníků městské policie může docházet ke komplikacím, které vyvstanou nezávisle na jejich vůli a mohou jim stěžovat efektivní vykonávání jejich práce. Cílem výzkumníka je zjistit existenci těchto jevů.

7. *Domníváte se, že zástupci města podporují práci s lidmi bez přístřeší? Pokud ano, víte o některých aktivitách města na podporu lidí bez přístřeší?*

Zde výzkumník považuje za důležité zjistit, zda strážníci městské policie mají povědomí o tom, co má město Brno za projekty, či jakým způsobem se podílí na práci s lidmi bez přístřeší. Osobně se domnívám, že převážná část odpovědnosti za životní situaci lidí bez přístřeší by měl nést v první řadě stát potažmo obce.

8. *Vy samotní, máte dost prostoru a podpory od vedení MP při řešení problematiky lidí bez přístřeší?*

Již z teoretické části této práce je jasné, že práce s lidmi bez přístřeší je časově velmi náročná a jde o dlouhodobou a opakovanou činnost. Výzkumník se zde snaží ověřit, zda strážníci městské policie mají na tuto náročnou činnost dostatečné množství času a podpory.

9. *Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně?*

Dotázáním na opakované setkání se s lidmi bez přístřeší při řešení této problematiky, se výzkumník snaží nepřímou cestou zjistit, jaká je vlastně efektivita nebo úspěšnost nabízené pomoci.

10. Domníváte se, že má práce s lidmi bez přístřeší smysl? Vidíte nějaké výsledky? Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně? Znáte důvody, proč je práce s lidmi bez přístřeší neefektivní?

Efektivita práce s lidmi bez přístřeší se odvíjí jak od ochoty těchto osob spolupracovat, tak od schopností osob, kteří s lidmi bez přístřeší pracují. Jistě je zcela důležité pamatovat také na vzájemnou víru obou skupin v možné zlepšení.

Níže jsou ukázkově uvedeny dva rozhovory, zbývající dva rozhovory jsou uvedeny v příloze diplomové práce.

STRÁŽNÍK M.

1. S kterými institucemi v rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracujete a jak často?

S: „Já konkrétně se nedostanu k tomu, abych spolupracoval přímo s těmi pracovníky, maximálně s kým jsem se setkal, tak to byli takový ti pouliční pracovníci, myslím, že sem jim říká streatworkeri. Ale ti sbírají jehly a stříkačky a rozdávaj. Potom samozřejmě je to ta Naděje, která vlastně těm lidem bez domova zajišťuje v zimním období zázemí. Ale že bych se vyloženě stýkal s nějakýma lidma z těchto organizací, to ne, i když jsem v každodenním kontaktu s bezdomovci. Jinak nějaký sociálky ještě existují.“

T: „Znáte nějaké konkrétní?“

S: „No jsou to většinou ty neziskovky. Co já znám, tak znám tu Naději, tady v Brně Podané ruce, Diecézní charita. To je asi takový nejznámější.“

2. Jaké služby těchto organizací nabízíte lidem bez přístřeší?

S: „Tak když se setkám s člověkem, kterej skutečně o to stojí a zeptá se, teda spíš když jim to nabídnu sami, neboť kolegyně s tímto má zkušenost, tak je odkazuju na tyto patřičná místa. Jsou to nějaký noclehy, kde mohou přebývat. Oni tady ale nesmí pít.“

T: „Věděl byste, co konkrétně jim tam mohou poskytnout?“

S: „Jasně, mohou jim tam poskytnout samozřejmě mají tam nějaký pravidla, ale poskytnou jim tam nocleh, za nějaký mírný poplatek myslím deset korun nebo za nějaký levný halíře se tam můžou osprchovat, ale musí dodržovat samozřejmě ty jejich pravidla.“

3. *Jak přijímají lidé bez přístřeší nabízenou pomoc, jak na tuto aktivitu reagují?*

S: „Tak jestli mohu mluvit za sebe, tak bezdomovci pokud mu ten strážník, když se s ním setká a nějakou tu pomoc mu nabídne, tak pokud strážník ví, tak mu zkusí poradit, ale ze své vlastní zkušenosti můžu říct, že je problém, že je na nabízená místa nevemou s alkoholem nebo pokud jsou opilí a oni se toho alkoholu vzdát nechtějí. Oni mají to myšlení, hůrá ano rádi půjdem, ale pak ten alkohol jim v tom zabrání, ten je pro ně důležitější. Hlavně záleží na tom, v jakém stavu se s ním bavíme. Pokud je pod vlivem alkoholu, tak vám odkejve vše, hlavně aby měl klid a šli jste pryč. Takže většina těch lidí pomoc nechce a obtěžuje je, když je no obtěžujem a něco s něma řešíme.“

4. *Jak jste spokojeni v rámci práce strážníka se spoluprací s institucemi zabývajícími se životem lidí bez přístřeší? (v čem vidíte pozitiva a v čem negativa?)*

S: „Když to vezmu ze široka, tak musím říct, že nemyslím si, že v České republice je to na takový úrovni, že by se člověk bez toho domova dokázal odrazit. Spíš mi připadá, že tyto centra nebo charity umožňují těm lidem na ulicích přežít a už se nezabývají tím, aby je navrátili zpátky do normálního života. Ono je taky velký rozdíl, z jakého důvodu se ten člověk na ulici dostal. Většinou sou to děcka, co vyjdou z domovů, který se nedokážou zařadit, lidi z výkonu trestu a staří lidi důchodci. Jinak vidím velký přínos u toho, když se pracuje s těma mladýma, kterým chybí sociální návyky a třeba i finanční gramotnost. Špatně fungují děcké domovy, oni si myslí, že se dá koupit chleba namazaný máslem v obchodě.“

T: „Máte nějakou představu, jak by to mohlo fungovat lépe, třeba i v rámci spolupráce s městskou policií?“

S: „Co si myslím, tak by to měli dělat lidi, kteří chtějí, aby to fungovalo. To není zaměstnaní jako takový, to chce lidi, kteří chtějí něco změnit. Ty lidi většinou žádnou koncepci nemají. Ti lidi tam jen přijdou, nají se a převlečou. Stojí to hromadu peněz a na tohle by se měly dávat granty, ve kterých nezmizí 80% a 20% jde do lidí. Neměly by to zastřešovat charity, ale stát, třeba prostřednictvím právě městské policie. Kde by s něma pracovali skuteční odborníci na nějaké úrovni a myslím, že třeba ze sto procent lidí by se dostalo 10 – 15% zpátky. Je potřeba je naučit jak by měli fungovat finančně, ta finanční gramotnost. Oni když dostanou nějaký dávky, tak ho do dvou dnů nemaj.“

5. *Domníváte se, že máte adekvátní pravomoci a kompetence k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší? (které to jsou, co by Vám práci v této oblasti mohlo usnadnit? Školení, výcvik, praxe, legislativa?)*

S: „No už sem to částečně říkal, ale obecně strážník, který vyjde z toho kurzu, má stejný informace jako kde jaký člověk, který pracuje. Jediný zkušenosti, které má a které získává, jsou zkušenosti na ulici. Ale ty získává jen tak, že ti lidi vytváří problém – kradou, opíjejí se a tak dále. Ale že by byl vyloženě nějaký kurz, který by učil s těma lidma pracovat není a ani nemůže být, protože město a ani stát to nechce řešit.“

T: „Myslíte nechce, nebo neví jak tuto věc řešit?“

S: „Myslím, že to nikoho tak moc nepálí. Kdyby to někoho pálilo, tak se tím prostě pořádně zabývá. Když chci někoho napravit, tak nemůžu třeba vytvářet vyhlášky, které slouží jen k tomu, aby závadové osoby bylo možné trestat pokutou. Ti lidé ty pokuty neplatí a ta navíc ta pokuta má být výchovná a ne likvidační a navíc u člověka, který peníze nevydělává, tak mu to je úplně jedno. Tam by se mělo pracovat, aby ti lidi nepili na té ulici. Když chce město zamezit pití, tak musí vytvořit prohibiční zákon, že by se neprodával alkohol, protože jinak je nulová vymahatelnost nulová.“

6. *Existují překážky ve vaší práci s lidmi bez přístřeší, které vám brání v jejím výkonu?*

S: „No překážky, to těžko říct. Ale asi není v mojí práci nic co by se dalo nazvat překážkou. Jako myslím, tím, že by mi někdo překážel nebo bránil v tom, abych to dělal. Spíš chybí podpora.“

7. *Domníváte se, že zástupci města podporují práci s lidmi bez přístřeší? (pokud ano, víte o některých aktivitách města na podporu lidí bez přístřeší)*

S: „Neřeší to stát a ani města. Teď tady vznikly nějaký denní centra venku. Problém je ten, že by to, co vytvoří, neměly být jen noclehárny, ale mělo by se s těma lidma pracovat. A skutečně tam vysát ty lidi, kteří by mohli ještě něco udělat. Ale jinak si myslím, že město samo od sebe nic nedělá. Samozřejmě jsou nějaký granty, který někam dává na ty neziskovky, ale nevím kam přesně to jde. Jsou tady ty charity, ale jestli je město sponzoruje, to nevím, spíš nějaký sponzorské dary a vlivné osoby.“

8. *Vy samotní, máte dost prostoru a podpory od vedení MP při řešení problematiky lidí bez přístřeší?*

S: „Myslím si, že se tady cíleně ty lidi akorát postihují za ty přestupky a je represe. Ale že by tady u městské policie byl nějaký program, kdy by se cíleně s těma lidma pracovalo. Nepracuje. Tím ale neviním vedení městské policie, ale zastupitele města. Ti mají různé programy a každá strana má nějaký program, který by to měl řešit.“

T: „Nějaké cílené kontroly na pokyn městské policie neprovádíte?“

S: „Cílené kontroly jsou pravidelné, ale kde se řeší porušování vyhlášky nebo zákona, a to jen represivně. Ti lidi se přesouvají jen z jednoho místa na druhý. Strážník musí být nestranný a musí ty věci řešit i s bezdomovými, stejně jako s ostatními lidmi. Ale tady může dát milion pokut a stejně to nikdo nevymůže.“

9. *Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně?*

S: „Já ano, jsou to lidi, kteří jsou na ulici, pak jdou do výkonu trestu, tam se dá dohromady, protože tam má režim a pak se na tu ulici opět vrátí. Práci nesežene a vrátí se tam, kde byl. Zůstane na sociálních dávkách, zjistí, že mu to stačí a je mu vše jedno“

10. *Domníváte se, že má práce s lidmi bez přístřeší smysl? (vidíte nějaké výsledky?)*

S: „ Tak, bavili jsme se o tom, že ta společnost nemá žádný efektivní program, tak strážník, který je úplně poslední, ale v přímým kontaktu s těma bezdomovcama, ale to můžou být i prostitutky nebo narkomani, tak tady nejsou žádný. Další věc je, že to ti lidi nechtějí řešit. Ti co jsou úplně na tom spodku nebo jsou tady bezdomovci, kteří chtějí být bezdomovci. Nechce se jim pracovat, jsou to skupinky mladých zdravých lidí, kteří se sdružují po deseti a víc lidech a jen pijí a nevytváří žádný hodnoty.“

T: „Tedy výsledky a smysluplnost práce s lidmi bez přístřeší nevidíte?“

S: „Viděl bych ji, kdyby byl ucelený program na práci s něma, který by přinášel i ty výsledky. Jinak je to zatím práce stále dokola. Protože se to řeší jen represí a tím se nic nedocílí. Nejhorší je to, že pokud s tím nic nedělá stát a město, tak ten strážník, který je v kontaktu s těma lidma, tak nemá jinou šanci s tím něco udělat. Může mu dát pokutu, může mu poradit kam se obrátit na nějakýho kurátora, ale to je tak všechno. Může s ním lidsky promluvit, ale to je všechno. Prostě nic jinýho, že by to město zřídilo v rámci MP něco pro práci s něma, není. Je tady prevence, ale to je práce s dětma a důchodcama. Ale že by někdo, a nebyl by to špatný nápad, tak jako se pracuje s malými dětma ve škole, tak by se pracovalo s lidma bez domova. Ale museli by to dělat lidi, který to baví dělat, být to

pro ně důležitý, protože je to prostě posláním. A těm lidem, kteří jsou na pokraji společnosti, musí mít ten strážník lidský přístup, protože když ho mít nebude, tak prostě se tím nic nevyřeší. Podle mě to prostě město ani stát nechce řešit a hlavně neví jak. Je to celosvětový problém a nikdo zatím nevymyslel, jak to řešit, aby to fungovalo.“

STRÁŽNICE Mi.

1. S kterými institucemi v rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracujete a jak často?

S: „Já vím, že pomáhá Diecézní Charita Brno, ale to vím dle informací jako ze soukromého života a vím, že pracují v současnosti dost nárazově nebo jak bych to řekla nepravidelně. Dejme tomu, že se objevuje ta nabídka pomoci nebo spolupráce cca 1x za 1-2 měsíce“

T: „S nějakými dalšími společnostmi v rámci práce strážníka nespolečně pracujete?“

S: „Vím, že kolega něco dělá se sociálními kurátory, ale já s něma nespolečně pracuju“

2. Jaké služby těchto organizací nabízíte lidem bez přístřeší?

S: „No my většinou máme nějaké letáček, kde jsou ty služby vyjmenované a ty těm bezdomovcům předáme. Jinak vím, že jsou možnosti ve městě ve formě nocleháren, pak nějaké denní centrum, kde jsou i sociální pracovníci, kteří nějakým způsobem by měli s těma lidma pracovat. Jo a přes zimu se otevírají krizová centra, aby někde nezmrzli nebo tak.“

3. Jak přijímají lidé bez přístřeší nabízenou pomoc, jak na tuto aktivitu reagují?

S: „Dost často na to reagují odmítavě, protože by to pro ně znamenalo, že se musí začlenit do nějakého systému, kam nechtějí. A taky oni jsou rádi, říkají Vám jak je to super, ale stejně je druhý den zase potkáte na tom stejném nebo jiným místě.“

4. Jak jste spokojeni v rámci práce strážníka se spoluprací s institucemi zabývající se životem lidí bez přístřeší a nějakou zpětnou vazbu?

S: „No myslím, že je problém hlavně v tom, že spolupráce není centrálně organizovaná a tím jako není zaměřená na všechny ty, kteří jsou poskytovateli pomoci pro ty lidi bez domova. A tím vlastně je nedostatečná informovanost strážníků o možnostech služeb, které by těm bezdomovcům mohli nabídnout. Je to většinou tak, že prostě strážník něco ví sám nebo někde něco zaslechnul a pak podle toho předává ty informace dál. A taky je blbý, že

je nedostatečná zpětná vazba v rámci hodnocení strážníka. Strážník po vlastní linii vyřeší situaci s takovým člověkem, ale nějak se to k vedení nedostane nebo se to nedozví. A tak za to není nijak hodnocen, což je pro něj negativní. Strážník není vázán žádnými pravidly a postupy, může situaci řešit dle vlastního uvážení, tím pádem je v některých případech možné zvolit řešení jako represivní a zase někdy, jak to říct, humánní a pomoci.“

5. *Domníváte se, že máte adekvátní pravomoci a kompetence k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší? (které to jsou, co by Vám práci v této oblasti mohlo usnadnit? Školení, výcvik, praxe, legislativa?)*

S: „Toho je víc.“

T: „Zkuste prosím vyjmenovat.“

S: „No hlavně je problém, že není žádné komplexní školení pro strážníky. Třeba kdyby bylo nějaké školení, aby věděli jaké služby a měli znalost těch služeb a třeba míst, kde se k nim dá dostat. Jak sem říkala, je to vlastně na každým ze strážníků, aby si informace vyhledal sám. Taky asi ta znalost legislativy není v této věci tak dobrá, jak třeba znají strážníci dopravní předpisy nebo tak. Tady vlastně znají jen ty represivní věci.“

T: „Kompetence tedy využíváte spíše k represí?“

S: „No jasně, tak dobře známe zákony a vyhlášky, které jako postihují ty lidi, ty přestupce. Když prostě někdo kouří nebo pije, kde nemá, tak víme jak to řešit. Můžeme je z toho místa, kde to dělají vykázat, ale ono to nemá stejně moc smysl, protože se přesunou jinam nebo se za chvíli na to místo zase vrátí.“

6. *Existují překážky ve vaší práci s lidmi bez přístřeší, které vám brání v jejím výkonu?*

S: „Vyloženě překážky, že by mi jako někdo bránil, to ne. Ale těch informací a jako podnětů jak to řešit taky moc nemáme.“

7. *Domníváte se, že zástupci města podporují práci s lidmi bez přístřeší? (pokud ano, víte o některých aktivitách města na podporu lidí bez přístřeší?)*

S: „Vím, že jsou jim přidělovány městské byty, ale ty většinou nekončí dobře. Vybydlený, zničený a musí se znovu rekonstruovat.“

T: „O žádných dalších aktivitách města nevíte?“

S: „To teda nevím a myslím, že ani město nic takového nedělá nebo nějak neoficiálně.“

8. *Vy samotní, máte dost prostoru a podpory od vedení MP při řešení problematiky lidí bez přístřeší?*

S: „Jelikož není standardizovaný postup, vnímám situaci spíše negativně. Již několikrát se mi stalo, že jsem vyřešila situaci po vlastní ose, získala stejnou cestou např. informace, které pomohly k řešení, popř. zmapování pohybu „problémových“ osob, zprostředkovala spolupráci Diecézní charity a městské policie nebo teda s terénními pracovníky té charity a následně jsem se od vedení dozvěděla, že „tato činnost není náplní mé práce“. Přitom vím, že u některých jiných kolegů je tato činnost hodnocena kladně ve všech směrech.“

9. *Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně?*

S: „Samozřejmě, s osobami se setkávám opakovaně.“

10. *Domníváte se, že má práce s lidmi bez přístřeší smysl? (vidíte nějaké výsledky? Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně? znáte důvody, proč je práce s lidmi bez přístřeší neefektivní?)*

S: „Ano, smysl má. Jak jsem uvedla, setkávám se s těmito osobami opakovaně a tím pádem u některých jedinců můžu zhodnotit vývoj situace, který bych řekla je vesměs pozitivní. Velký problém v efektivitě práce s lidmi bez přístřeší je u skupin, které bezdomovectví vnímají jako životní styl. Nechtějí nic měnit, váží si své svobody a práce městské policie je obtěžuje.“

7.1.1 Kódování

V rámci analýzy poskytnutých rozhovorů byla jako teoretická opora použita publikace Kvalitativní výzkum zpracovaná Janem Hendlem. Nezastupitelnou roli v rámci zpracování a analyzování rozhovorů hrála také publikace autorů Romana Švaříčka a Kláry Šed'ové Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. K tomu, aby bylo možné provést efektivní kódování¹⁰⁰, bylo třeba poskytnuté rozhovory přepsat, díky čemuž bylo dosaženo lépe zpracovatelné formy. Díky této formě rozhovorů byla pomocí otevřeného kódování¹⁰¹ data

¹⁰⁰ Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem – viz ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 211.

¹⁰¹ Otevřené kódování je technika, která byla vyvíjena v rámci analytického aparátu zakotvené teorie, avšak díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je používána a použitelná ve velmi široké škále kvalitativních projektů. – viz ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 211.

utříděna do jednotlivých kódů, díky kterým bylo možné jednodušeji analyzovat text. Kódy umožnily propojení odpovědí jednotlivých rozhovorů.

Níže jsou uvedeny kódy v abecedním pořadí. Kódy jsou tvořeny počátečním písmenem jména respondenta, číslem jeho odpovědi a číslem označujícím řádek, na kterém se daná odpověď nachází.

absence podpory zástupců města Brna v rámci pomoci lidem bez domova ze strany strážníků městské policie – Mi 7/4, M 7/1, J 7/1, Mi 8/5, M 8/3, P 7/1, P 7/8, P 10/1

absence školení strážníků – Mi 5/3, Mi 5/5, Mi 6/1, P 4/5, P 5/5

Armáda spásy – E 1/4, J 1/4, E 6/6

Bílý kruh – J 1/6

Červený kříž – J 1/2

Denní centrum – Mi 2/3

Diecézní charita – Mi 1/1, M 1/8, P 1/1

důvody bezdomovectví – M 4/6, P 7/4

Krizové centrum – Mi 2/4, P 7/4

Letáčky – Mi 2/1, J 2/4, P 8/8

Naděje – M 1/4

narušení veřejného pořádku, znečištění okolí – E 4/8, P 5/19

nedostatečná informovanost strážníků – Mi 4/3, P 5/1

nedostatečná zpětná vazba v rámci hodnocení strážníka – Mi 4/6, P 8/6

nedostatečné kompetence strážníků městské policie ve vztahu k lidem bez domova – Mi 5/6, J 5/1, J 5/12, P 5/1

nemožnost resocializace – M 4/4, M 9/2

Neochota spolupráce – E 3/6, Mi 3/1, M 3/7, J 3/3, E 4/11, J 6/2, E 8/4, Mi 10/4, J 10/5, P 2/11, P 3/1, P 4/1, P 4/4

neorganizovanost spolupráce – Mi 4/1

Nespolehlivé chování – E 3/6, E 8/4

nespolupráce neziskových organizací s městskou policií – J 4/8, P 5/8

neznalost platné právní úpravy – Mi 5/6

Noclehárny – M 2/3, E 6/7, M 7/2

Oblastní charita Brno – E 6/6, M 8/5, P 1/1

Odbor sociální péče MMB – E 1/2

organizovaná profesionální práce s lidmi bez domova – M 4/18
 personální deficit – E 5/1
 Podané ruce – M 1/8, J 1/1
 podpora práce s lidmi bez přístřeší – E 6/1, Mi 6/2, M 6/3, P 10/14
 podpora při řešení této problematiky ze strany vedení – E 7/4, 9 8/9
 Pomoc lidem bez domova – E4/4, E 6/3, J 1/6
 Problém alkoholu – M 3/4, M 3/6, M 5/12, J 10/9, P 8/13
 Přijmutí pomoci – E 3/3, P 5/25
 Příslušné odbory městských částí – E 1/2
 smysl práce s lidmi bez domova – E 8/1, Mi 10/1, P 5/24, P 10/1
 Sociální kurátoři – E 2/2, P1/1
 Sociální pomoc – E 2/3
 Strategický plán sociálního začleňování města Brna – E 6/5
 uplatnění pravomocí strážníka MP – E 4/6, P 8/11
 Získání důvěry – E 4/1
 Zkvalitnění života – E 3/5

7.1.2 Sumarizace kódů do kategorií

Výše uvedené kódy byly podle svého typu a zaměření následně technikou otevřeného kódování sumarizovány do kategorií. Tyto kategorie byly záměrně uvedeny jako nadřazené pojmy vytvořených kódů. Níže je uveden přehled, jež vizuálně kódy shrnuje a uvádí jejich rozčlenění do kategorií:

Kategorie	Kódy
PODPORA STRÁŽNÍKŮ MP	absence podpory zástupců města Brna v rámci pomoci lidem bez domova ze strany strážníků městské policie, absence školení strážníků, nedostatečná zpětná vazba v rámci hodnocení strážníka, podpora při řešení této problematiky ze strany vedení
ORGANIZACE	Armáda spásy, Bílý kruh, Červený kříž, Denní centrum, Diecézní charita, Krizové centrum, Naděje, Noclehárny, Oblastní charita Brno, Odbor sociální péče MMB, Podané ruce, Pomoc v nouzi, Příslušné odbory městských částí, Sociální kurátoři, Sociální

pomoc, Strategický plán sociálního začleňování města Brna

PRÁCE S LIDMI BEZ DOMOVA důvody bezdomovectví, Letáčky, narušení veřejného pořádku, nedostatečná informovanost strážníků, nedostatečné kompetence strážníků městské policie ve vztahu k lidem bez domova, neorganizovanost spolupráce, pomoc lidem bez domova, Příjmutí pomoci, smysl práce s lidmi bez domova, Získání důvěry, Zkvalitnění života

PŘÍSTUP LIDÍ BEZ DOMOVA K PŘÍSLUŠNÍKŮM MP

nemožnost resocializace, Neochota spolupráce

PŘEKÁŽKY V RÁMCI PRÁCE S LIDMI BEZ DOMOVA

nespolupráce neziskových organizací s městskou policií, neznalost platné právní úpravy, organizovaná profesionální práce s lidmi bez domova, personální deficit, podpora práce s lidmi bez přístřeší, uplatnění pravomocí strážníka MP

Kódy obsažené v kategoriích jsou seřazeny poslopně dle odpovědí respondentů, a to v nezkreslené podobě.

PODPORA STRÁŽNÍKŮ MP

Absence podpory zástupců města Brna v rámci pomoci lidem bez domova ze strany strážníků městské policie

Strážnice Mi	...město nic takovýho nedělá..., od vedení dozvěděla, že „tato činnost není náplní mé práce“...
Strážník M	...Jsou tady ty charity..., ...neviním vedení městské policie, ale zastupitele města...
Strážník J	...oni jsou trošku mimo mísu...
Strážník P	... No zástupci města bych ani neřekl..., ... že by vedení města něco dělalo..., ... kdyby se město víc zapojovalo...

Absence školení strážníků

Strážnice Mi	... žádné komplexní školení pro strážníky..., ...aby si informace vyhledal sám..., ... informací a jako podnětů jak to řešit taky moc nemáme...
Strážník P	... jejich strany to ukončují ten případ..., ... by se zlepšila práce mezi námi a něma...

Nedostatečná zpětná vazba v rámci hodnocení strážníka

Strážnice Mi	... je nedostatečná zpětná vazba v rámci hodnocení strážníka...
Strážník P	... že bychom měli vyloženě vyčleněnej čas na bezdomovce a práci s něma to ne...

Podpora při řešení této problematiky ze strany vedení

Strážnice E	...ze strany vedení se setkávám s podporou při řešení této problematiky...
Strážník P	... práci s něma to ne...

Shrnutí

Na základě odpovědí respondentů lze uvést, že většina strážníků Městské policie Brno cítí nedostatečnou podporu ze strany vedení v rámci činnosti týkající se práce či pomoci lidem bez domova. Dále zcela absentuje metodické vedení nejen ze strany nadřízených, ale i stran zástupců města Brna. Strážnice Mi dále uvádí, že postrádá také zpětnou vazbu spojenou s hodnocením strážníka a jeho činnosti. Strážnice E, jako jediná z respondentů naopak uvádí, že ze strany vedení cítí podporu v rámci činnosti týkající se práce s lidmi bez domova.

ORGANIZACE***Armáda spásy***

Strážnice E	...spolupracuji s ..., Armádou spásy, ...v praxi se nejčastěji setkávám s činností organizace Armády spásy...
Strážník J	...bezdomovce posíláme na Armádu spásy...
Strážník P	... byla myslím Armáda spásy...

Bílý kruh

Strážník J	... nebo Bílý kruh...
------------	-----------------------

Červený kříž

Strážník J	...nějaký ta organizace červeného kříže...
------------	--

Denní centrum

Strážnice Mi	...nějaké denní centrum...
--------------	----------------------------

Diecézní charita

Strážnice Mi	...Já vím, že pomáhá Diecézní Charita Brno...
--------------	---

Strážník M	...Diecézní Charita...
------------	------------------------

Strážník P	... teď nevím, ale Charita...
------------	-------------------------------

Krizové centrum

Strážnice Mi	...přes zimu se otevírají krizová centra...
--------------	---

Strážník P	... Náhradní krizový centrum...
------------	---------------------------------

Naděje

Strážník M	...je to ta Naděje...
------------	-----------------------

Noclehárny

Strážnice Mi	...město nic takovýho nedělá..., od vedení dozvěděla, že „tato činnost není náplní mé práce“...
--------------	---

Strážník M	... Neřeší to stát a ani města..., ...neviním vedení městské policie, ale zastupitele města...
------------	--

Strážník J	...oni jsou trošku mimo mísu...
------------	---------------------------------

Oblastní charita Brno

Strážnice E	... nebo pracovníky Oblastní charity Brno...
-------------	--

Strážník M	... Jsou tady ty charity...
------------	-----------------------------

Strážník P	... ale Charita...
------------	--------------------

Odbor sociální péče MMB

Strážnice E	...pak se sociálními kurátory Odboru sociální péče Magistrátu města Brna...
-------------	---

Podané ruce

Strážník M	... tady v Brně Podané ruce...
------------	--------------------------------

Strážník J	... nejčastěji spolupracujeme s institucí Podané ruce...
------------	--

Pomoc v nouzi

Strážník J	...tak na Pomoc v nouzi ...
------------	-----------------------------

Příslušné odbory městských částí

Strážnice E	...tak na Pomoc v nouzi...
-------------	----------------------------

Sociální kurátoři

Strážnice E	... předány kontakty na sociální kurátory...
-------------	--

Strážník P	... ještě sociální kurátoři...
------------	--------------------------------

Sociální pomoc

Strážnice E	... základní poradenské a sociální pomoci...
-------------	--

Strategický plán sociálního začleňování města Brna

Strážnice E	...jsou uvedeny v dokumentu Strategického plánu sociálního začleňování města Brna ...
-------------	---

Shrnutí

Obecně lze říci, že strážníci Městské policie Brno jsou velmi dobře informováni o institucích, jejichž předmět činnosti je výhradně, či mimo jiné, pomoc lidem bez domova. Z výzkumu je patrné, že každý jednotlivý strážník má osvojeny jiné metody pomoci, na které odkazuje. Z odpovědí respondentů je pak také odvoditelné, že mezi příslušníky Městské policie Brno dominují Armáda spásy, Diecézí charita, noclehárny a Podané ruce,

jako organizace, na něž odkazují lidi bez domova nejčastěji, resp. jako organizace, o nichž mají příslušníci Městské policie Brno největší povědomí.

PRÁCE S LIDMI BEZ DOMOVA

Důvody bezdomovectví

Strážník M	...z jakého důvodu se ten člověk na ulici dostal...
------------	---

Letáčky

Strážnice Mi	... máme nějaké letáček...
--------------	----------------------------

Strážník J	...No máme kartičky, které jim dáme...
------------	--

Strážník P	... předat jim letáky...
------------	--------------------------

Narušení veřejného pořádku

Strážnice E	... schválně a opakovaně narušují veřejný pořádek...
-------------	--

Strážník P	... řeší znečištění veřejného prostranství...
------------	---

Nedostatečná informovanost strážníků

Strážnice Mi	...vlastně je nedostatečná informovanost strážníků...
--------------	---

Strážník P	... bychom věděli daleko víc informací...
------------	---

Nedostatečné kompetence strážníků městské policie ve vztahu k lidem bez domova

Strážnice Mi	...Taky asi ta znalost legislativy není v této věci tak dobrá...
--------------	--

Strážník J	... My žádný kompetence moc nemáme..., ...My s něma ani nic moc dělat jinýho nemůžem...
------------	---

Strážník P	... myslím, že nemáme...
------------	--------------------------

Neorganizovanost spolupráce

Strážnice Mi	... že spolupráce není centrálně organizovaná...
--------------	--

Pomoc lidem bez domova

Strážnice E	... poskytování případné první předlékařské pomoci a přivolání zdravotní záchranné služby..., ... poskytovat jim pomoc přímo v terénu...
Strážník J	...většinou bezdomovce posíláme...

Problém alkoholu

Strážník M	... se toho alkoholu vzdát nechtějí..., ... je pod vlivem alkoholu..., ... že by se neprodával alkohol...
Strážník J	...omezí ten alkohol...
Strážník P	... že pije alkohol...

Přijmutí pomoci

Strážnice E	... ochoten spolupracovat..., ... nabízenou pomoc přijmout...
Strážník P	... ale to stejně nechcous...

Smysl práce s lidmi bez domova

Strážnice E	... práce s lidmi bez přístřeší smysl má...
Strážnice Mi	... Ano, smysl má...
Strážník J	...Určitě to má smysl...
Strážník P	... Je to prostě k ničemu..., ... Ta práce by měla smysl...

Získání důvěry

Strážnice E	... práce vždy získat si důvěru...
-------------	------------------------------------

Zkvalitnění života

Strážnice E	... výrazně zkvalitnit život potřebným...
-------------	---

Shrnutí

Pozitivním zjištěním je skutečnost, že strážníci vidí smysl v práci s lidmi bez přístřeší. Tuto činnost jim však komplikuje fakt, že na ni nejsou dostatečně vybaveni, a to jak materiálně, tak i legislativně. Další překážku v efektivní činnosti s lidmi bez domova vidí

strážníci také v samotných oslovených bezdomovcích. Tito povětšinou nabízenou pomoc odmítají, či zaujímají negativistický postoj k osobě strážníka, nebo k ní nemají důvěru. Dalším aspektem, kdy lidé bez domova nepřijímají pomoc strážníků, jsou pravidla, která jsou třeba respektovat v rámci pomocných organizací. Mnohdy je pro člověka bez domova bližší alkohol, než jednorázové přístřeší. Bohužel tato skutečnost jde ruku v ruce v následném chování lidí bez domova, kteří soustavně narušují veřejný pořádek.

PŘÍSTUP LIDÍ BEZ DOMOVA K PŘÍSLUŠNÍKŮM MP

Nemožnost resocializace

Strážnice E	... navrátili zpátky do normálního života..., ...se na tu ulici opět vrátí...
-------------	---

Neochota spolupráce

Strážnice E	... v neochotě spolupráce a nespolehlivém chování některých lidí bez přístřeší..., ...nepřizpůsobivé..., ...Slabá vůle některých lidí...
Strážnice Mí	...často na to reagují odmítavě..., ... Nechtějí nic měnit...
Strážník M	... většina těch lidí pomoc nechce...
Strážník J	...chcous mít klid..., ...s něma moc pracovat nejde..., ...Dokud oni nechcous tak se jim nedá nijak pomoci...
Strážník P	... nemají o to zájem..., ... lidé nechtějí pomoci..., ... z vlastní iniciativy s náma nekomunikujou..., ... paní nekomunikuje...

Shrnutí

Všichni respondenti se shodují na tom, že práce s lidmi bez přístřeší je náročná. Ač mají strážníci možnosti pomoci lidem bez přístřeší (byť do značné míry omezené), setkávají se, poměrně často, s neochotou lidí bez domova nabízenou pomoc přijmout, či vůbec se strážníky o své situaci hovořit.

PŘEKÁŽKY V RÁMCI PRÁCE S LIDMI BEZ DOMOVA

Nespolupráce neziskových organizací s městskou policií

Strážník J	...Oni jsou dost jako uzavřený skupiny a moc nechtějí, abychom to řešili...
Strážník P	... ale nic se s tím nedělá...

Neznalost platné právní úpravy

Strážnice Mi	...znalost legislativy není v této věci tak dobrá...
--------------	--

Organizovaná profesionální práce s lidmi bez domova

Strážník M	...je naučit jak by měli fungovat finančně, ta finanční gramotnost...
------------	---

Personální deficit

Strážnice E	...možná personální nedostatek...
-------------	-----------------------------------

Podpora práce s lidmi bez přístřeší

Strážnice E	...snaha zástupců města o podporu práce s lidmi bez přístřeší...
-------------	--

Strážnice Mi	...Ale těch informací a jako podnětů jak to řešit taky moc nemáme...
--------------	--

Strážník M	...spíš chybí podpora...
------------	--------------------------

Strážník P	... zapojit širší veřejnost...
------------	--------------------------------

Uplatnění pravomocí strážníka MP

Strážnice E	...dohlíží na dodržování pořádku...
-------------	-------------------------------------

Strážník P	... napíše pokutu...
------------	----------------------

Shrnutí

Analýzou poskytnutých odpovědí bylo zjištěno, že sami strážníci si uvědomují slabiny, které se vyskytují v rámci práce s lidmi bez domova. Jedná se zejména o neochotu neziskových a zájmových organizací s příslušníky městské policie spolupracovat, dále o nedokonalou znalost platné právní úpravy v oblasti sociální činnosti, opětovně o absenci metodického vedení a v neposlední řadě také o problematiku v personální oblasti. Dotazovaní dále uvádějí, že krom jejich aktivit je třeba také zapojit jednotlivé specialisty, kteří by lidé bez domova resocializovali ve specifických oblastech, jako je například finanční gramotnost.

8 OSOBNÍ DOTAZOVÁNÍ LIDÍ BEZ DOMOVA

K tomu, aby bylo možné relevantně posoudit zásahy strážníků městské policie ve smyslu pomoci lidem bez domova, je třeba znát také pohled těchto osob na samotnou práci strážníků. Z analyzovaných rozhovorů s náhodně vybranými strážníky městské policie Brno vyplývají skutečnosti, které hovoří spíše ve smyslu neochoty lidí bez domova jakoukoli pomoc přijmout.

Výzkumné otázky:

1. **Jaké skutečnosti vedou k vyvolání bezdomovectví u konkrétních osob?**
2. **Jaké typy pomoci a v jaké podobě jsou pro lidi bez přístřeší přijatelné?**
3. **Jaká je pro osoby bez přístřeší role MP v řešení jejich tíživé životní situace?**

8.1 Rozhovory

V rámci získání dat od osob bez domova byla opětovně použita metoda kvalitativního výzkumu. Osloveno bylo celkem pět osob nemajících trvalé a stabilní bydlení, a to obou pohlaví. Ve zkoumaném vzorku převažují muži, a to v poměru 4:1. Před zahájením samotného dotazování byli všichni respondenti seznámeni s důvodem vedeného rozhovoru. Struktura rozhovorů, resp. volené otázky, byly nastoleny tak, aby jejich vyhodnocení umožnilo relevantní zodpovězení výzkumných otázek. Tazatel pokládal respondentům níže uvedené otázky. U každé z nich je nyní uveden i důvod jejich zařazení do rozhovoru:

1. *Co si myslíte, že bylo příčinou, že jste se ocitnul na ulici? (byla to jediná příčina?)*

Touto otázkou zjišťuje výzkumník, zda si dotazovaný uvědomuje příčinu vzniku své současné životní situace a zda ví, jaký byl důvod toho, že žije v současné době na ulici. Výzkumník se snaží objasnit tyto příčiny z důvodu snahy pochopit souvislosti.

2. *Co byste udělal proto nebo jinak, abyste jste se na ulici nedostal?*

Zpětná vazba na možnosti, které předcházely tomu, že se člověk ocitne v tíživé životní situaci a bez přístřeší je dle výzkumníka velmi důležitá. Zda vidí dotazovaný nějaká řešení, které mohl zvolit, aby se do současné situace nedostal a v případě resocializace, se ve stejné situaci opět neocitnul.

3. *Jste spokojen/a s tímto způsobem života nebo hledáte možnosti resocializace a návratu k běžnému způsobu života?*

Lidé se bez přístřeší ocitají z různých důvodů, ale jejich život „na ulici“ je buď z důvodu jejich přesvědčení, kdy chtějí takový život žít, a nebo chtějí svoji nepříznivou životní situaci změnit a vrátit se do běžného života. Výzkumník se touto otázkou snaží zjistit, do které skupiny dotazovaný patří.

4. *Máte povědomí o existenci organizací nebo společností, které lidem na ulici pomáhají?*

V této otázce výzkumník mapuje znalost dotazovaného o společnostech, které lidem bez přístřeší nabízí pomoc a které se nachází na území města Brna. Otázka je důležitá v návaznosti na další otázky výzkumu a celkové pochopení dané situace.

5. *Které služby pro lidi bez přístřeší byste potřeboval/uvítal ve Vaši současné situaci?*

Je zcela zřejmé, že lidé žijící „na ulici“ nemají takový komfort v oblasti sociálních a životních potřeb. Výzkumník se snaží v této otázce zjistit, jaké potřeby či služby lidem bez přístřeší nejvíce chybí a jaké by v rámci své nepříznivé životní situace uvítali. Otázka je, společně s předešlou a následující otázkou, součástí celku nabídky a poptávky ve službách pro osoby bez přístřeší.

6. *Jsou pro Vás služby těchto organizací či společností dostupné? (víte, kde se nacházejí, co nabízejí, kdo je může využívat)*

Lokalizace služeb pro osoby bez přístřeší, je stejně důležitá jako jejich množství a kvalita. I sebelepší služba, která bude pro osobu nepřístupná či nedostupná ztrácí svůj význam nebo je její hodnota výrazně snížena. Dotázáním na dostupnost služeb ve městě Brně si výzkumník dotváří celkový obraz o kvalitách služeb pro lidi bez přístřeší ve městě Brně.

7. *Požíváte alkohol nebo jiné návykové látky? Jak často a v jakém množství?*

Vzhledem k všeobecnému povědomí o negativním vlivu alkoholu a návykových látek na životní situace osob, snaží se výzkumník touto otázkou zjistit, jaká je frekvence konzumace alkoholu a návykových látek ve společnosti lidí bez přístřeší. Jak alkohol, tak

další návykové látky, mohou negativně ovlivnit sociální statut člověka a jeho ochotu přijímat nabízenou pomoc.

8. *Setkal jste se při Vašem pobytu na ulici s pomocí od MP v rámci řešení Vaší momentální situace? (jaké situace s Vámi MP řeší? Přestupky? Je to jen represivní?)*

Touto otázkou se výzkumník snaží zjistit, jak často kontaktuje městská policie osoby bez přístřeší ve městě Brně a které životní situace s těmito osobami strážníci řeší, ať už se jedná o represii či pomoc.

9. *Oslovují strážníci MP lidi bez domova aktivně a nabízejí pomoc?*

Je vlastní iniciativa a aktivní nabídka pomoci lidem bez přístřeší běžnou věcí v životě strážníků městské policie a osob „na ulici“? Výzkumník se snaží zjistit, zda se strážníci aktivně zapojují do řešení životní situace lidí bez přístřeší a jak často.

10. *Požádal byste strážníka MP o pomoc při zprostředkování řešení vaší situace?*

Vzhledem k této velmi citlivé tématice, je důvěra lidí bez přístřeší v osoby, které mohou zprostředkovat pomoc, velmi důležitá.

11. *Domníváte se, že existuje možnost, že byste se vrátil zpátky do běžného života? Co byste potřeboval k tomuto návratu, a myslíte si, že Vám v tom může pomoci MP?*

Pozitivní vize do budoucnosti je důležitým odrazovým schůdkem pro osoby v tíživé životní situaci. Poslední otázkou výzkumník zjišťuje, jak dotazovaný vidí svoji budoucnost a zda-li má představu, jak by mu mohla městská policie pomoci v začlenění se zpět do běžného života a do majoritní společnosti.

Dotazovaní respondenti byli na začátku rozhovoru výzkumníkem zdvořile osloveni, seznámeni s důvodem, proč se daný rozhovor uskuteční a zda jej chtějí dobrovolně poskytnout. Všichni respondenti s poskytnutím rozhovoru souhlasili.

Níže jsou uvedeny pro demonstraci pouze dva rozhovory, přepis zbylých rozhovorů je k nalezení v příloze diplomové práce.

Pan Vlastík

Věk respondenta: 35

Pohlaví respondenta: MUŽ

Dosažené vzdělání a povolání respondenta: ZÁKLADNÍ

Doba života strávená na ulici bez přístřeší: 17 let

1. Co si myslíte, že bylo příčinou, že jste se ocitnul na ulici? (byla to jediná příčina?)

O: „No já sem byl nejdřív v děčkém domově a pak mě dali do past'áku někde za Prahou. A pak sem žil v azylovém domě nějaký měsíc, ale tam sem byl s bráchou a kvůli tomu, že bral drogy, tak mě vyhodily taky.“

T: „Takže Vy jste z děckého domova zůstal rovnou na ulici, nikdy jste normálně sám nebydlel?“

O: „Jako bydlel sem, bydlel sem s lidima, kteří mě využívali. To bylo dost lidí. Využívali mě skrz peníze a takové věci.“

2. Co byste udělal proto nebo jinak, abyste jste se na ulici nedostal?

O: „Já jsem ani nemohl nic jinak udělat jako. Mně nikdo nepomohl. Staral jsem se o svého bráchy, ten bral ty drogy. Ale kdyby mi někdo pomohl, tak bych chtěl.“

3. Jste spokojen/a s tímto způsobem života nebo hledáte možnosti resocializace a návratu k běžnému způsobu života?

O: „Tak jako já mám svůj cíl, že prostě sem teď tady v tom spolku, než si něco najdu a zítra mám nějaký pohovory na najít práce, no a nevím.“

T: „A za tu dobu co jste na ulici, tak jste se snažil svoji situaci vyřešit nebo nějak aktivně se na tom podílet?“

O: „Samozřejmě. Já sem měl nějaký brigády jako vrátný nebo sem se staral v zoologické zahradě o zvířata. A bydlení, no to sem bydlel na ubytovně, ale tam se to zkomplikovalo, že jo.“

4. Máte povědomí o existenci organizací nebo společností, které lidem na ulici pomáhají?

O: „Samozřejmě, třeba tady na Vlhké Podané ruce. Pak třeba co sem využil v minulosti, tak v zimě na krizáku, ale tam je to děs. Pak Armáda spásy. Tam bych to ale nikomu nedoporučoval.“

T: „Co bylo třeba za problém u Armády spásy?“

O: „No hlavně ten přístup k těm lidem. Oni se ke všem lidem chovají jako prasata. Oni Vás berou jako věc. Vůbec se nechovají civilizovaně.“

5. *Které služby pro lidi bez přístřeší byste potřeboval/uvítal ve Vaši současné situaci?*

O: „Doklady.“

T: „Myslíte, pomoc s vyřízením dokladů?“

O: „Ano, doklady jako jsou rodný list, občanka a zdravotní průkaz. Bez toho to nejde a na ulici je občas ztratíte. Když by mi je někdo vyřídil a třeba pohlídal, to bych uvítal.“

T: „A to je jediné co Vám při pobytu na ulici chybí?“

O: „No bylo by dobrý, kdyby třeba město nabídlo nějaký umytí nebo jídlo, to by nám pomohlo hodně. Když je člověk na ulici a nemá nic, tak potřebuje všechno. Když máte hlad, tak vybíráte i popelnice.“

6. *Jsou pro Vás služby těchto organizací či společností dostupné? (víte, kde se nacházejí, co nabízejí, kdo je může využívat)*

O: „Nabízejí sprchu, ošacení, že jo, jídlo. Ale zase tam člověk musí být, ale zase jen přes den. Jako vím, kde sou, ale tam je to těžký. Prostě se tam nedá být furt a ti lidi tak vypadají tam.“

7. *Požíváte alkohol nebo jiné návykové látky? Jak často a v jakém množství?*

O: „Ano, tak samozřejmě piju. Ne moc, ale dám si.“

T: „Jen alkohol a jak často a kolik?“

O: „Ne jen alkohol, můj brácha fetoval, já jsem čistej a tak jednou za den si dám.“

8. *Setkal jste se při Vašem pobytu na ulici s pomocí od MP v rámci řešení Vaší momentální situace? (jaké situace s Vámi MP řeší? Přestupky? Je to jen represivní?)*

O: „Jako mě mockrát řešila. Většinou násilí na mě. Sem byl několikrát napaden. Policie mi řekla „no to si musíte dávat pozor pane“. Ale dělal jsem s něma i třeba když jsem jel na černo a neměl jsem lístek, protože je pro mě důležitější si sehnat jídlo, než lístek. Ale taky to byly krádeže a všechno možný. Za 17 let na ulici to se toho stane.“

9. *Oslovují strážníci MP lidi bez domova aktivně a nabízejí pomoc?*

O: „Tak to nevím, to slyším od Vás poprvé. Jako pobavili se semnou, co dělám, kde spím, pak mi dali tu pokutu, ale že by semnou řešili tohle to ne. A někteří se ani jako nebaví. Ono je to těžký i tak se začlenit zpátky. On člověk musí chtít sám, nemůžete ho změnit. Musí sám od sebe.“

10. Požádal byste strážníka MP o pomoc při zprostředkování řešení vaší situace?

O: „No to já nevím, to asi né. Většinu jich to nezajímá, jen chtějí, abychom byli pryč. A stejně by mi asi nedokázali pomoci.“

11. Domníváte se, že existuje možnost, že byste se vrátil zpátky do běžného života? Co byste potřeboval k tomuto návratu, a myslíte si, že Vám v tom může pomoci MP?

O: „Jak už sem se zmínil poprvé, já sem teď tady v tom centru na nějakou dobu a pak si chci najít nějaké bydlení. Abych mohl zapomenout, co sem všechno prožil, protože člověk to má v sobě. Když budu mít bydlení a práci, tak se můžu z toho dostat.“

T: „Potřeboval byste k tomu návratu nějakou další pomoc?“

O: „Určitě, potřeboval bych podporu a pomoc úřadů. Kdyby mi zprostředkovali bydlení zadarmo nebo tak.“

Pan Karel

Věk respondenta: 47 let

Pohlaví respondenta: MUŽ

Dosažené vzdělání a povolání respondenta: střední s maturitou

Doba života strávená na ulici bez přístřeší: 6 let

1. Co si myslíte, že bylo příčinou, že jste se ocitnul na ulici? (byla to jediná příčina?)

O: „Moje špatné rozhodnutí. Moje špatné rozhodnutí v tom, protože já sem měl svoji normální práci a práci na živnost. Měl jsem normálně svůj byt. A jednoho dne sem se rozhodl dát výpověď, protože se na živnosti dařilo. Pracoval sem ve fabrice, a tam sem dal výpověď. Jenže postupem času přišla nemoc a tak všechno a propouštění a tak. Dopadlo to tak, že sem musel prodat byt a hypotéku a od té doby jsem na ulici. Taky sem bydlel po ubytovnách a tak. Ale většinou na ulici teda. On taky přišel rozvod a tak.“

2. *Co byste udělal proto nebo jinak, abyste jste se na ulici nedostal?*

O: „Asi bych nezkoušel to všechno na sebe. To podnikání je strašně těžký a v té době když najednou nemůžete, tak o vše přijdete. Prostě bych radši makal dál než si vše dělat sám.“

3. *Jste spokojen/a s tímto způsobem života nebo hledáte možnosti resocializace a návratu k běžnému způsobu života?*

O: „No co se týče práce, tak já hledám, ale mám omezení kvůli infarktu a selhávání srdce, takže přes sociální pracovnice hledám nějakou chráněnou dílnu, kde bych mohl nějakou lehčí práci dělat, protože nic těžšího nezvládnu.“

T: „Zkoušíte jen tento typ zaměstnání?“

O: „No ještě zkouším hledat práci třeba jako nějaký vrátný nebo ostraha. To mi pomáhají taky hledat. Ale na to musím mít nějaký papíry.“

4. *Máte povědomí o existenci organizací nebo společností, které lidem na ulici pomáhají?*

O: „Nejvíc Charita a pak co jsem tady slyšel, že existuje společnost Podané ruce, ale s těmi sem vůbec nebyl v kontaktu. Občas sem chodil na jídlo do Armády spásy.“

T: „Takže většinou neziskové organizace?“

O: „Ano hlavně neziskovky. Jinak myslím, že nikdo nic takového nedělá.“

5. *Které služby pro lidi bez přístřeší byste potřeboval/uvítal ve Vaši současné situaci?*

O: „Co se týče charity, tak to sem využíval, ale jinak se moc nikde nedá byt.“

T: „Spíše jestli jsou nějaké věci nebo služby, které Vám na ulici nejvíce chybí?“

O: „No mně nejvíce chybí to, že nemám kde bydlet, takže ten byt.“

T: „Vy jste říkal, že máte zdravotní problémy se srdcem?“

O: „Určitě, asi kdyby mě doktor prohlídl nebo jako pravidelně, tak bych nemusel takhle dopadnout. Třeba že by všichni zašli jednou na vyšetření, každý rok. Já sem byl oživovanej, omdlel jsem a vůbec si to nepamatuju. A to se nemuselo stát.“

6. *Jsou pro Vás služby těchto organizací či společností dostupné? (víte, kde se nacházejí, co nabízejí, kdo je může využívat)*

O: „O třech vím. Bratislavská, Masná, Vlhká.“

T: „A víte, jaké služby jsou tam k dispozici?“

O: „No dá se tam spát a nějaký hadry se tam dají dostat. Jinak já tam nechodím, tam mě akorát vždycky okradli. A chodí tam prostě určití, jako divní lidi.“

7. Požíváte alkohol nebo jiné návykové látky? Pokud ano, jak často?

O: „No k alkoholu. Já jsem zjistil, že když vidím ty lidi, že být na ulici je takový zátah a zátěž na psychiku, že prostě pít začít musíte. Musíte otupit ty smysly, protože nevíte, kde budete spát, co budete jíst a prostě takový ty věci. Mě kolikrát přepadli, zmlátili, žebra zlomili, o doklady a o věci mě obrali.“

T: „Řešila s Vámi městská policie tady ty situace, kdy jste byl okraden nebo napaden?“

O: „To napadnutí neřešili, protože já jsem se vzbudil, já sem spal. Než jsem se vzbudil, tak byli pryč. Nevím, jestli jsou tam kamery.“

T: „Neměl jste nějakou potřebu to říct nebo se obrátit na městskou policii?“

O: „Já jsem šel, ale na státní. Jenže než jsem tam šel, tak jsem si dal dvě plechovice piva a oni už pak semnou nechtěli nic sepisovat, že sem pil. Měl se oko rozbitý, záda, okradený a nechtěli to semnou řešit, ani doklady.“

8. Setkal jste se při Vašem pobytu na ulici s pomocí od MP v rámci řešení Vaší momentální situace? (jaké situace s Vámi MP řeší? Přestupky? Je to jen represivní?)

O: „Setkal jsem se. Bylo to nejčastěji, když jsme přespávali na chodníku někde, třeba před Armádou spásy. Byl tam teplovodní kanál. Ale co mě nepotěšilo, to že chtěli občanku to je jasný, ale aby nás vzbudili, tak do nás vždy jen koplí, abychom vstali. Nebo jsme spali někde za obchodákem, přišla hlídka a teleskopama šli po nás. A my sme nic špatnýho nedělali, jen jsme na ulici. A to jsme se snažili schovat, aby nás lidi neviděli, ale bohužel. Ale setkal sem se i, že se s něma dalo nějak bavit. Od některých ten přístup nebyl dobrej.“

T: „Řešili s Vámi třeba nějaké přestupkové jednání nebo i zkoušeli Vám ve Vaší situaci pomoci?“

O: „No tak nějakou tu pokutu sem dostal, za ten alkohol, nebo že sem prostě spal někde. Ale žádný krádeže nebo tak to ne, na to nejsem. Ale když jsem našel s kamarádem třeba občanku, tak jsme zavolali na městskou a přišli a úplně v pohodě. Pozdravili, vzali si a řekli děkujem. To by se mělo nahrát.“

9. Oslovují strážníci MP lidi bez domova aktivně a nabízejí pomoc?

O: „No to se mi stalo, ale v Pardubicích. Viděli, že sedím u hlavního nádraží. Nebyl jsem moc oblečený, tak mě poslali na charitu, kde mně dali nějaké kalhoty. Ale tady v Brně se mi nic takového nestalo.“

10. Požádal byste strážníka MP o pomoc při zprostředkování řešení vaší situace? (proč ne?)

O: „Já bych to udělal, ale není potřeba, protože těch organizací je tady dost.“

T: „I ta informovanost o nich?“

O: „Kdo hledá, ten najde. A prostě se to ví mezi těma lidma, tak se není potřeba ptát, to jen člověk musí chtít. Ale já Vám něco řeknu pane, co to je, hlavně u těch starších, to je totální rezignace. Totální rezignace. On ztratí zájem na všechno a má už jenom jednu věc a to je ten alkohol. Bohužel.“

11. Domníváte se, že existuje možnost, že byste se vrátil zpátky do běžného života? Co byste potřeboval k tomuto návratu, a myslíte si, že Vám v tom může pomoci MP?

O: „V klasickém pojmání vrácení se do života, mně brání to srdce. Já bych samozřejmě rád. Kdyby mi vyšla ta chráněná dílna, bylo by to fajn. Ale jinak je tady dost charit, které pomáhají a není toho víc potřeba.“

8.1.1 Kódování

K provedení potřebné analýzy byla, stejně jako výše, využita metoda kódování. Níže jsou uvedeny kódy opět v abecedním pořadí. Kódy jsou tvořeny počátečním písmenem jména respondenta, číslem jeho odpovědi a číslem označujícím řádek, na kterém se daná odpověď nachází.

alkohol a podnapilost - V 7/1, V 7/3, K 7/2, K 7/10, K 8/9, K 10/6, M 7/1, B 3/4, B 7/1

Armáda spásy – V 4/2, K 4/2, K 8/2, M 9/6

bez pomoci rodiny – V 1/1, K 1/6, J 1/7, M 1/3, M 2/3, B 1/4

bydlení – V 3/6, V 5/7, V 11/2, V 11/3, K 5/3, J ¼, K 3/3, K 5/1, K 5/2, B 5/1, B 6/9

být napadený – V 8/1, K 7/3, M 10/1, B 6/2

být okradený – K 6/4, K 7/4, B 4/2, B 6/2

dětský domov – V 1/1, B 1/1, B 2/1

dostatek informací a možností pomoci – V 4/2, K 4/1, K 4/2, K 6/1, K 10/1, M 4/1, M 4/4, B 4/1

hledat a najít si práci – V3/2, K 3/4, J 3/4, M 3/1, B 11/2

neziskové organizace a charita –V 4/2, K 4/1, K 4/2, K 4/5, K 9/2, J 3/3, J 4/1, J 4/2, B 10/1

oslovení MP lidí bez domova V 9/1, K 9/1, J 9/1, J 10/2, M 9/1, B 9/1

oslovení lidí bez domova MP V 10/1, K 8/10, K 10/1, J 10/2, M 10/1, B 10/1

přestupky V 8/1, V 8/4, V 9/2, K 7/6, K 8/9, J 8/1, M 8/5

pomoc MP V 8/1, K 8/1, K 8/4, J 8/3, M 8/1, M 9/6

přístup MP V 8/2, V 10/1, K 8/6, M 8/3, B 8/1, B 9/2

přijít o práci – J 1/3

svoboda – M 4/5, M 4/7, B 3/1, B 8/2, B 8/6, B 11/2

ubytovna - V1/6, V 3/6, V 6/3, K 1/5, K 2/3, K 4/7, B 3/1

vrátit se zpět do života – V 9/4, K 11/1, J 4/5

Kategorie

Kódy

DŮVODY BEZDOMOVECTVÍ	bez pomoci rodiny, bydlení, dětský domov, přijít o práci, ubytovna
ŽIVOT NA ULICI	alkohol a podnapilost, být napadený, být okradený, svoboda
ORGANIZACE, KTERÉ POMÁHAJÍ	dostatek informací a možností pomoci, Armáda spásy, neziskové organizace
LEPŠÍ BUDOUCNOST	hledat a najít si práci, vrátit se zpět do života
ČINNOST MĚSTSKÉ POLICIE	oslovení MP lidí bez domova, oslovení lidí bez domova MP, přestupky, pomoc MP, přístup MP

DŮVODY BEZDOMOVECTVÍ

Bez pomoci rodiny

Pan Vlastík	... byl nejdřív v děckým domově..., ... pak mě dali do past'áku...
Pan Karel	...většinou na ulici teda..
Pan Jindra	... teď když nemám bydliště...
Pan Mirek	... Manželka se semnou rozvedla..., ...ani rodina mi vůbec nepomohla..., ... štvála proti mně další lidi a rodinu...,
Slečna Bára	...Měla, ale ti byli horší než já...

Bydlení

Pan Vlastík	... to sem bydlel na ubytovně..., ... člověk na ulici..., ... najít nějaké bydlení..., ...budu mít bydlení...
Pan Karel	... nemám kde bydlet..
Pan Jindra	... tak sem mohl normálně bydlet..., ... První je to bydlení..., ... No teda bydlení...
Pan Mirek	... Manželka se semnou rozvedla..., ...ani rodina mi vůbec nepomohla..., ... štvála proti mně další lidi a rodinu...,
Slečna Bára	... by nám měli dát nějaký ubytování ...

Dětský domov

Pan Vlastík	... byl nejdřív v děčáckém domově...
Slečna Bára	... už v děčáku byla..., ... pořád do toho děčáku...

Přijít o práci

Pan Jindra	...Kdybych nepřišel o tu práci...
------------	-----------------------------------

Ubytovna

Pan Vlastík	... Jako bydlel sem..., ... sem bydlel na ubytovně..., ... Prostě se tam nedá být furt...
Pan Karel	... sem bydlel po ubytovnách...,

Shrnutí

K tomu, aby bylo možné pochopit, zda lidé bez domova vůbec stojí o nabízenou pomoc nejen ze strany strážníků MP, ale i jiných organizací, je třeba pochopit důvody, které vedly ke ztrátě zázemí, ke ztrátě domova. Ztrátu domova většinou zapříčinila rodinná situace respondenta, a to jak v dětství, tak i v dospělosti. Jako další důvod se pak objevuje ztráta zaměstnání, tedy příjmů.

ŽIVOT NA ULICI*Alkohol a podnapilost*

Pan Vlastík	... Ano, tak samozřejmě piju..., ... Ne jen alkohol ...
-------------	---

Pan Karel	... prostě pít začít musíte..., ...že sem pil..., ... za ten alkohol..., ...a to je ten alkohol...
Pan Mirek	... Pijem všichni...

Být napadený

Pan Vlastík	... násilí na mě...
Pan Karel	... Mě kolikrát přepadli...
Slečna Bára	... akorát okradou...

Být okradený

Pan Karel	... akorát vždycky okradli..., ...a o věci mě obrali...
Slečna Bára	... mi ukradli doklady..., ...akorát okradou...

Svoboda

Pan Mirek	... cítí se tak svobodně..., ...To je sice svoboda...
Slečna Bára	... to je svoboda..., ...Je svoboda ne..., ...My jsme svobodní..., ... já mám svobodu...

Shrnutí

Z odpovědí většiny dotazovaných lze dovodit, že život na ulici není jednoduchý. Většina z nich se setkala s násilím, kdy byli sami napadeni, dále pak i okradeni. Pouze slečna Bára uvádí, že život na ulici ji vysloveně vyhovuje, neboť se díky němu cítí svobodná. Z odpovědí si lze povšimnout, že všichni dotazovaní požívají alkohol. Dle jejich sdělení v menší, ale i větší míře. Důvodem konzumace alkoholu je pak uváděna skutečnost, že díky němu je život na ulici snesitelnější.

VYUŽÍVANÁ POMOC

Dostatek informací a možností pomoci

Pan Vlastík	... žil v azylovém domě...
Pan Karel	... Nejvíce Charita ..., ...neziskovky..., ...Podané ruce..., ...Armáda spásy..., ... Bratislavská, Masná, Vlhká..., ... těch organizací je tady dost...,
Pan Mirek	... teď si nevzpomenu..., ... jak se to jmenuje, to nevím...
Slečna Bára	... že je něco na té Křenové...

Armáda spásy

Pan Vlastík	...Armáda spásy...
Pan Karel	... Armády spásy..., ... třeba před Armádou spásy...
Pan Mirek	... do té Armády spásné...

Neziskové organizace

Pan Vlastík	... žil v azylovém domě...
Pan Karel	... Nejvíce Charita..., ... do Armády spásy..., ...hlavně neziskovky...
Pan Jindra	... a v azyláčce ..., ...tu Diecézní charitu..., ... ty ostatní charity..., ...ve všech neziskovkách...
Slečna Bára	... tak na tu charitu...

Shrnutí

Dotazovaní jsou si velmi dobře vědomi pomoci, jež je jim poskytována a jež mohou využít. Ne všichni ale mají kladný vztah k těmto formám pomoci. Většina z nich již některou nabízenou pomoc využila, ovšem hodnotí ji veskrze negativně. Analýzou bylo zjištěno, že dotazovaní pomocné organizace znají, byť ne pod názvem, tak alespoň jsou si vědomi toho, kde sídlí.

Z výzkumu také vyplývá, že lidé bez přístřeší mají informace o možnostech kde získat pomoc od společností a institucí, které působí na území města Brna. Dále, že je tato ve většině případů dostačující a není potřeba pomoci ze strany městské policie.

LEPŠÍ BUDOUCNOST*Hledat a najít si práci*

Pan Vlastík	... nějaký pohovory na najítí práce ...
Pan Karel	... tak já hledám...
Pan Jindra	... Chci pracovat...
Pan Mirek	... Já se pokouším ...
Slečna Bára	...mně to tak vyhovuje..., ... A nám stejně práci nikdo nedá...

Vrátit se zpět do života

Pan Vlastík	... se začlenit zpátky ...
Pan Karel	...mně brání to srdce...
Pan Jindra	... to já si moc dobře uvědomuju...

Shrnutí

Ač je z odpovědí respondentů patrné, že povětšinou nemají zájem o pomoc, které nabízejí neziskové organizace, většina z nich chce být samostatná, a to alespoň finančně. O této skutečnosti hovoří fakt, že většina z dotazovaných by si ráda našla zaměstnání.

ČINNOST MĚSTSKÉ POLICIE*Oslovení MP lidí bez domova*

Pan Vlastík	... Tak to nevím, to slyším od Vás poprvé...
Pan Karel	... No to se mi stalo, ale v Pardubicích ...
Pan Jindra	... oni se semnou baví..., ...oni neotravují mě...
Pan Mirek	... Já nevím, jestli nabízejí...
Slečna Bára	... No za celou tu dobu možná jeden...

Oslovení lidí bez domova MP

Pan Vlastík	... No to já nevím, to asi né ...
Pan Karel	... přišli a úplně v pohodě..., ... Já bych to udělal...
Pan Jindra	... je s tím neotravuju...

Pan Mirek	... tak jo ...
Slečna Bára	... To ne...

Přestupky

Pan Vlastík	... Jako mě mockrát řešila..., ... to byly krádeže a všechno možný..., ...dali tu pokutu...
Pan Karel	... To napadnutí neřešili..., ...nějakou tu pokutu sem dostal...
Pan Jindra	... s městskou policií nebo s policií vůbec neměl nikdy problémy...
Pan Mirek	... No jasně...

Pomoc MP

Pan Vlastík	... Většinou násilí na mě...
Pan Karel	... Setkal jsem se..., ... sme nic špatného nedělali...
Pan Jindra	... když se někde rozdávalo jídlo...
Pan Mirek	... Setkal, nedávno mi pomohl..., ... Jako popovídají si...

Přístup MP

Pan Vlastík	...„no to si musíte dávat pozor pane“ ....., ... Většinu jich to nezajímá...
Pan Karel	... ten přístup nebyl dobrej...
Pan Mirek	... Kočky z městské mně občas dávají v centru města stravenky...
Slečna Bára	... Pořád buzerují..., ...tak nás buzerují...

Shrnutí

Dotazovaní hodnotí práci strážníků městské policie převážně negativně. Vnímají jejich činnost jako zásah do jejich práv a svobody. Shodně dotazovaní uvádějí, že co se týká řešení jejich momentální sociální situace, tak tu strážníci neřeší, resp. aktivně nenabízí pomoc. Naopak samotní dotazovaní uvádějí, že sami by se na strážníky městské policie s žádostí o pomoc neobrátili.

9 DISKUZE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na úvod bych rád uvedl, že tím, že jsem v profesním životě zaměstnán jako strážník městské policie, tak jsem již na začátku mé práce očekával jisté výsledky. Sám se aktivně v rámci svého zaměstnání věnuji kontaktu s lidmi bez domova, jehož účelem je právě pomoc těmto lidem. Z tohoto důvodu vím, že strážníci městské policie se lidem bez domova v rámci své činnosti, byť okrajově, věnují. Proto jsem byl překvapen, když výzkum v této práci přinesl výsledky odlišné od mých zkušeností, předpokladů a očekávání.

Cílem výzkumu v této práci bylo zjistit, jaké strategie řešení a spolupráce existují v problematice bezdomovectví mezi strážníky Městské policie Brno a lidmi bez přístřeší ve městě Brně. Z práce vyplynulo, že strážníci Městské policie Brno v pomoci lidem bez domova povětšinou vidí smysl, a že lidem bez domova pomáhají, ovšem pouze ve velmi omezené míře, neboť nejsou dostatečně vybaveni, a to jak materiálně, legislativně, tak i metodicky. Na druhou stranu však z výzkumu činěného v komunitě lidí bez domova vyšlo, že tito lidé pomoc ze strany příslušníků městské policie neevidují, naopak jejich činnost vnímají jako zásah do jejich práv a svobody.

Dotazovaní lidé bez domova povětšinou uváděli, že by se rádi resocializovali a že by uvítali pomoc v této oblasti. Z výzkumu je však patrné, že lidé bez domova možné formy pomoci znají a vnímají, ovšem nevyužívají jich. Zároveň také všichni respondenti shodně uvádějí, že pokud by pomoc potřebovali a hledali, tak na příslušníky městské policie by se s tímto problémem neobrátili.

V rámci diplomové právě bylo cílem také potvrdit či vyvrátit hypotézy:

H1: Strážníci Městské policie Brno dostatečně využívají dostupných a možných forem pomoci lidem bez přístřeší v městě Brně.

H2: Intervence příslušníků MP ovlivňuje životní a sociální situaci lidí bez přístřeší.

Provedenou analýzou bylo zjištěno, že možnosti a pravomoci strážníků městské policie v oblasti činnosti týkající se lidí bez domova, jsou značně omezené. Tato omezení však lze efektivní činností vedení Městské policie Brno do značné míry eliminovat. Z odpovědí dotazovaných však vyplývá, že i přes tato omezení s lidmi bez domova pracují.

Z odpovědí lidí bez domova pak vyplývá, že intervence příslušníků městské policie jejich životní a sociální situaci neovlivňuje, a to z toho důvodu, že očima lidí bez domova pomoc prostřednictvím příslušníků městské policie nabízena není. Nad to, oslovení dotazovaní o jejich pomoc ani nestojí a dokonce by o ni ani nepožádali.

9.1 Doporučení pro praxi

Z výzkumu vyplývá, že v rámci práce městské policie s lidmi bez domova, jsou registrovány jisté nedostatky. Jako pozitivum vnímám skutečnost, že tento fakt si uvědomují samotní strážníci. Pokud tedy chce městská policie efektivně čelit problematice bezdomovectví, je třeba vytvořit, ve spolupráci s odborníky, ucelenou koncepci a vyčlenit řádně proškolené, informované a psychicky odolné zaměstnance, kteří by se tomuto fenoménu věnovali v širších souvislostech a v koordinované spolupráci s pracovníky obce a ostatními specializovanými organizacemi, které se věnují pomoci osobám bez přístřeší.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce byla v obecné rovině věnována činnosti strážníků Městské policie Brno v oblasti pomoci lidem bez domova na jedné straně a na straně druhé pohledu těchto osob na činnost městské policie. Jejím cílem pak bylo ověřit, zda problematiku bezdomovectví ve městě Brně řeší kromě nejružnějších neziskových organizací a křesťanských spolků i městská policie, jaké strategie a postupy k tomu používá a jak ovlivňuje život lidí žijících bez přístřeší.

Práce byla rozdělena na dvě stěžejní části – část teoretickou a část praktickou. Část teoretická byla věnována teoretickému základu fenoménu bezdomovectví a také Městské policii Brno, jejímu založení, historii, postavení a pravomocí jejich příslušníků. K tomu, aby bylo možné celé téma zpracovat, bylo nutné jeho pochopení. Proto byly nastudovány příslušné publikace, jejichž demonstrativní výčet je uveden v úvodu teoretické části.

V rámci teoretického studia pak bylo zjištěno, že bezdomovectví není problémem jednoho města, ale je to celosvětový fenomén a řešením této problematiky se zabývá mnoho obcí. Domnívám se, že účinným řešením této problematiky v současné době nedisponuje nikdo.

Praktická část diplomové práce se věnuje pohledu strážníků Městské policie Brno na práci s lidmi bez domova a zároveň pohledu lidí bez domova na práci strážníků Městské policie Brno. Pohledy obou skupin byly zpracovány pomocí empirického výzkumu, kdy prostřednictvím semistrukturovaného rozhovoru byly zjišťovány názory na danou problematiku. Během výzkumu dále bylo provedeno kódování a následná kategorizace těchto kódů.

Výzkum ukázal, že strážníci Městské policie Brno s lidmi bez domova pracují. Nejedná se však o jejich jedinou, či prioritní aktivitu. Jedná se pouze o okrajovou činnost jednotlivých strážníků. I přes tuto skutečnost však strážníci vidí smysl v této činnosti. Výzkumem dále byly zjištěny nedostatky v rámci práce s lidmi bez přístřeší, na které poukazují všichni dotazovaní. Tyto nedostatky strážníci spatřují zejména v omezených legislativních možnostech, dále v absentujícím materiálním zajištění a v neposlední řadě i v totální absenci metodického vedení ze strany vedení městské policie či strategického plánu ze strany města.

Co se týká analýzy výsledků získaných od lidí bez domova, tak tato ukazuje, že lidé bez domova více než co jiného potřebují stabilní zázemí v podobě vlastního bydlení. Dle

šetření je tento fakt dán často tím, že lidé o své bydlení, zázemí a rodinu přišli ne zcela svoji vinou a na ulici se dostali vlivem okolností nezávisle na jejich vůli. Samozřejmě jsou k nalezení i výjimky, které jsou „na ulici“ z přesvědčení, ovšem i u těchto osob lze nalézt jistou nespokojenost s jejich současnou životní situací, kdy si tuto pře změnit.

Z odpovědí dotazovaných lidí bez domova je dále patrné, že pomoc městské policie není u těchto osob registrovaná a dokonce ani žádaná. Na území statutárního města Brna dle dotázaných existuje dostatečný počet organizací, na které se lidé bez přístřeší mohou v případě potřeby obrátit. Jejich využití je ovšem zcela na vůli těchto osob.

Z vlastní praxe, kdy pracuji jako strážník městské policie, vím, že fenomén bezdomovectví trápí i obyvatelé města, kdy se tito často obrací právě na městskou policii s očekáváním řešení této problematiky. Domnívají se, že by městská policie měla tento negativní fenomén vyřešit a zajistit, aby se osoby bez přístřeší na ulici nevyskytovaly. Aby mohlo dojít k vyřešení této problematiky, je třeba spolupráce právě i ze strany osob bez domova. V hypotézách k této diplomové práci bylo s tímto faktem pracováno. Výzkum však tento předpoklad nepotvrdil. Lidé bez přístřeší ve většině případů uvedli, že organizací, které působí ve městě Brně a zprostředkovávají pomoc, je dostatek a není potřeba, aby danou problematiku strážníci městské policie řešili.

Jak strážníci městské policie, tak dotazovaní z řad lidí žijících „na ulici“ potvrdili, že činnost městské policie vůči těmto osobám je většinou v rámci dohlížení na dodržování veřejného pořádku a je tedy v drtivé většině represivní.

K tomu, aby bylo možné z úrovně městské policie Brno efektivně s lidmi bez domova pracovat, je třeba, aby došlo k radikální změně strategie z úrovně jejího vedení, tedy z úrovně statutárního města Brna, které je jejím zřizovatelem. Bohužel, jak z analýzy, tak i z vlastní zkušenosti, se domnívám, že změna, pokud by k ní vůbec došlo, by byla náročná nejen časově, ale hlavně z pohledu legislativně-technického řešení. Dle mého názoru by však tato změna byla ku prospěchu celé společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTÁK, M. 2011. Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, ISBN 978-80-7414-441-7.

BYRNE, D. SocialExclusion. New York: Open University Press, 1999. ISBN 0 335 21594 7.

CVEČEK, D. Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2348-8.

FASORA, L., HANUŠ, J., MALÍŘ, J. Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-091-8.

GREEN, A., JANMAAT J. Regimes of Social Cohesion: Societies and the Crisis of Globalization. London: Palgrave Macmillan UK, 2009. ISBN 978-0-230-29013-6.

HRADECKÝ I. a kol. DEFINICE A TYPOLOGIE BEZDOMOVSTVÍ zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

HRADECKÝ, I. Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé. Tématická zpráva 2005. Praha: Naděje, 2005.

CHARITA OLOMOUC. SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A ZTRÁTA DOMOVA V KONTEXTU ZÁVISLOSTI. Olomouc: Charita Olomouc, 2007. ISBN 978-80-239-9765-1.

JANDOUREK, J. 2001. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

JANÍK, A., DUŠEK, K. Drogy a společnost. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-00873.

JANOŠKOVÁ, K. Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7368-229-3

KLIMENT P. Pohled na bezdomovství v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého, 2016. ISBN 978-80-244-5007-0.

KOPECKÁ, I. Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3875-8.

KOTÝNKOVÁ, M. Chudoba, sociální vyloučení a Evropský kontext sociálního začleňování. In KREBS, V. a kol. Sociální politika. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 123-126. ISBN 978-80-7357-276-1.

KOTÝNKOVÁ, M. Fenomén sociálního vyloučení v kontextu české společnosti, příspěvek z konference Česká společnost na konci tisíciletí. Praha: FSV UK, Karolinum. 1998. ISBN 80-7184-825-5.

ČASOPIS TRESTNÍ PRÁVO, článek Amnestie

KOUDELKA, Zdeněk. Amnestie. Trestní právo, Praha: WoltersKluwer ČR a.s., 2013, roč. 18, č. 3, s. 10-19. ISSN 1211-2860.

KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. 2007. Sociální služby a příspěvek na péči: komentář, právní předpisy. Olomouc: ANAG, 2007. ISBN 978-80-7263-405-7.

MALLET, S., ROSENTHAL, D., KEYS, D., AVERILL, R., Moving out moving on. London, Rutledge, 2009. ISBN 9780415470308.

MAREŠ, P. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.

MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. Sociální práce praxi: specifika cílových skupin práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MORGENSTERNOVÁ, M. a kolektiv, Interkulturní psychologie, Praha, Karolinum, 2007, str. 52

NEŠPOR, K. Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami. Praha: Armex, 1998. ISBN 80-902283-9-9.

ONDRÁK, P. Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce. Praha: Grada, 2004. ISBN 978-80-247-2348-8.

PATOČKA, J. Přirozený svět jako filosofický problém. Praha, Československý spisovatel, 1992. ISBN 80-202-0365-6.

POTŮČEK, M. a kol., Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku, Gutenberg, Praha 2002.

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. 2008. Bezdomovectví. Praha: Triton, ISBN 978-80-7387-100-0.

PRINC, P. Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti. Rozšířený sborník z konference konané u příležitosti 10. ročníku „DNŮ O BEZDOMOVECTVÍ“. Olomouc: Charita Olomouc, 2012. ISBN 978-80-905260-0-6.

SIROVÁTKA T. Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií :Georgetown, 2004 ISBN 80-210-3455-6.

SIROVÁTKA T. The Challenge Of Social Inclusion: Minorities and Marginalised Groups in Czech Society. Brno: Barrister&Principal, 2006. s. 39-57, 18 s. ISBN 80-87029-06-2.

MAREŠ, P. „Marginalizace, sociální vyloučení.“ In. Menšiny a marginalizované skupiny v ČR. SIROVÁTKA, T. Sirovátka. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. ISBN 80-86251-13-6.

ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J. Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. SIGN PK-0107.846 2-0934.322.

ŠTĚCHOVÁ M., LUPTÁKOVÁ M., KOPOLDOVÁ B. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4.

TRÁVNÍČEK, J. Domovské právo dle zákona ze dne 3. prosince 1863 ř. z. č. 105 a zákona ze dne 5. prosince 1896 ř. z. č. 222, opatřené rozhodnutími nejvyšších instancí a poznámkami autora. Praha: F. Šimáček, 1901.

VÁGNEROVÁ, M. 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-414-4.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Grafické znázornění skupin ohrožených lidí.....	26
Obrázek 2 Tabulkové znázornění skupin ohrožených lidí, vč. komentáře.....	27
Obrázek 3 Seznam strážníků pohřešovaných po I. světové válce	47
Obrázek 4 Grafické znázornění vztahu mezi výzkumnou otázkou, pohledem výzkumníka na problémovou situaci, teoretickým rámcem, výzkumnou otázkou a metodami.....	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro pracovníky

Příloha P II: Amnestie prezidenta České republiky Václava Havla 1.1.1990

Příloha P III: Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1.1.2013

Příloha P IV: Obecně závazná vyhláška č. 4/2015

Příloha P V: Rozhovory se strážníky Městské policie Brno

Příloha P VI: Rozhovory s lidmi bez domova

Příloha P VII: Rešerše zdrojů literatury

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO PRACOVNÍKY

Kdo jsou:

1. počet osob (rough sleepers), se kterými se poskytovatel setkal
2. celkový počet ve městě (podle odhadu poskytovatele)
3. počet mužů podle věku: mladý (do 25 let) - střední věk (25-60 let) - starší (nad 60 let)
4. počet žen podle věku: mladá (do 25 let) - střední věk (25-60 let) - starší (nad 60 let)

Proč jsou:

1. příčina proč se stal bezdomovcem
2. jak subjektivně vnímá odpovědnost: kdo za to podle něho (podle ní) může
3. důvod proč nepřijímá (nebo přijímá jen někdy) sociální služby
4. jak vnímá svou budoucnost

Dotazník pro bezdomovce

Prosím o anonymní odpověď na několik otázek:

Proč jste se stal bezdomovcem? Jaká je toho příčina?

Kdo za to podle vás nese odpovědnost? Kdo za to může?

Proč nehledáte ubytování v azylovém domě nebo noclehárně?

Jak si představujete svou budoucnost?

Děkuji

PŘÍLOHA P II: AMNESTIE PREZIDENTA ČESKÉ REPUBLIKY VÁCLAVA HAVLA 1.1.1990

Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. ledna 1990 o amnestii

(č. 1/1990 Sb.)

U příležitosti svého zvolení prezidentem Československé socialistické republiky využívám práva daného mi ústavou a vyhláším tuto

amnestii :

Čl. I

Promíjím nevykonané tresty

- a) odnětí svobody nebo jejich zbytky samostatně uložené za přečiny,
- b) odnětí svobody podmíněně odložené,
- c) nápravného opatření nebo jejich zbytky,
- d) peněžité nebo jejich zbytky, pokud nebyly uloženy vedle trestu odnětí svobody,

kteřé byly nebo budou pravomocně uloženy za přečiny nebo trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí s tím, že se na pachatele hledí dnem tohoto rozhodnutí, jako by nebyl odsouzen.

Čl. II

- 1. Promíjím nevykonané tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud nepřevyšují
  - a) dva roky za úmyslné trestné činy,
  - b) tři roky za trestné činy spáchané znedbalosti,
  - c) tři roky u úhrnných a souhrnných trestů uložených za úmyslné trestné činy a trestné činy spáchané znedbalosti,
- 2. Zostatných trestů odnětí svobody nebo jejich zbytků, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, promíjím
  - a) ztrestů uložených za úmyslné trestné činy jednu třetinu, nejméně však dva roky,
  - b) ztrestů uložených za trestné činy spáchané znedbalosti jednu polovinu, nejméně však tři roky,
  - c) ztrestů úhrnných a souhrnných uložených za úmyslné trestné činy a trestné činy spáchané znedbalosti jednu třetinu, nejméně však tři roky.
- 3. Ustanovení odstavců 1 a 2 se vztahují též na tresty úhrnné a souhrnné uložené za trestné činy a přečiny.

Čl. III

Tresty odnětí svobody, které byly pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, u nichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje jeden rok, promíjím s účinkem, že se na pachatele hledí dnem tohoto rozhodnutí, jako by nebyl odsouzen.

Čl. IV

Narižuji, aby nebylo konáno řízení o přečinech, které byly spáchány přede dnem tohoto rozhodnutí.

Čl. V

Narižuji, aby nebylo zahajováno, a pokud bylo zahájeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání

- a) pro úmyslné trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud je na ně stanoven trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky,
- b) pro trestné činy spáchané znedbalosti přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud je na ně stanoven trest odnětí svobody nepřevyšující pět let.

Čl. VI

- 1. Ustanovení článků II a Vse nevztahují
  - a) na trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr.zák. a trestné činy a přečiny spáchané snimi vsouběhu,
  - b) na pokusy trestných činů a dokonané trestné činy teroru podle § 93 tr.zák., obecného ohrožení podle § 179 odst. 3 tr.zák., vraždy podle § 219 tr.zák., loupeže podle 234 odst. 2,3 tr.zák., znásilnění podle § 241 odst. 2,3 tr.zák. a pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 3,4 tr.zák.,
  - c) na osoby odsouzené jako zvlášť nebezpeční recidivisté podle § 41 tr.zák.
- 2. Ztrestů, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pachatelům uvedeným v odstavci 1 písm. b), c) promíjím jeden rok.

Čl. VII

Ukládám generálnímu prokurátorovi ČSSR, ministrům spravedlnosti ČSR a SSR a ministru národní obrany ČSSR, aby mi na základě přezkoumání předložili k rozhodnutí návrhy na zastavení trestního stíhání nebo návrhy na prominutí nebo zmírnění trestů za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí u osob, na které se toto rozhodnutí nevztahuje nebo se na ně vztahuje jen zčásti, jde-li o

- a) těhotné ženy,
- b) matky, které pečují o dítě mladší 15 let, anebo jiné osoby, které se samy starají o takové dítě,
- c) muže starší 60 let a ženy starší 55 let,
- d) osoby, které trpí těžkou nevyлéčitelnou chorobou nebo jsou invalidní,
- e) osoby obviněné na odsouzené za trestné činy podle I. hlavy zvláštní části trestního zákona a za trestné činy zběhnutí do ciziny podle § 238 tr.zák.

Čl. VIII

Ukládám generálnímu prokurátorovi ČSSR, ministrům spravedlnosti ČSR a SSR a ministru národní obrany ČSSR, aby zajistili provedení tohoto ustanovení nejpozději do 21. ledna 1990. Havel v.r.

PŘÍLOHA P III: ROZHODNUTÍ PREZIDENTA REPUBLIKY ZE DNE 1.1.2013

ROZHODNUTÍ prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013

U příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky využívám práva daného mi Ústavou a uděluji tuto amnestii:

Čl. I Prominutí a zahlazení některých nepodmíněných trestů.

(1) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 ve výměře nepřevyšující jeden rok.

(2) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 75 let a zároveň jí byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 10 let.

(3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly

Čl. II Zastavení trestního stíhání.

Nařizuji, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

Čl. III Zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody.

(1) Promímím s podmínkou, že se osoba, které byl trest prominut, nedopustí trestného činu v době odpovídající lhůtě pro zahlazení odsouzení, nepodmíněné tresty odnětí svobody uvedené v odstavcích 2 a 3 tohoto článku.

(2) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013, pokud byl uložen trest nepřevyšující 24 měsíců a zároveň nebyl trest uložen

a) za zločin, při němž byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo

b) za zločin proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, anebo proti rodině a dětem, nebo

c) osobě, která kromě trestné činnosti, o níž se rozhoduje podle tohoto článku, byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí

svobody nebo která byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 61 propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody, pokud se na ni nehledí, jako by odsouzena nebyla.

(3) Promíjím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 36 měsíců a zároveň osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 70 let.

(4) Jestliže prominutí trestu podle tohoto článku nelze vztáhnout na celou trestnou činnost, za niž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, neužije se ho ani zčásti.

Čl. IV Prominutí dalších trestů.

(1) Promíjím podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které a) dosáhly či v roce 2013 dosáhnou věk 70 let, b) osobám, kterým byl trest uložen ve výměře nepřevyšující dva roky.

(2) Promíjím nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013.

(3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. V Společné ustanovení.

Trestným činem se též rozumí provinění spáchané mladistvým a trestem též trestní opatření uložené mladistvému.

Prezident republiky:

Klaus v. r.

Předseda vlády:

Nečas v. r.

PŘÍLOHA P IV: OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA Č. 4/2015

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO
PRÁVNÍ PŘEDPISY 2015

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA č. 4/2015,

úplné znění obecně závazné vyhlášky města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje městská policie podle zákona č. 553/1991 Sb., ve znění obecně závazné vyhlášky města Brna č. 13/1996 a obecně závazných vyhlášek statutárního města Brna č. 4/2001, 11/2001, 25/2002, 4/2005, 12/2008, 1/2011, 2/2012 a 2/2015

KVĚTEN 2015

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA č. 4/2015,

úplné znění obecně závazné vyhlášky města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje městská policie podle zákona č. 553/1991 Sb., ve znění obecně závazné vyhlášky města Brna č. 13/1996 a obecně závazných vyhlášek statutárního města Brna č. 4/2001, 11/2001, 25/2002, 4/2005, 12/2008, 1/2011, 2/2012 a 2/2015

Článek 1

1. Sídlem Městské policie Brno je Štefánikova 43, Brno.
2. Městská policie Brno je orgánem města, který zřizuje a zrušuje Zastupitelstvo města Brna obecně závaznou vyhláškou statutárního města Brna.
3. Městská policie Brno působí na území statutárního města Brna. Na základě veřejnoprávní smlouvy může vykonávat své pravomoci i na území jiné obce nebo obcí.

Článek 2

1. Městská policie Brno při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku a plnění dalších úkolů podle zákona o obecní policii ¹⁾ nebo zvláštního zákona ^{2), 3)}:
  - a) přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku,
  - b) dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití,
  - c) dohlíží na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení města Brna,
  - d) se podílí v rozsahu stanoveném zvláštním předpisem ^{2), 3)} na dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích,
  - e) se podílí na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku a v rozsahu svých povinností a oprávnění stanovených tímto ¹⁾ nebo zvláštním zákonem činí opatření k jeho obnovení ³⁾,
  - f) se podílí na prevenci kriminality v městě Brně,
  - g) provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích ³⁾ v městě Brně,
  - h) odhaluje přestupky a jiné správní delikty, jejichž projednávání je v působnosti města Brna,
  - i) poskytuje za účelem zpracování statistických údajů Ministerstvu vnitra na požádání údaje o Městské policii Brno.
2. Městská policie Brno v rámci plnění svých zákonných úkolů dle článku 2 odst. 1 této vyhlášky dále:
  - a) přispívá k ochraně majetku s využitím pultu centrální ochrany,
  - b) rozhoduje o odstranění vozidla na pozemní komunikaci na náklad jeho provozovatele podle zvláštního zákona ²⁾,
  - c) podílí se na provozu městského kamerového systému,
  - d) podílí se na realizaci úkolů integrovaného záchranného systému,
  - e) plní další úkoly dle usnesení Zastupitelstva města Brna, Rady města Brna a příslušné rady městské části.
3. K Městské policii Brno jsou organizačně začleněny další samostatné činnosti:
  - a) provozování útulku pro opuštěná zvířata a provádění odchytové a asanační služby prostřednictvím Útulku pro opuštěná zvířata a odchytovou a asanační službu,
  - b) zjišťování a prosazování kázně a pořádku na úseku stavebního řádu prostřednictvím Stavební policie.

Článek 3

1. Primátor města Brna řídí Městskou policii Brno. Některé úkoly při řízení Městské policie Brno v rozsahu odst. 2 tohoto článku plní určený strážník – ředitel Městské policie Brno.
2. Ředitel Městské policie Brno se pověřuje komplexním zabezpečováním místních záležitostí veřejného pořádku a plněním dalších úkolů ze zákona o obecní policii,

---

¹⁾ zákon ČNR č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších změn a doplňků

²⁾ zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších změn a doplňků

³⁾ zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a doplňků

zastupováním města v pracovněprávních vztazích čekatelů, strážníků a jiných zaměstnanců obce zařazených do městské policie ve smyslu § 4 odst. 2 zákona o obecní policii, včetně řešení problematiky stížností u Městské policie Brno. Řádným hospodařením se svěřeným majetkem, zajišťováním organizačního, ekonomického a technického provozu v mezích svěřeného rozpočtu. K danému je oprávněn stanovovat svým podřízeným úkoly, činit potřebná řídicí, organizační a kontrolní opatření, vydávat interní normativní akty Městské policie Brno a v této souvislosti podepisovat písemnosti.

3. Ze své činnosti je ředitel Městské policie Brno odpovědný primátorovi města Brna, Radě města Brna a Zastupitelstvu města Brna.

Článek 4

1. Na území statutárního města Brna je činnost Městské policie Brno zajišťována prostřednictvím revírů, v jejichž čele stojí vedoucí revíru. Územní velikost a počet jednotlivých revírů stanovuje Rada města Brna po konzultaci s příslušnými městskými částmi. Revír je zpravidla zřizován pro několik městských částí, přičemž celé území městské části je obvykle zařazeno do jednoho revíru Městské policie Brno.
2. Rada městské části je oprávněna v městské části ukládat úkoly příslušnému revíru Městské policie Brno pouze prostřednictvím jeho vedoucího. Starostové městských částí mají právo požadovat ústně nebo písemně plnění úkolů k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a plnění dalších úkolů podle zákona v příslušné městské části v rozsahu zákona o obecní policii prostřednictvím vedoucího revíru Městské policie Brno nebo územně odpovědných strážníků.
3. Vedoucí revíru je povinen na požádání starosty nebo jiného pověřeného člena rady městské části na zasedání zastupitelstva městské části předkládat osobně pravidelné zprávy o činnosti revíru a průběžně podávat starostovi městské části informace o plnění požadovaných úkolů starostovi městské části.

Článek 5

1. Obecně závazná vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., nabyla účinnosti 1. 3. 1992.
2. Obecně závazná vyhláška města Brna č. 13/1996, kterou se mění a doplňuje vyhláška č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., nabyla účinnosti 10. 12. 1996.
3. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 4/2001, kterou se doplňuje vyhláška města Brna č. 1/1992 ve znění vyhlášky města Brna č. 13/1996, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., nabyla účinnosti dne 1. 2. 2001.
4. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 11/2001, kterou se doplňuje vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění vyhlášek č. 13/1996 a č. 4/2001, nabyla účinnosti dne 4. 6. 2001.

5. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 25/2002, kterou se mění a doplňuje vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění vyhlášek č. 13/1996, č. 4/2001 a č. 11/2001, nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2003.
6. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 4/2005, kterou se doplňuje obecně závazná vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších vyhlášek, nabyla účinnosti dnem 16. 4. 2005.
7. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 12/2008, kterou se mění a doplňuje vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších vyhlášek, nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2009.
8. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 1/2011, kterou se mění obecně závazná vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších vyhlášek, nabyla účinnosti dnem 2. 3. 2011.
9. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 2/2012, kterou se mění obecně závazná vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších vyhlášek, nabyla účinnosti dnem 11. 5. 2012.
  - a)
10. Obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č. 2/2015, kterou se mění obecně závazná vyhláška města Brna č. 1/1992, kterou se ve městě Brně zřizuje Městská policie podle zákona ČNR č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších vyhlášek, nabyla účinnosti dnem 14. 4. 2015.

Ing. Petr Vokřál, v. r.
primátor města Brna

PŘÍLOHA P V: ROZHOVORY SE STRÁŽNÍKY MĚSTSKÉ POLICIE BRNO

STRÁŽNICE E.

1. S kterými institucemi v rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracujete a jak často?

S: „V rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracuji s mnoha institucemi, zejména pak se sociálními kurátory Odboru sociální péče Magistrátu města Brna, s pracovníky oddělení sociálních věcí na úřadech městských částí, v jejichž lokalitách se lidé bez přístřeší vyskytují, dále spolupracuji s Policií České republiky, Armádou spásy a s některými složkami Městské policie Brno.“

2. Jaké služby těchto organizací nabízíte lidem bez přístřeší?

S: „Lidem bez přístřeší jsou z naší strany sděleny potřebné informace o možnostech pomoci v jejich nouzové situaci a jsou jim předány kontakty na sociální kurátory, kteří zajišťují zprostředkování základní poradenské a sociální pomoci, která zahrnuje právní poradenství, zajištění pobytu nebo ubytování v azylových zařízeních, terapeutickou pomoc, možnost osobní hygieny a řešení akutní krizové situace.“

3. Jak přijímají lidé bez přístřeší nabízenou pomoc, jak na tuto aktivitu reagují?

S: „Většinou ti lidé nechtějí pomoci. Obávají se nákazy různými nemocemi. Uvádějí, že na těchto místech dochází ke krádežím a napadání. Námi nabízené materiály s pomocí často neakceptují. Někdy se setkáváme s velice negativními reakcemi a neochotou resocializace.“

4. Jak jste spokojeni v rámci práce strážníka se spoluprací s institucemi zabývajícími se životem lidí bez přístřeší? (v čem vidíte pozitiva a v čem negativa?)

S: „Tato problematika se dotýká velkého okruhu lidí a řešení různých situací není vždycky snadné. Jde o komplikovaný proces, který má za cíl pomoci lidem bez přístřeší, ale ten je uskutečnitelný jen tehdy, je-li dotčená osoba, tedy člověk bez domova, ochoten spolupracovat a nabízenou pomoc přijmout. Pozitiva vidím v systematické a komplexní pomoci, díky které lze při dodržování určitých pravidel výrazně zkvalitnit život potřebným. Negativa vidím pak v neochotě spolupráce a nespolehlivém chování některých lidí bez přístřeší.“

5. *Domníváte se, že máte adekvátní pravomoci a kompetence k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší (které to jsou, co by Vám práci v této oblasti mohlo usnadnit? Školení, výcvik, praxe, legislativa)?*

S: „Spolupráce s lidmi bez přístřeší není jednoduchá, nejtěžší je vždy získat si důvěru těchto lidí, a přesvědčit je, aby vás nebrali jako nepřítele, ale člověka, který má zájem poskytnout pomoc v tíživé situaci. Činnost strážníka je při kontrole osob bez přístřeší zaměřená

na spoustu věcí, jednou z nich je i poskytování případné první předlékařské pomoci a přivolání zdravotní záchranné služby, pokud to zdravotní stav kontrolované osoby vyžaduje.

V rámci plnění úkolů strážník dohlíží na dodržování pořádku na veřejném prostranství a při zjištění protiprávního jednání užívá svých pravomocí, dle zákona o obecní policii. Problém vidím v chování některých nespolupracujících lidí bez přístřeší, kteří schválně a opakovaně narušují veřejný pořádek a znečišťují své okolí. Vymahatelnost sankcí je u těchto lidí nulová a i když jsou z místa vykázáni, tak se po odchodu policie na místo vrací a problém se znovu opakuje. Jedná se většinou o osoby drogově závislé, nepřizpůsobivé s častým výskytem různých chronických infekčních chorob. Jsou to lidé, kteří odmítají nabízenou pomoc a neustále narušují pořádek a obtěžují ostatní občany. Myslím, že ve vztahu k takovým osobám je tu prostor pro úpravu legislativy.“

6. *Existují překážky ve vaší práci s lidmi bez přístřeší, které vám brání v jejím výkonu?*

S: „Nevím o žádných překážkách, možná personální nedostatek.“

7. *Domníváte se, že zástupci města podporují práci s lidmi bez přístřeší? Pokud ano, víte o některých aktivitách města na podporu lidí bez přístřeší?*

S: „Domnívám se, že existuje snaha zástupců města o podporu práce s lidmi bez přístřeší. Vycházím tak z vlastní zkušenosti. Jedním z úkolů sociálních kurátorů je aktivní vyhledávání osob, které jsou bez domova, a poskytovat jim pomoc přímo v terénu. Aktivity města v podpoře lidí v tíživých životních situacích jsou rozsáhlé a jsou uvedeny v dokumentu Strategického plánu sociálního začleňování města Brna. V praxi se nejčastěji setkávám s činností organizace Armády spásy nebo pracovníky Oblastní charity Brno, kteří provádí terénní práce a také se starají se o chod nízkoprahových denních center, nocleháren atd.“

8. *Vy samotní, máte dost prostoru a podpory od vedení MP při řešení problematiky lidí bez přístřeší?*

S: „Řešení problematiky bezdomovectví ve svěřené lokalitě je jen jednou z mnoha činností, kterým se strážník při výkonu svého povolání věnuje. Při pracovní vytíženosti není někdy možné cíleně provádět každý den kontroly osob bez přístřeší a nabízet tak různé formy pomoci, to však neplatí v zimních měsících. Ze strany vedení se setkávám s podporou při řešení této problematiky a v zimním období jsou kontroly lidí bez přístřeší jednou z priorit práce strážníků.“

9. *Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně?*

S: „Osoby, které se vyskytují v naší lokalitě, se příliš nemění. Jde o to, že práce s něma je dlouhodobá a opakovaná. Opakovaně nabízíme lidem pomoc, opakovaně řešíme jejich přestupkové jednání a opakovaně se přesunují z místa na místo. Někteří také opakovaně pomoc využívají a stejně zůstávají na ulici.“

10. *Domníváte se, že má práce s lidmi bez přístřeší smysl? (vidíte nějaké výsledky? Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně? znáte důvody, proč je práce s lidmi bez přístřeší neefektivní?)*

S: „Ano, práce s lidmi bez přístřeší smysl má. Ale vždy je potřeba, aby člověk, který je bez domova a ocitne se z nějakého důvodu na ulici, měl o nabízenou pomoc zájem, chtěl změnit svůj dosavadní způsob života, plnil zadané úkoly a chodil na domluvená setkání s pracovníky úřadu a sociálních služeb. Slabá vůle některých lidí bez přístřeší je častou příčinou jejich dlouhodobého, a nebo opakovaného pobytu na ulici a život bez domova, bez práce a bez povinností pak tito lidé vnímají jako svůj životní styl a svobodu.“

STRÁŽNÍK J.

1. *S kterými institucemi v rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracujete a jak často?*

S: „Momentálně nejčastěji spolupracujeme s institucí Podané ruce, což je ubytovna Vlhká. A potom si myslím, že nějaká ta organizace červeného kříže a to i několikrát denně.“

T: „To jsou jediné společnosti v Brně?“

S: „Tak to určitě né. Jinak většinou bezdomovce posíláme na Armádu spásy, a když jde třeba o tu, o matku s dítětem tak na Pomoc v nouzi nebo Bílý kruh bezpečí nebo do střediska pro matky s dětmi.“

2. Jaké služby těchto organizací nabízíte lidem bez přístřeší?

S: „No služby, my je většinou odkážem na tady ty místa a tam už zjistí co a jak.“

T: „Takže nemáte představu, co tam mohou lidé bez přístřeší získat, co jim tam nabídnou?“

S: „No máme kartičky, které jim dáme, a tam mají všechno napsaný, jinak sem se o to moc nezajímám.“

3. Jak přijímají lidé bez přístřeší nabízenou pomoc, jak na tuto aktivitu reagují?

S: „To je tak na půl. Většina Vám vše odkejve, že jo, ale to proto, abyste co nejdřív byli pryč a mohli dál pít. Pár jich dochází někam, ale jen prostě proto, že musí. Jinak to přijímají prostě, spíš, že jim to vadí a obtěžuje je to. Že ví, co a jak a chtěou mít klid.“

4. Jak jste spokojeni v rámci práce strážníka se spolupráci s institucemi zabývajícími se životem lidí bez přístřeší? (v čem vidíte pozitiva a v čem negativa?)

S: „No ty samotné organizace určitě dělají dobrý věci, když se snaží začlenit ty lidi zpátky do běžného života. Ale zase třeba negativní na tom je, že některé ty společnosti, třeba Podané ruce jezdí mezi ty lidi, rozdávají jim injekční stříkačky, které se pak následně valí úplně všude, a my to sbíráme po kýblech. Je to o tom, že oni jim to vymění kus za kus, ale často jim taky to dají jen tak a ty starý se pak valí všude.“

T: „A jak vypadá samotná spolupráce mezi MP a těmito organizacemi?“

S: „Oni jsou dost jako uzavřený skupiny a moc nechtějí, abychom to řešili. Nás zavolají, až když se jim někde porvou nebo jsou tak ožralí, že s něma nemůžou hnout, tak na tohle nás využívají, jinak moc nechtějí, abychom se jim do toho pletli, ale to samozřejmě není dobře.“

5. Domníváte se, že máte adekvátní pravomoci a kompetence k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší? (které to jsou, co by Vám práci v této oblasti mohlo usnadnit? Školení, výcvik, praxe, legislativa?)

S: „My žádný kompetence moc nemáme. Co se teda týče lidí bez přístřeší. My je tak maximálně přemísťujem z bodu A do bodu B. To je tak jediný co můžeme. A nebo jim ještě říct, ať nechlastají a jdou na Armádu spásy. Tam je problém spíš ten, že jakákoliv pokuta je úplně zbytečná. Ideální stav by byly nějaký veřejně prospěšný práce. Aby z toho měli ty lidi strach a nechtělo se jim dělat ty přestupky, protože by to museli následně odmakat. Protože jinak a legislativa je nám úplně k ničemu, protože jakákoliv pokuta je úplně zbytečná, bezcenná. Z těch lidí to už nikdo nikdy nedostane. Chtělo by je to donutit

dělat něco užitečného. Jinak si nemyslím, že bychom k tomuto potřebovali něco speciálního. Hodně je to o tom, co se člověk naučí na té ulici a to chce čas, aby to každej strážník získal a naučil se.“

T: „Působíte tedy jen v rámci přestupkového jednání a represivně?“

S: „My s něma ani nic moc dělat jinýho nemůžem. Ty pokuty jim dáváme, ale oni mají bydliště na úradě, tak je stejně nikdo nedohledá. Ani záchytku nezaplatí, když se tam vyspí. A jak sem říkal předtím, můžem jim říct, ať jdou někam na charitu nebo armádu, ale to je celý a oni stejně řeknou, že jo a nejdou tam.“

6. *Existují překážky ve vaší práci s lidmi bez přístřeší, které vám brání v jejím výkonu?*

S: „Ne to asi nemáme, nějaké překážky, které by nám bránili s něma pracovat. Je to akorát omezený, protože s něma moc pracovat nejde.“

7. *Domníváte se, že zástupci města podporují práci s lidmi bez přístřeší? (pokud ano, víte o některých aktivitách města na podporu lidí bez přístřeší?)*

„Já myslím, že oni jsou trošku mimo mísu. Oni by něco chtěli, abychom něco dělali, ale někdy je to snad i za hranicí zákonnosti. Samozřejmě na ty bezdomovce je spousta stížností, lidi volají, stěžují si na ně, nechcous aby někde tyhle lidi vysedávali, ale i když po nás vedení chce, abychom to řešili, tak my je nemáme prostě kam umístit. Není je kam zavřít, aby normální lidi měli od nich klid? To prostě nejde. To je nereálné. Jinak město dává těm lidem nějaký jídlo, nocleh, dávají jim možnost hygieny.“

T: „A podpora Vás jako strážníků od vedení a obce je?“

S: „Nechci se o tom moc bavit, ale když chtějí, abychom s takovýma dělali, tak nás prostě musí lépe vybavit, jako výstroj a tak a taky finančně ohodnotit. V tom by ta podpora mohla být určitě větší.“

8. *Vy samotní, máte dost prostoru a podpory od vedení MP při řešení problematiky lidí bez přístřeší?*

S: „Já úplně nevím, ale my jsme omezeni zákonem a ochranou veřejného pořádku.“

T: „Je to myšleno ze strany vedení, jako časově, personálně.“

S: „Tak to žádný čas ani žádní lidi na to speciálně vyčlenění nejsou. To záleží spíš na každým člověku, jak chce s něma něco dělat nebo je zase prostě přesunout z bodu A do bodu B.“

9. Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně?

S: „Ano samozřejmě. Každá městská část má takové ty svoje bezdomovce, kteří tam prostě nějakým způsobem jsou. Jsou to takový místní bezdomovci. Oni jak se znají, tak se začnou zhlukovat a pak lidi volají a my to s něma opakovaně řešíme. Ale to je těžký, musíte je přemlouvat, domlouvat se s něma, vysvětlovat jim to a je to prostě stále dokola.“

10. Domníváte se, že má práce s lidmi bez přístřeší smysl? (vidíte nějaké výsledky?)

S: „Určitě to má smysl, když si aspoň někdo pak najde práci nebo bydlení. Je asi potřeba těm lidem ještě tu šanci dát, aby se z toho mohli dostat. Ale někdy je to zbytečný.“

T: „Z jakého důvodu je to zbytečné?“

S: „To je hlavně z důvodu toho, že pokud oni nemají snahu něco dělat, tak s tím nic neuděláme. To musí oni chtít. Dokud oni nechcú tak se jim nedá nijak pomoci.“

T: „To je jediný důvod nebo problém, proč práce s lidmi bez přístřeší nepřináší takové výsledky?“

S: „Jediný možná ne, ale ten hlavní. Oni prostě nechtějí pomoc. Nebo takhle, někteří samozřejmě jo, ale těch je minimum, kteří mají snahu a omezí ten alkohol. Ale většina těch bezdomovců je pořád ožralá a hnusná na všechny okolo a ti nic řešit nechcú. Ti chcú jen pít a hádat se s lidima a vyvolávat konflikty.“

STRÁŽNÍK P.

1. S kterými institucemi v rámci práce s lidmi bez přístřeší spolupracujete a jak často?

S: „No úplně teď nevím, ale Charita, Červený kříž, městské části. Třeba ještě sociální kurátoři a třeba krizové centrum“

T: „Jak často s těmito institucemi spolupracujete?“

S: „No většinou tak maximálně jednou za čtvrt roku. Nebo ono je to spíš, když se nějaký bezdomovec objeví v revíru, tak se to začne řešit.“

2. Jaké služby těchto organizací nabízíte lidem bez přístřeší?

S: „Ano mám, mám to nějak rozvést?“

T: „Ano prosím.“

S: „Tak například jim můžou zajistit zadarmo doklad, pokud nemají doklady platný doklady. Můžou zajistit, za nějaký poplatek, nevím teď přesně, která jako co dělá, ale

můžou zajistit nocleh, každou středu je jídlo pro bezdomovce zdarma, ale nevím kde to je. Myslím, že na Křenové. Pak také potraviny jako potravinová banka a oblečení. Když to shrnu, tak jídlo oblečení, doklady zajistit nebo vyřídit na úřadu práce nějaký sociální dávky a ještě pomáhají hledat práci těm lidem.“

T: „A vy pokud jste v kontaktu s lidmi bez přístřeší, tak jim tyto služby jiných organizací nabízíte?“

S: „Nabízíme, ale nemají o to zájem.“

3. Jak přijímají lidé bez přístřeší nabízenou pomoc, jak na tuto aktivitu reagují?

S: „Většinou ti lidé nechtějí pomoci. Říkají, že tam už v těch centrech byli, že buď tam chytli svrab nebo jiný nemoci nebo se tam krade a je tam hodně zápach. Nechtějí tam, že tam chytanou různé nemoci a že jsou to vyřidiči a nic nenabízí zadarmo. Často námi nabízené materiály s možností pomoci roztrhají.“

T: „Reakce jsou převážně negativní tedy, s žádnou pozitivní reakcí jste se nesetkali?“

S: „Ano, jen jedna paní řekla, že s tím nemá zkušenost a že to určitě půjde vyzkoušet. Ale protože se pořád pohybuje po parcích a dalších místech a přespává u nádraží, tak to asi nevyšlo. Ale jinak jsou ty reakce většinou negativní.“

4. Jak jste spokojeni v rámci práce strážníka se spoluprací s institucemi zabývajícími se životem lidí bez přístřeší a nějakou zpětnou vazbu?

S: „Moc spokojeni nejsme, protože oni z vlastní iniciativy s náma nekomunikují. Jen když tam zavolám tak se dozvím nějaký informace, ale sami nedávají zpětnou vazbu. Nekomunikují, a když sem poslala chlapa z Charity, že máme bezdomovkyni u stadionu, tak mi pak jen zavolal, že paní nekomunikuje a tím pádem z jejich strany to ukončují ten případ. Myslím si, že by to chtělo nějaké školení nebo něco, jakým způsobem oni s něma komunikují, jak by se zlepšila práce mezi námi a něma.“

5. Domníváte se, že máte adekvátní pravomoci a kompetence k efektivnímu působení v oblasti práce s lidmi bez přístřeší? (které to jsou, co by Vám práci v této oblasti mohlo usnadnit? Školení, výcvik, praxe, legislativa?)

S: „Určitě si myslím, že nemáme. Mohli bychom vědět daleko víc informací. Jestli například berou nějaké dávky nebo jestli se chodí někam pravidelně, jako přespávat. Máme o nich málo informací.“

T: „Co by Vám v této oblasti práci usnadnit?“

S: „Určitě by to bylo více školení a větší spolupráce. Máme x milion prezentací na různé věci, ale tohle téma jsem ještě nikdy na škole neslyšel, že by někdo zmínil problematiku lidí bez domova. Vůbec žádný školení na toto neproběhlo. Je to takový nekonečný problém, který se stále opakuje, ale nic se s tím nedělá. Právě by byla potřeba zlepšit práci mezi námi a ostatními organizacemi nebo třeba úřadem práce. Abychom věděli, jak oni fungují a abychom mohli těm lidem pomáhat.“

T: „V oblasti legislativy, máte dostatek kompetencí a informací?“

S: „My je většinou můžeme jen ztotožnit, což je ale celkem k ničemu, protože nemají normální trvalý bydliště. Můžeme je z místa třeba vykázat, na co máme pravomoc, ale ten člověk se tam během chvilky vrátí. Prostě tam bude druhý den zase s natahanejma věcma. Takhle to funguje na principu – ano já ho vykážu, ale následně to nemůžu vymáhat, protože zrušili zákaz pobytu na určitým území. A i kdyby, tak když mu dám pokutu, tak on jde a pokutu roztrhá, protože on nemá na to zaplatit, tak je to dost neefektivní.“

T: „Postihujete tyto osoby za nějaké další protiprávní jednání?“

S: „Jo většinou se řeší znečištění veřejného prostranství, pití alkoholu podle vyhlášky. To, že znečišťují, jako vyhazují odpad mimo vyhrazený místa. Tak to taky. Nebo když mají psa, tak porušení vyhlášky o volném pohybu psů. Přestupky s něma řešíme, ale je to bezpředmětný. Oni na sebe mají x exekucí a stejně jim pokuta nebo správní řízení vůbec v ničem nevadí. Nehledě na to, hodně moc bezdomovců má trvalé bydliště Husova 5 a tím jsou nedohledatelní. Nic jim ani nedojde nebo oni si to prostě nevyzvednou, kdyby to teda náhodou chtěli řešit, ale to stejně nechcú. Je to prostě k ničemu, protože jsou napsaní na magistrátě.“

6. Existují překážky ve vaší práci s lidmi bez přístřeší, které vám brání v jejím výkonu?

S: „No překážek je spousta, ale to už jsem uvedl prakticky v předchozí odpovědi.“

7. Domníváte se, že zástupci města podporují práci s lidmi bez přístřeší, pokud ano, víte o některých aktivitách města na podporu lidí bez přístřeší?

S: „No zástupci města bych ani neřekl, spíš dobrovolný neziskový organizace nebo spolky. Který nevím jak úplně fungují, protože tam je to taky takový všelijaký, ale vím, že kolegyně dělala tam, kde se ti bezdomovci chodí vyspat. Samozřejmě nesmí být opilý. To

byla myslím Armáda spásy, teda vlastně Náhradní krizový centrum. Jinak jako nějaký organizace ve městě sou, sou městem schválený, ale nejsou jim zřizovaný. Co vím, tak město dělá jednou za rok vánoční polévku zdarma pro bezdomovce a pro chudé. Většinou to dělá charita nebo církev. Víam, že v kostele na Petrově funguje jídlo pro bezdomovce. Jinak jsem se s tím, že by vedení města něco dělalo, nesetkal.“

8. *Vy samotní, máte dost prostoru a podpory od vedení MP při řešení problematiky lidí bez přístřeší?*

S: „Pokud to potřebuji řešit, tak mi vedoucí vymezí čas, ale musím si o to jít říct. Není to tak, že si prostě..... no máme nějak rozepsaný ukoly a musím si to jít jako nahlásit, že tehdy a tehdy půjdu za tou a tou osobou, která je bez domova. Budu prostě nějakou dobu v tom daným místě.“

T: „Nemáte vymezené hodiny nebo dny, kdy byste řešili jen tuto problematiku?“

S: „Ne. Musí si člověk o to říct. Automaticky nic nemáme. Máme jednou za asi dva měsíce kontrolu chatových oblastí, kde se s něma často setkáváme a snažíme se aspoň při té kontrole je namotivovat, předat jim letáky s kontakty na další organizace. Ale jinak, že bychom měli vyloženě vyčleněnej čas na bezdomovce a práci s něma to ne. Co víam, tak probíhá akce „Uklid'me střed“, kdy se prostě jde a ti lidi se plošně řeší. Ale zase se jen pokutují, aby prostě byla činnost. Ale jak sem říkal, v podstatě bezvýznamná akce, protože oni jim napíší pokutu, že pije alkohol na dětském hřišti nebo na veřejnosti, ale jak odejdou strážníci, tak si koupí bezdomovec další flašku a za 5 min je tam zase.“

9. *Setkáváte se s osobami bez přístřeší opakovaně?*

S: „Ano“.

10. *Domníváte se, že má práce s lidmi bez přístřeší smysl nebo vidíte nějaké výsledy? znáte důvody, je práce s lidmi bez přístřeší v Brně efektivní nebo neefektivní dle Vás?*

S: „Ta práce by měla smysl, kdyby se město víc zapojovalo. Kdyby dokázaly je nějak zapojit. Kdyby třeba čtyři hodiny uklízeli město ti bezdomovci a za to by měli třeba ubytování zdarma a třeba by dostali jídlo zdarma. Myslím, že kdyby je město nějakým způsobem motivovalo a zapojilo je do života, tak by i ta naše práce měla smysl. Plus teda úřady. Jako každá městská část by se měla zajímat a třeba ti úředníci by se tomu měli

věnovat. Oni vůbec nejsou v terénu a prostě tyhle věci neřeší i když na to mají pravomoce. Jak úřad tak třeba sociální kurátoři fungují jen na popud nás městské policie.

T: „Úředníci městských částí se tedy neangažují v řešení této problematiky?“

S: „Ne nebo teda málo, úplně minimálně. Málo kdy to vidáme. Co se bavíme s těma bezdomovcema, tak říkají, že s něma nemají žádný kontakt.“

T: „Měl byste návod na zlepšení celé této práce s lidmi bez přístřeší?“

S: „Určitě by to chtělo zapojit širší veřejnost. Jako jak je třeba den Uklid'me Česko, tak by byl den ja nevím – „Poznej svého bezdomovce“ ☺ Ale prostě tyhle akce na lidi působí, plus samozřejmě media. Aby se ta problematika dostala mezi širší veřejnost a lidé viděli, jak městská a ostatní s těma bezdomovcema pracují. Lidé si často neuvědomují, že bezdomovci mají spoustu problému a nedokážou se samotní postavit na vlastní nohy.“

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVORY LIDMI BEZ DOMOVA

Pan Jindra

Věk respondenta: 46 let

Pohlaví respondenta: MUŽ

Dosažené vzdělání a povolání respondenta: střední s maturitou

Doba života strávená na ulici bez přístřeší: 3 roky

1. Co si myslíte, že bylo příčinou, že jste se ocitnul na ulici? (byla to jediná příčina?)

O: „Já sem v posledním zaměstnání měl smlouvu na dobu určitou a po čtyřech letech mě propustili a na základě toho jsem dopadl tak, jak sem dopadl. Z podpory, kterou jsem dostával, jsem nemohl utáhnout nájem, a tak to skončilo, jak to skončilo. Kdybych nepřišel o tu práci, tak sem mohl normálně bydlet.“

T: „Jinou práci jste nezkoušel hledat?“

O: „No zkouším hledat, ale víte jak. Té práce moc není a teď když nemám bydliště, tak to nejde. Bez toho Vás nikdo nezaměstná.“

2. Co byste udělal proto nebo jinak, abyste jste se na ulici nedostal?

O: „To nevím, našel bych si jinou práci. Teda kdyby nějaká byla.“

3. Jste spokojen/a s tímto způsobem života nebo hledáte možnosti resocializace a návratu k běžnému způsobu života?

O: „Já sem během té doby tak nějak průběžně chodil do práce, ale byl sem tam čtrnáct dní a vedoucí mi řekl, že semnou nebyli spokojeni. Ale to je jako výměna názorů, já si myslím něco jinýho. Ale nechci být na ulici, chci bydlet sám a ne na ulici nebo někde a v azyláču s dalšíma lidma. Chci pracovat. Myslím si, že sem na ulici krátko a že práci najdu. Protože čím déle budu na ulici, tím je těžší se dostat zpátky, to já si moc dobře uvědomuju, to se nebojte.“

4. *Máte povědomí o existenci organizací nebo společností, které lidem na ulici pomáhají?*

O: „Využívám tu Diecézní charitu, to je vlastně první a nebo jediná organizace, která se vůbec se něčím takovým zaobírá a pomáhá bezprostředně. Protože ty ostatní charity, to je taková pomoc, jako my ti pomůžem, ale dál už se nestarají jak to dopadne. Oni sice dostávají prostředky od města a ty prostředky nedávají tam, kam mají a někde to mizí. Já myslím, že je to tak ve všech neziskovkách. Protože takhle společnost má opravdu zájem dostat ty bezdomovce z té ulice a prostě zachránit je a naučit je vrátit se zpátky do běžného života.“

5. *Které služby pro lidi bez přístřeší byste potřeboval/uvítal ve Vaši současné situaci?*

O: „První je to bydlení. Jestli něco takového nedostanu nebo něco takového nevznikne, tak je to zbytečný. No teda bydlení a pak ještě tu práci. Samozřejmě, že bych se snažil, protože musím něco dělat. Když jdu k tomu zaměstnavateli, tak on do mě nevidí, co umím že. Co já bych bral nebo teda spíš jako беру, že bych využil ty hygieny, jako nějakou sprchu a tak.“

6. *Jsou pro Vás služby těchto organizací či společností dostupné? (víte, kde se nacházejí, co nabízejí)*

O: „Vím, ale jak sem říkal, já chodím jen do té charity. O těch ostatních sem neslyšel nic dobrého, že to tam je špatný a že Vám tam neudělají nic dobrého.“

7. *Požíváte alkohol nebo jiné návykové látky? Pokud ano, jak často?*

O: „Nebudu říkat, že nepiju. Ale neopíjím se. Jen někdy. Ale ne prostě tolik. V té skupině nebo s těma lidima to moc nejde. By jste byl sám.“

8. *Setkal jste se při Vašem pobytu na ulici s pomocí od MP v rámci řešení Vaší momentální situace? (jaké situace s Vámi MP řeší? Přestupky? Je to jen represivní?)*

O: „Já sem nikdy s městskou policií nebo s policií vůbec neměl nikdy problémy. Akorát sem řešil, že mě jednou okradli. A to státní přístup byl velice dobrý přístup. Byl velice ochotný a vstřícný člověk. Jen co sem zažil s městskou, tak když se někde rozdávalo jídlo,

tak tam u toho byli a od těch strážníků to bylo takové dost nepěkné. Řekl nám tam, abychom to sežrali a vypadli. Ale toho policistu znám, že je takovej. Já jich pár znám a vím, že je hodně namistrovaný a arogantní. Měl by mít nadhled, když už prochází těma psychologickýma testama.“

9. Oslovují strážníci MP lidi bez domova aktivně a nabízejí pomoc?

O: „Jak říkám, oni se semnou baví většinou normálně. Ví, že něco mám, kam chodím. A já se trochu snažím, takže nevypadám tak, no víte jak. Jako prostě ti už úplně, jako špinavý.“

10. Požádal byste strážníka MP o pomoc při zprostředkování řešení vaší situace? (proč ne?)

O: „Já mám těch informací dost, protože je tady toho v Brně hodně a každý si může vybrat. Já je s tím neotravuju a oni neotravují mě.“

11. Domníváte se, že existuje možnost, že byste se vrátil zpátky do běžného života? Co byste potřeboval k tomuto návratu, a myslíte si, že Vám v tom může pomoci MP?

O: „Určitě to bude jiný. Hlavně to dát nějak dohromady, ale vše se teď mění, protože mám teď tady to centrum v kterým můžu být. To tady nikdy nebylo, že díky tomu koronaviru, se tady o nás starají. A díky tomu můžu prostě se věnovat sobě a něco najít.“

T: „Myslíte si, že tato centra, která jsou 24 hodin denně, jsou řešením?“

O: „No ne pro všechny, protože tady nemůžem pít. Ale mně to pomáhá a mám kde být a jídlo. A domlouvají mi tady v tom Spolku křesťanské pomoci nějaký další věci a snad i práci. Takže to bude lepší.“

Pan Mirek

Věk respondenta: 42 let

Pohlaví respondenta: MUŽ

Dosažené vzdělání a povolání respondenta: vyučen

Doba života strávená na ulici bez přístřeší: 15 let

1. Co si myslíte, že bylo příčinou, že jste se ocitnul na ulici? (byla to jediná příčina?)

O: „To byla souhra náhod. Já sem o všechno přišel, kvůli vlastní blbosti. Prostě jsem si nezaplátil pojištění, a pak přišly dluhy a díky tomu, jsem nebyl pojištěnej a v exekuci mi sebrali dům. Manželka se semnou rozvedla a jinak ani rodina mi vůbec nepomohla a ty peníze a všechno zabavil exekutor, a nebo bejvalá partnerka no.“

T: „A práci jste měl?“

O: „No já jsem byl špatně na tom, tak oni mě kvůli tomu vyhodili a byl jsem aji bez práce a dávky mi nedali, protože jsem byl na ulici. Tak co chcete dělat?“

T: „No vždy jsou nějaké možnosti, dávky vyplácí i lidem bez přístřeší?“

O: „No mně nedali nic nebo jsem si asi nějak špatně zažádal.“

2. Co byste udělal proto nebo jinak, abyste jste se na ulici nedostal?

O: „No já bych to udělal vše úplně jinak. Platil bych svoje dluhy a vykašlal bych se na všechny kamarády a rodinu, kteří mě jen potápěli a dostávali do dalších dluhů, já jsem jinak měl dost. Má bývalá partnerka mi dělala jen naschvály a štvála proti mně další lidi a rodinu.“

3. Jste spokojen/a s tímto způsobem života nebo hledáte možnosti resocializace a návratu k běžnému způsobu života?

O: „Podívejte, to je těžký. Já se pokouším, ale to je tak střídavě oblačno. Už su taky starej a nemocnej. Slovo resocializace se používalo možná tak za komunistů.“

T: „Takže byste rád svoji situaci změnil?“

O: „A kdo by chtěl být bezdomovec?“

T: „Jsou skupinky lidí, kteří chtějí být na ulici, cítí se tak svobodně, nikdo je neomezuje,“

O: „Tak to asi pořádně na ulici nebyli. To je sice svoboda, ale na nic. Jen se hádat s dalšíma kámošema, co Vás stejně jen pomlouvají a za zády. Ale když to někomu vyhovuje.“

4. Máte povědomí o existenci organizací nebo společností, které lidem na ulici pomáhají?

O: „Jo to já mám, ale teď si nevzpomenu. Ale Brno toho má hodně, je na tom velice dobře. Tady je jen problém v tom, že je příliv nových bezdomovců. Většinou jsou to Slováci, protože na Slovensku vůbec nic není. A právě, že je tady toho hodně, tak se sem všichni slízají. Ale jak se to jmenuje, to nevím.“

5. *Které služby pro lidi bez přístřeší byste potřeboval/uvítal ve Vaši současné situaci?*

O: „No které, spíš víc věcí zadarmo. Tam jak tam chodím spát, tak chtějí deset korun a nevím proč, by to nemohlo být zadarmo. Ale všechno je.“

6. *Jsou pro Vás služby těchto organizací či společností dostupné? (víte, kde se nacházejí, co nabízejí, kdo je může využívat)*

O: „Jasně, jsou a já je hojně využívám, třeba mám ty poukazy na sprchu a do té ledničky, jak se to jmenuje.“

T: „Potravinová banka?“

O: „Jo to je ono a těch informací je taky dost.“

7. *Požíváte alkohol nebo jiné návykové látky? Pokud ano, jak často?*

O: „No tak jako každé. Pijem všichni, to jinak nejde, ale ne nějak moc. Když se někdo vožere, tak dostane, a nebo jede na záchytku se vyspat, ale tu taky neplatí.“

8. *Setkal jste se při Vašem pobytu na ulici s pomocí od MP v rámci řešení Vaší momentální situace? (jaké situace s Vámi MP řeší? Přestupky? Je to jen represivní?)*

O: „Setkal, nedávno mi pomohl jeden měšťák a minulý týden taky, když mně udělali ošetření, zavolali záchranku. Já za tu dobu hodně jich znám. Většinou máme dobrý vztah, hodnotím je kladně. Kočky z městské mně občas dávají v centru města stravenky.“

T: „Řeší s Vámi i nějaké represivní věci, jako přestupky nebo tak?“

O: „No jasně, ale tak to k tomu patří, ale já stejně nic nemám, tak mi nemají co vzít.“

9. *Oslovují strážníci městské policie lidi bez domova aktivně a nabízejí pomoc?*

O: „Já nevím, jestli nabízejí, ale když sme ožralí nebo tak, tak nám vylívají víno, ale třeba nás nemlatí zase.“

T: „A nějaké řešení Vaší situace Vám nabízejí?“

O: „Řešení, jaké řešení?“

T: „Řešení Vaší situace, jestli Vám nabízí jak zlepšit Vaši životní situaci?“

O: „To určitě ne. Jako popovídají si, řeknou, že mám jít pryč nebo do té Armády spásné, ale jinak se s něma znám a neděláme si problémy.“

10. Požádal byste strážníka městské policie o pomoc při zprostředkování řešení vaší situace? (proč ne?)

O: „No kdybych potřeboval třeba sanitku nebo kdyby mě někdo přepadl tak jo, ale to proto, že je znám. Jinak cizí by jim to asi neřekl.“

T: „Takže máte důvěru k městské policii?“

O: „Jasně, protože se s nima znám. Oni mě znají hodně.“

11. Domníváte se, že existuje možnost, že byste se vrátil zpátky do běžného života? Co byste potřeboval k tomuto návratu, a myslíte si, že Vám v tom může pomoci městská policie?

O: „Mně už nepomůže ani Ježíš Kristus, natož nějaká městská policie.“

Slečna Bára

Věk respondenta: 24 let

Pohlaví respondenta: ŽENA

Dosažené vzdělání a povolání respondenta: ZÁKLADNÍ

Doba života strávená na ulici bez přístřeší: 7 let

1. Co si myslíte, že bylo příčinou, že jste se ocitnul na ulici? (byla to jediná příčina?)

O: „No, já jsem už v děcáku byla hodně na ulici. Tam sem být nechtěla, pořád zavřená. Já jsem byla v děcáku, že mně umřeli rodiče.“

T: „Neměla jste jinou rodinu, která by se o Vás postarala?“

O: „Měla, ale ti byli horší než já, tam to nešlo.“

T: „A tedy od sedmnácti let už jste se do děckého domova nevrátila

O: „Ne, pak už mě nechytli, a pak už sem tam vlastně nepatřím.“

2. Co byste udělal proto nebo jinak, abyste jste se na ulici nedostal?

O: „Jinak nic. Nenechala bych se vozit pořád do toho děcáku.“

3. Jste spokojen/a s tímto způsobem života nebo hledáte možnosti resocializace a návratu k běžnému způsobu života?

O: „Mně se to líbí. Já prostě sem, to je svoboda. To je prostě svoboda, co si člověk najde, to je jeho.“

T: „A běžný způsob života jako práce, bydlení, rodina?“

O: „Víte co se nadřu, než si seženu jídlo. Ještě že dostanem něco zadarmo, akorát pití musíme kupovat.“

T: „A to je jediný smysl života, jen shánět jídlo a peníze na alkohol?“

O: „V tomhle věku já už nevím, co bych jinýho dělala.“

4. Máte povědomí o existenci organizací nebo společností, které lidem na ulici pomáhají?

O: „Já ale vůbec nevím, jak se to jmenuje. Vím, že je něco na té Křenové. Já sem tam byla, když mi ukradli doklady jo. No a oni mě vyřídili a řekli, že se semnou nebudou bavit, tam jsou hrozny.“

5. Které služby pro lidi bez přístřeší byste potřeboval/uvítal ve Vaši současné situaci?

O: „Tak když tohle chcou, tak by nám měli dát nějaký ubytování jo, měli by nám to zaplatit a dát nám jídlo.“

T: „Myslíte vše zadarmo?“

O: „No samozřejmě. Když se může dávat cigánům zadarmo, tak proč ne nám?“

T: „Dobře a nějaké jiné služby byste při životě na ulici uvítala?“

O: „Mohl by se o nás ten stát trošku postarat. Kdyby nám dali aji to pití zadarmo a třeba nemáme čím topit v domě u nás.“

T: „Bydlíte v domě?“

O: „No máme squat a tam bydlíme a topíme si. Ale musíme si shánět dřevo.“

6. Jsou pro Vás služby těchto organizací či společností dostupné? (víte, kde se nacházejí, co nabízejí, kdo je může využívat)

O: „Vím, ale my bysme tam stejně nešli nebo jenom pro jídlo, když nemáme. Tam co, tam tě stejně akorát okradou nebo kámoš tam měl zlomenou ruku, když byl jednou v noci v té noclehárně. Tam mu to udělali.“

T: „Obrátili jste se s tím, že byl kamarád napaden třeba na městskou policii?“

O: „Co by mu řekli, že je vožralej a to je celý. To nikdo neřeší. Jemu to ošetřili, že mu zavolali sanitku. My jsme to ani nechtěli.“

7. *Požíváte alkohol nebo jiné návykové látky? Pokud ano, jak často?*

O: „Ne to já už nic neberu teď. Jako ten alkohol ještě jo. Ale tak na tom není nic špatného. My si na to vyděláme peníze, tak si to můžem koupit.“

T: „Kde si na to vyděláte peníze?“

O: „Něco nám někdo dá nebo někdo z nás donese peníze. Něco dostanem venku.“

8. *Setkal jste se při Vašem pobytu na ulici s pomocí od MP v rámci řešení Vaší momentální situace? (jaké situace s Vámi MP řeší? Přestupky? Je to jen represivní?)*

O: „Pořád. Pořád buzerujou. Že jim někde vadíme, že tam sedíme. A přitom my nic neděláme. Je svoboda ne? Je to zakázaný? Není.“

T: „Dobře, tak s Vámi strážníci městské policie řeší jen dejme tomu přestupky a celkově přestupování zákona?“

O: „Jo, jo my jim to vždycky podepíšeme. My stejně nic nemáme, tak nám nemůžou nic vzít. My jsme svobodní.“

9. *Oslovují strážníci MP lidi bez domova aktivně a nabízejí pomoc?*

„No za celou tu dobu možná jeden. Oni vždy přijdou jen, když si na nás někdo stěžuje. Když se jim něco nelíbí, tak nás buzerujou. Někteří i dostali, nebo když šli na záchytku, tak je zmlátili.“

10. *Požádala byste strážníka MP o pomoc při zprostředkování řešení vaší situace? (proč ne?)*

O: „To ne, kdybych chtěla, tak na tu charitu. Ale na měšťáky určitě ne.“

11. *Domníváte se, že existuje možnost, že byste se vrátila zpátky do běžného života? Co byste potřebovala k tomuto návratu, a myslíte si, že Vám v tom může pomoci MP?*

O: „Ale mně to takto vyhovuje. A nám stejně práci nikdo nedá. Když tam přijdu, tak mě hned vyhodí a já dokážu makat. Ale já nechci, já mám svobodu a navíc mám psa a to by nešlo.“

PŘÍLOHA P VII: REŠERŠE ZDROJŮ LITERATURY

BARTÁK, M. 2011. *Bezdomovství v ČR: Zdravotní stav bezdomovců a jeho determinanty*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, ISBN 978-80-7414-441-7.

Kniha je rozdělena do tří částí. Autor ve svém díle analyzuje aktéry této problematiky a ukazuje bezdomovectví jako sociální a veřejně-politický problém. Najdeme zde jak teoretická východiska fenoménu bezdomovectví, tak terénní studie a dotazníková šetření zdravotního stavu bezdomovců ve srovnání s většinovou populací. Ve třetí části pak věnuje pozornost výsledkům focus group výzkumu zdraví bezdomovců a jeho determinant v České republice i zahraničí, což je důležitá metoda v sociologickém kvalitativním výzkumu a tedy pro diplomovou práci autora důležitý zdroj inspirace a metodiky.

BYRNE, D. *Social Exclusion*. New York: Open University Press, 1999. ISBN 0 335 21594 7.

Kniha je dělena na tři části. Na začátku se zaměřuje na vyloučení ze společnosti s ohledem na velikost skupin – jednotlivec, rodina, etnikum. Následně autor popisuje možnosti sociální politiky v jednotlivých státech Evropy a Severní Ameriky. Poslední část obsahuje kapitolu o dopadu vnitrostátních a mezinárodních politik, které byly speciálně vyvinuty k řešení otázek vyloučení.

CVEČEK, D. *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2348-8.

Tato informační publikace se zabývá několika aktivitami v oblasti sociální práce s lidmi bez přístřeší. Mezi hlavní náplň knihy patří představení informačního systému New People Vision, zmapování základních služeb, které jsou poskytovány bezdomovcům a prozkoumání efektivity práce sociálních pracovníků ve společnostech jako Slezká diakonie, Armáda spásy či Diecézní charita Brno. V závěru práce autor mapuje aktivní politiku zaměstnanosti v souvislosti s problematikou bezdomovectví.

FASORA, L., HANUŠ, J., MALÍŘ, J. Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-091-8.

Dílo je rozděleno na tři části. První pod názvem Bilance stavu bádání nám z pohledu několika autorů přibližuje městské či obecní samosprávy a z vybraných měst Evropy občanské elity. Druhou kapitolou je Samospráva a teorii a praxi, kde se autoři zabývají skutečným stavem samosprávy v českých obcích od 19. století. Poslední kapitolou je Samospráva a občanské elity ve městech. Důležitým pojmem pro autorovu diplomovou práci je v tomto díle rozebírané domovské právo.

GREEN, A., JANMAAT J. Regimes of Social Cohesion: Societies and the Crisis of Globalization. London: Palgrave Macmillan UK, 2009. ISBN 978-0-230-29013-6.

Tato práce zkoumá různé významy sociální soudržnosti v historických a současných společnostech a identifikuje různé "režimy sociální soudržnosti" a jejich charakteristiky, které lze nalézt v západních a východoasijských společnostech. Přijímá smíšený způsob a interdisciplinární přístup založený na literaturách v srovnávací historické sociologii a srovnávací politické ekonomii a využívá jak kvalitativní, logické srovnávací metody, tak kvantitativní statistickou analýzu. Práce se zabývá definicí sociální soudržnosti, západní intelektuální tradicí sociální soudržnosti, sociálním původem tradice sociální soudržnosti, mutacemi tradic sociální soudržnosti ve dvacátém století, současnými režimy sociální soudržnosti a jejich institucionálními základy. Poslední část práce využívá mezinárodní údaje o společenských postojích a institucionálních charakteristikách, aby empiricky zkoumala, zda lze tyto režimy identifikovat z hlediska regionů nebo skupin, které vykazují určité skupiny institucionálních charakteristik a agregovaných společenských postojů a kvantitativní analýzou režimů sociální soudržnosti.

HRADECKÝ I. a kol. DEFINICE A TYPOLOGIE BEZDOMOVSTVÍ zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8

Tato brožura se věnuje určení pojmů a typologii bezdomovectví a ukazuje souvislosti v evropském kontextu. Pro diplomovou práci autora je důležitá typologie ETHOS a národní návrhy kategorií pro Českou republiku.

HRADEČTÍ Ilja a Vlastimila BEZDOMOVECTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ Praha :
Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4

Dílo ve svém úvodu přináší výsledky několika významných anket a průzkumů posledních dvaceti let z oblasti sociálně vyloučených osob. Ukazuje na příčiny společenského vyloučení a souvislosti, které k tomuto fenoménu vedou. Kniha se zabývá koncentrací chudoby ve městech a celkovou transformací společnosti a nepochopení širší problematiky většinovou společností. Autoři se podrobně věnují faktorům, které vyvolávají fenomén bezdomovectví. Ukazují společenské vyloučení nejen jako Český nebo Evropský jev, ale jako jev globální. Velký důraz kladou na prevenci, resocializaci, pomoc a integrační programy. Dílo je důležitým zdrojem informací jak pro odborníky a studenty z oblasti pomáhajících profesí, tak pro zástupce měst či regionů. Studie vychází ze současného stavu bezdomovství v ČR, který srovnává se situací v ostatních zemích Evropy. Zmiňuje základní legislativu a mezinárodní dokumenty z oblasti ochrany lidských práv. Zveřejňuje také program obč. sdružení Naděje na pomoc bezdomovcům.

HRADECKÝ, I. Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé. Tématická zpráva 2005. Praha: Naděje, 2005.

Dílo je tematickou zprávou z roku 2005 zpracovaná pro Evropskou observatoř bezdomovství. Autor popisuje aspekty bezdomovectví v evropských státech a organizace, které se na evropské úrovni bezdomovectví věnují. Součástí je popis terénního výzkumu, proč lidé spí venku a kdo jsou tito lidé, který proběhl v Praze a Havířově. Autor se zabýval otázkami, proč lidé nevyhledávají sociální služby, kde přespávají a jak vnímají svoji budoucnost. Zpráva podává důležité informace o psychologickém profilu lidí bez přístřeší, které jsou důležité pro mnoho sociálních oblastí. Kniha obsahuje důležité informace o sociální situaci lidí bez přístřeší, a proč tito lidé nevyhledávají sociální služby.

CHARITA OLOMOUC. SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A ZTRÁTA DOMOVA V
KONTEXTU ZÁVISLOSTI. Olomouc: Charita Olomouc, 2007. ISBN 978-80-239-9765-
1.

Charita Olomouc vydala sborník z konference, která se věnovala problémům sociálního vyloučení, patologických závislostí a sociálním službám v oblastech pomáhajících profesí.

Ve sborníku najdeme články českých lékařů, sociologů a církevních hodnostářů, kteří se zabývají společností a lidmi závislími na alkoholu, důsledky kriminality plynoucí ze závislosti na návykových látkách a také možností využití alternativních zdrojů terapií a motivací při boji s těmito závislostmi. Vzhledem k tomu, že závislosti jsou nedílnou součástí problematiky bezdomovectví, je sborník důležitým materiálem pro studenty sociálních oborů.

JANDOUREK, J. 2001. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

Autor je významný český sociolog a esejista a redaktor MF Dnes a časopisu Reflex. Heslář slovníku obsahuje asi tisíc hesel z oblasti sociologie a sociální práce. Výhodou při psaní diplomových prací jsou anglické ekvivalenty, které se ve slovníku objevují.

JANÍK, A., DUŠEK, K. Drogy a společnost. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-00873.

Dílo těchto autorů zobrazuje problematiku drogové závislosti v mnoha oblastech. Popisuje jednotlivé druhy drog včetně nikotinu a alkoholu. Zabývá se příčinou vzniku, průběhu i tragických konců závislosti. Součástí jsou i zážitky a výpovědi narkomanů jak se stali závislími a jak se drogy shánějí. Autoři v závěru knihy přikládají návrhy na řešení této problematiky a její prevenci a léčbu. Součástí knihy je i slovníček pojmů.

JANOŮŠKOVÁ, K. Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7368-229-3

Tento sborník vznikl v rámci projektu Zajištění vzdělávání metodiků a koordinátorů sociální péče o osoby tzv. společensky nepřizpůsobené. Autoři v první části analyzují reformu veřejné správy a poukazují na její nedostatky zvláště v oblasti rozdělení kompetencí a kvality práce s nepřizpůsobivými občany. Druhá část je věnována potřebným právním normám v dané problematice – občanskoprávní, rodinné právo, zákon o sociálních službách, sociálně právní ochranu a pomoc. Velkou část sborníku tvoří plánování. Mapování potřeb uživatelů či poskytování sociálních služeb a strategií je důležitou součástí sociální práce.

KLIMENT P. Pohled na bezdomovství v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého, 2016. ISBN 978-80-244-5007-0

KOPECKÁ, I. Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3875-8.

Autorka se zabývá základy vývojové a obecné psychologie v závislosti na sociální obory a jejich činnost. Kniha je součástí školního výukového programu a je důležitou pomůckou pro sociálně a zdravotně zaměřené studenty a učitele.

KOTÝNKOVÁ, M. Chudoba, sociální vyloučení a Evropský kontext sociálního začleňování. In KREBS, V. a kol. Sociální politika. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 123-126. ISBN 978-80-7357-276-1.

Autorka ve své práci v první kapitole charakterizuje chudobu z několika úhlů pohledu v celém vývoji lidské společnosti. Zabývá se jejím měřením, bojem proti ní, nezaměstnaností a sociální ochranou. Druhá část potom pojednává o změnách v sociální ochraně po roce 1990 a možnostech pomoci v hmotné nouzi. Kniha díky své komplexnosti obsahu v dané problematice je výborný materiál pro sociální obory.

KOTÝNKOVÁ, M. Fenomén sociálního vyloučení v kontextu české společnosti, příspěvek z konference Česká společnost na konci tisíciletí. Praha: FSV UK, Karolinum. 1998. ISBN 80-7184-825-5

Sborník z konference, která byla zaštitěna panem profesorem Potůčkem, významným českým pedagogem a analytikem sociální politiky. Kniha zahrnuje témata jako Problémy české společnosti a českého a slovenského státu a Cesty ke zlepšení životního prostředí. Příspěvek autorky ukazuje problematiku a specifika sociálního vyloučení v české společnosti.

ČASOPIS TRESTNÍ PRÁVO, článek Amnestie

KOUDELKA, Zdeněk. Amnestie. Trestní právo, Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2013, roč. 18, č. 3, s. 10-19. ISSN 1211-2860.

Tento článek význačného českého právníka a poslance se věnuje institutu amnestie s přihlédnutím k amnestii prezidenta republiky Václava Klause z 1.1.2013.

KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. 2007. Sociální služby a příspěvek na péči: komentář, právní předpisy. Olomouc: ANAG, 2007. ISBN 978-80-7263-405-7

Publikace je určena jak odborným pracovníkům, tak veřejnosti. Najdeme zde úpravu zákonů oblasti sociálních služeb a příspěvku na péči. Kniha podrobně seznamuje s možnostmi peněžních dávek a poskytování sociálních služeb mezi poskytovatelem a klientem. Vzhledem k tomu, že autorky v knize odpovídají na otázky z praxe, je kniha přínosným materiálem pro psaní prací s tematikou v sociální oblasti.

MALLETT, S., ROSENTHAL, D., KEYS, D., AVERILL, R., Moving out moving on. London, Rutledge, 2009. ISBN 9780415470308

Na základě bohatých údajů z rozhovorů získaných z rozsáhlé longitudinální studie mladých lidí bez domova se tato kniha zabývá osobními, rodinnými a strukturálními faktory, které mají dlouhodobý dopad na životy mladých lidí bez domova. Při vyprávění osobních příběhů a zkušeností mladých lidí se kniha odvolává na širší výzkumnou a politickou literaturu o bezdomovectví mládeže, která se zabývá klíčovými diskuzemi o příčinách a významu bezdomovectví v západních společnostech. Kniha se věnuje důležitým otázkám, jako je zaměstnanost a vzdělání, zapojení se do služeb, sociální podpora, spojení s rodinou a přáteli, stejně jako osobními faktory, včetně fyzického a duševního zdraví, sexuálních praktik a užívání drog. Mladí lidé bez domova jsou typicky vyličníci jako lidé vedoucí chaotický, riskantní život, kteří uvízli v sestupné spirále užívání drog, duševních a jiných zdravotních problémů a dlouhodobého bezdomovectví. Tato kniha zpochybňuje tento stereotyp a demonstruje schopnost mladých lidí vymanit se z bezdomovectví a vést uspokojivý život.

MAREŠ, P. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3

Tato publikace se zabývá nerovností ve společnosti z různých úhlů pohledu. Ukazuje společenskou nerovnost jako přirozenost a pohon našich dějin nebo nespravedlnost

v oblastech vzdělání, zaměstnání či obecně v životě. V druhé části se kniha věnuje chudobě, kterou autor rozebírá od středověku po dnešní postindustriální dobu. Popisuje měření a koncepty chudoby a v závěru se věnuje chudobě v současném našem státě.

MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. Sociální práce praxi: specifika cílových skupin práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

V první části knihy se autoři zaměřili na popis světa cílových skupin. Následně se věnují popisu jednotlivých skupin a jejich specifických potřeb a zákonitostech sociální práce s těmito skupinami jako např. zneužívané děti, rozvrácené rodiny, zdravotně a sociálně znevýhodněnými, duševně či mentálně postižení, seniory, oběťmi domácího násilí či bezdomovci. Svým širokým záběrem a vyčerpávajícím množstvím informací je kniha pro autora důležitým zdrojem.

MORGENSTERNOVÁ, M. a kolektiv, Interkulturní psychologie, Praha, Karolinum, 2007, str. 52

Autorka společně s další autorkou Lenkou Šulovou vytvořila příručku pro ty kteří se zabývají interkulturní komunikací a celkově touto problematikou. V jednotlivých kapitolách rozebírají autorky kognitivní, afektivní, behaviorální a interkulturní kompetence nezbytné pro zvládnutí současné kulturně různorodé společnosti. V praktické části kniha seznamuje s výcvikovými technikami pro výcvik interkulturních kompetencí.

NEŠPOR, K. Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami. Praha: Armex, 1998. ISBN 80-902283-9-9.

Autor je společně se svým kolegou lékařem Václavem Dvořákem dlouholetým pracovníkem v prevenci a léčbě pacientů závislých na drogách a alkoholu. Kniha obsahuje popis u nás užívaných drog a s tím související trestné činnosti. Ukazuje souvislosti mezi těmito dvěma jevy. Zabývá se také zdravotními následky drogových závislostí a důvody jejich vzniku. Samozřejmostí je i řešení prevence trestné činnosti u závislých. Součástí publikace jsou i praktická cvičení a malý slovník slangových výrazů této problematiky. Přesvědčivě demonstruje, jaké místo v tomto zápase zaujímá a jak má postupovat rodina,

škola, pracovní i mimopracovní kolektivy a orgány veřejné správy a policie, a to jak v prevenci, tak i v konkrétním přístupu k postiženým.

ONDRAK, P. Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce. Praha: Grada, 2004. ISBN 978-80-247-2348-8.

Autor ve svém díle popisuje a rozebírá několik aktivit projektu. V první části se zabývá popisem informačního softwarového systému New People Vision, který je určen pro azylové domy, noclehárny a služby sociální preference a jejich efektivní řešení. V další kapitole autor koumá nabídku služeb a zdravotní péče pro bezdomovce. Velkou část projektu se autor zabývá efektivitou sociálních pracovníků např. u Slezké diakonie, Naděje, Armády spásy a Diecézní charity Brno a jejich klienty. V posledních kapitolách autor popisuje současnou politiku zaměstnanosti, legislativou a návrhy udržitelného rozvoje v sociálních službách pro lidi bez přístřeší.

PATOČKA, J. Přirozený svět jako filosofický problém. Praha, Československý spisovatel, 1992. ISBN 80-202-0365-6

Jeden z nejvýznamnějších českých filosofů 20. století ve svém díle navazuje na filosofii Edmunda Husserla. Jako důležité autor v knize uvádí žití ve svém vlastním světě, ale také přijetí druhými. Ukazuje tak dvojjakost dnešního světa, jeho frustraci, kterou můžeme vidět v našich sociálních hodnotách a poměrech a můžeme zde nacházet podporu pro řešení problémů v této oblasti.

POTŮČEK, M. a kol., Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku, Gutenberg, Praha 2002.

Knih je jedinečná svým širokým záběrem. Autor se věnuje prolínání několika různých sfér např. politické, ekonomické, ekologické a také sociální. V této oblasti ukazuje vývoj společnosti od tradiční po současnou moderní společnost a její globalizaci. Zabývá se kvalitou a udržitelností života jak na mezinárodní úrovni, tak v České republice a sociální soudržností. Popisuje problematiku chudoby, vzdělávání či zaměstnanosti. V každé probírané oblasti autor také ukazuje možné strategie řešení dané problematiky. V závěrečné části autor nastiňuje strategické koncepce rozvoje v České republice.

8 PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. 2008. Bezdomevctví. Praha: Triton, ISBN 978-80-7387-100-0.

Publikace je uceleným pohledem na současný stav bezdomovectví. V první části najdeme definici základních pojmů z oblasti fenoménu bezdomovectví, charakterizuje formy bezdomovectví a věnuje se příčinám, které vedou k tomu, že se člověk stane bezdomovcem. Zabývá se typickou bezdomoveckou pouliční kulturou a bezdomovectvím u žen. Ženy bývají častěji bezdomovci skrytými. Kniha ukazuje legislativní pozadí tohoto fenoménu. V druhé části publikace se autoři věnují pomoci lidem bez přístřeší a sociální práce s nimi, především v oblasti terénní práce a azylových domů, včetně soupisu sociálních zařízení. Důležitou částí knihy jsou poznatky a důraz na prevenci a etiku v práci s bezdomovci. Kniha nás seznamuje s pohledem laické veřejnosti, která často získává informace o tématu lidí bez domova ze sdělovacích prostředků, které se však více, než že by si za cíl kladly upozorňovat na problematiku a pravdivě informovat o daném tématu se zaměřují na vyhledávání senzací. Závěr díla je věnován kazuistice a životním příběhům lidí bez přístřeší.

PRINC, P. Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti. Rozšířený sborník z konference konané u příležitosti 10. ročníku „DNŮ O BEZDOMOVECTVÍ“. Olomouc: Charita Olomouc, 2012. ISBN 978-80-905260-0-6.

Sborník z konference je především pro pracovníky sociálních služeb. Zabývá se především problematikou zjevného bezdomovectví a to jak v době před 20 lety, tak i dnes. Mgr. Ilja Hradecký odborník na sociální exkluzi se věnuje důvodu, proč vznikají noví bezdomovci a jak fungují sociální služby. Druhá část publikace se věnuje službám pro lidi na ulici. Pro tyto parametry je důležitým pramenem pro práci sociálního pedagoga.

SIROVÁTKA T. Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií :Georgetown, 2004 ISBN 80-210-3455-6

Autor dělí svoji knihu do čtyř částí, kde v každé z nich vychází z několika autorů, kteří jsou odborníci v dané problematice. V první části se zaměřuje na sociální exkluzi a inkluzi. Druhá kapitola se věnuje problematice chudoby a nezaměstnanosti v České republice po

roce 2000. Poslední dvě kapitoly pak pojednávají o romské otázce a vybrané strategie menšin u nás.

SIROVÁTKA T. The Challenge Of Social Inclusion: Minorities and Marginalised Groups in Czech Society. Brno: Barrister & Principal, 2006. s. 39-57, 18 s. ISBN 80-87029-06-2.

MAREŠ, P. „Marginalizace, sociální vyloučení.“ In. Menšiny a marginalizované skupiny v ČR. SIROVÁTKA, T. Sirovátka. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. ISBN 80-86251-13-6 .

V tomto díle pod vedením profesora Sirováty předkládají odborníci z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity soubor studií o postavení menšin a marginalizovaných skupin v české společnosti.

ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J. Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. SIGN PK-0107.846 2-0934.322.

ŠTĚCHOVÁ M., LUPTÁKOVÁ M., KOPOLDOVÁ B. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4.

Dílo tří autorek je uceleným pojednáním o problematice bezdomovectví. Zabývá se právními úpravami, organizacemi poskytujícími služby bezdomovcům, typologií bezdomovectví a demografickými charakteristikami. Vzhledem k tomu, že neexistují téměř žádné odborné informace zabývající se kriminologickým pohledem na problematiku bezdomovectví, snaží se autoři vysvětlit bezdomovectví jako sociální deviaci a sociálně patologický jev. Kniha se zabývá také možnostmi prevence, která je důležitá pro sociální oblasti a práci s lidmi bez přístřeší.

TRÁVNÍČEK, J. Domovské právo dle zákona ze dne 3. prosince 1863 ř. z. č. 105 a zákona ze dne 5. prosince 1896 ř. z. č. 222, opatřené rozhodnutími nejvyšších instancí a poznámkami autora. Praha: F. Šimáček, 1901.

Autor v díle uvádí základy domovského práva z konce 19. století, které je stěžejní pro pochopení situace problematiky lidí bez obydlí a příslušnosti jednotlivce k obci. V druhé části díla se nachází věcný ukazovatel neboli slovníček.

VÁGNEROVÁ, M. 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-414-4.

Publikace je určena pro širokou skupinu studujících a převážně pro pracovníky pomáhajících profesí a jejich klienty. Kniha je rozdělena do čtyř částí. Autorka se zabývá mechanismem vývoje psychických odchylek, zkoumá dědičnost, vliv prostředí či zátěžové situace. Pro naši práci je nejdůležitější čtvrtá část, která se zabývá psychickými problémy, které vyvolávají sociální faktory.